

Møte tirsdag den 13. juni kl. 12

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n (nr. 91):

1. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet (Innst. S. nr. 215 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 17 (1999-2000))
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 39/2000 om endring av protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i fellesskapshandlingsprogrammet om førebyggjande tiltak for å kjempe mot vald mot barn, ungdom og kvinner (Daphne-programmet) (2000-2003) (Innst. S. nr. 227 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 71 (1999-2000))
3. Innstilling fra justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Carl I. Hagen og Jan Simonsen om sterkare kamp mot og hindring av kriminalitet utført av asylsøkjjarar (Innst. S. nr. 226 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:46 (1999-2000))
4. Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 21/2000 av 25. februar 2000 om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett) (Innst. S. nr. 230 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 70 (1999-2000))
5. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):
«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at forsettlige eller overlagte drap på polititjenestemenn kan medføre fengsel på livstid.»
6. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):
«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 127, slik at dagens maksimumsstraff heves fra 5 år til 10 års fengsel når volden utøves mot polititjenestemenn. Dersom volden er grov, settes det en minstestraft på 4 års fengsel og en maksimumsstraff på 21 års fengsel.»
7. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):
«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 326, slik at maksimumsstraffen for å hindre eller forsøke å hindre en polititjenestemann i å utføre sin jobb økes fra 6 måneders fengsel til fengsel i inntil 2 år.»
8. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):
«Stortinget ber Regjeringen vurdere å heve strafferammen i alkoholloven § 10-1 tredje ledd til 10 år.»
9. Forslag fra stortingsrepresentant Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 75):
«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at avtaler som inngås om overføring av domfelte til Norge ikke skal omfatte domfelt som er statsborger i Norge når vedkommende også er statsborger av et annet land.»
10. Forslag fra stortingsrepresentant Kari Økland på vegne av Kristelig Folkeparti oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 70):
«Stortinget ber Regjeringen evaluere tomtefesteloven § 15 og dens praktiske virkning etter 2 år fra ikrafttredelse. Resultatet av evalueringen legges fram for Stortinget som egen sak.»
11. Forslag fra stortingsrepresentant Tor Nymo på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 70):
«Stortinget ber Regjeringen gi overgangsregler om gradvis forhøyelse av festeavgiften over en periode på 10 år for avtaler om feste av tomt til fritidshus inngått 26. mai 1983 eller tidligere.»
12. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 69):
«Stortinget ber Regjeringen ved en egnet anledning fremlegge for Stortinget en vurdering av tiltak som kan føre til økt innsats for å avdekke bilførere som er påvirket av narkotiske stoffer og andre stoffer som innebærer en alvorlig svekkelse av kjøreevnen.»
13. Innstilling fra sosialkomiteen om sykehusøkonomi og budsjett 2000 (Innst. S. nr. 241 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 47 (1999-2000))
14. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om at drikke som merkes alkoholfritt skal være 100 pst. alkoholfritt (Innst. S. nr. 204 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:50 (1999-2000))
15. Innstilling fra sosialkomiteen om takstoppgjera for legar, fysioterapeutar og psykologar per 1. juli 2000 (Innst. S. nr. 249 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 81 (1999-2000))
16. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Øyvind Vaksdal om å oppnevne en uavhengig granskingskommisjon for å gjennomføre en gransking av alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkere i Nordsjøen, med særlig vekt på å klarlegge og kartlegge myndighetenes mulige ansvar for dette, samt gjennomføre en vurdering av hvorvidt pionerdykkerne og deres etterlatte har krav på oppreisning og erstatning fra det offentlige (Innst. S. nr. 243 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:58 (1999-2000))
17. Innstilling fra samferdselskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 148/1999 av 5. november 1999 om endring av EØS-avtalens vedlegg XIII om transport (Innst. S. nr. 212 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 46 (1999-2000))
18. Referat

Presidenten: Representanten Lars Rise, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

De innkalte vararepresentanter, for Finnmark fylke Inger Lise Balandin og for Troms fylke Elisabeth Aspaaker, har tatt sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Hill-Marta Solberg (A): Jeg foreslår Asmund Kristoffersen.

Presidenten: Asmund Kristoffersen er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Asmund Kristoffersen anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet (Innst. S. nr. 215 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 17 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Sosialistisk Venstreparti 10 minutter hver, og Senterpartiet, Venstre og representanten Bastesen 5 minutter hver.

Videre blir det foreslått at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne for hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, har en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ågot Valle (SV) (ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteen for et konstruktivt samarbeid om en meget omfattende plan. Det er enighet om store deler av planen. På noen områder har Fremskrittspartiet og i mindre grad Høyre mindretallsmerknader. Den store enigheten betyr ikke at planen er tannløs. Tvert imot ligger det klare synspunkter og forslag her. Det er viktig å hindre at barn og unge kommer ut på en kriminell løpebane, og når de gjør det, trengs det rask og effektiv hjelp og reaksjoner så de blir stoppet. Derfor er det viktig at planen blir satt ut i livet med de tiltakene som trengs.

Det handler om at alle har rett til å bli sett og hørt og delta i samfunnsutviklinga som de unike og verdifulle individer vi alle er. Essensen i innstillinga fra komiteen er at det viktigste er forebygging. Når barn og unge får vansker, trengs det hjelp fra et samordnet hjelpeapparat som samarbeider med dem som står barna og de unge nærmest i hverdagslivet, det vil si foreldrene først og fremst, men også skole og barnehage.

Komiteen har merket seg at kriminaliteten blant barn og unge har økt i betydelig mindre grad enn den totale kriminaliteten. Det er med andre ord ikke omfanget av barne- og ungdomskriminaliteten som er begrunnelsen for denne planen, men det faktum at ett barn eller én ungdom som begir seg ut på en kriminell løpebane, er én for mye, og at kriminaliteten og volden som begås av de få som opptrer i gjenger, særlig i Oslo, ser ut til å bli mer alvorlig og grovere.

Når tegn på uønsket atferd eller problemer som vi vet kan føre til tapsopplevelser og uønsket atferd, oppdages, enten det er på helsestasjonen, i barnehagen eller på skolen, trengs det tidlig og samordnet intervensjon og innsats. Barn og unge er i utvikling, og man har derfor ikke én dag å miste til hjelpen blir satt inn.

En samlet komitee peker på at det i hovedsak er gutter som begår kriminelle handlinger. For egen regning vil jeg tilføye at vold og kriminalitet først og fremst er et kjønns-/mannsproblem. Komiteen peker på at dette perspektivet er viktig når en skal vurdere hvilke tiltak som skal settes i verk. Alle unntatt Fremskrittspartiet understreker at tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet må settes i verk på grunnlag av viten om tiltak som virker, og ikke på grunnlag av lettvinne krav om handlinger når media blåser opp de episodene som skjer. Det er ganske påfallende at forebygging og tiltak som virker, sjelden er hot stoff i media.

Det samme flertallet har merket seg at den forskning og evaluering som er gjort, har vist klare sammenhenger mellom samfunnsstrukturer, oppvekstmiljø og kriminalitet. Det faktum at Norge til for relativt kort tiden siden har vært et land med små forskjeller, en velferdsstat der den bærende ideen er at alle skal kunne sikres muligheter til å delta på de viktige samfunnsarenaene, er i seg sjøl en forklaring på at vi til nå har hatt forholdsvis liten kriminalitet. Komiteen mener derfor at den aller viktigste forebyggingsstrategien vil være å sørge for et inkluderende samfunn som gir alle rett og muligheter til å delta med sine ressurser, og til å motvirke de forskjellene i inntekts- og levekår som utjæmningsmeldinga dokumenterer har fått utvikle seg på 1990-tallet.

Komiteen er enig i den overordnede målsettingen om å sikre alle barn og unge gode oppvekstvilkår. Det betyr gode barnehager, en levende, inkluderende skole, gode fritidstilbud og møteplasser i nærmiljøet på ungdommens egne premisser. Det betyr også godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, barn og unge, foreldre og frivillige organisasjoner og grupper.

Et flertall, bestående av Arbeiderpartiet, sentrumspartiene og SV, er opptatt av levekårene til de 50 000–70 000 barna som lever under fattigdomsgrensa. Blant

dem er det forholdsvis mange barn i familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Forsørgere med etnisk minoritetsbakgrunn rammes langt oftere av arbeidsledighet enn forsørgere med majoritetsbakgrunn. En del barn med flyktningbakgrunn vokser opp i familier hvor ingen av foreldrene er i jobb eller utdannelse. Etter SVs mening gir dette signal om ekskludering og marginalisering. Det samme flertallet mener at en viktig forebyggingsstrategi vil være å forsterke tiltak som løfter de barn og unge som lever under fattigdomsgrensa, ut av fattigdommen. For fattigdom fører ikke nødvendigvis til kriminalitet, men marginalisering, og utstøting fra samfunnsarenaer øker risikoen for utvikling av en kriminell løpebane.

SV peker på at fattigdom fremdeles er forbundet med skam. I et så gjennomkommersialisert samfunn som vårt, der det å handle, og hva du handler, blir det som gir identitet, er fattigdom ekskluderende. Det finnes få fritids- og fellesarenaer som ikke koster noe. Ikke engang grunnskolen er gratis. Resultatet er at en del ungdom slenger rundt på kjøpesentre og blir lett bytte for gjengledere, slik som på Oslo City. Derfor mener vi i SV at det må sørges for at det finnes noen fellesarenaer for opplevelser, aktivitet og kultur som kan være gratis og tilgjengelig for alle.

Hele komiteen mener at det må føres en helhetlig ungdomspolitik. Jeg er veldig glad for at et stort flertall ber Regjeringa om å legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik. Den svenske Riksdagen har vedtatt en ungdomspolitik som tar utgangspunkt i tre målsettinger: Ungdom skal ha muligheter for å leve et selvstendig liv, ungdom skal ha reelle muligheter for medbestemmelse, og ungdom skal ses på som en ressurs.

Jeg har lest den svenske meldinga og mener den er et godt utgangspunkt for utarbeiding av en norsk stortingsmelding. Barn og ungdom må få bidra og få være viktige medspillere i samfunnsutviklingen, ikke bare på liksom, men på alvor.

Barne- og ungdomsorganisasjonene har alltid vært viktige for at unge skal kunne være med og medvirke. Et flertall, alle bortsett fra Fremskrittspartiet, viser til behovet for støtteordninger som fanger opp minoritetsorganisasjoner. Mange av disse organisasjonene er ikke omfattet av BFDs støtteordninger. Minoritetsorganisasjonene er sentrale i arbeidet blant flerkulturell ungdom, både for å synliggjøre ressurser og positive rollemodeller og for å skape alternative møteplasser. Disse organisasjonene utgjør flertallet blant dem som nå søker støtte fra Idébanken, som LNU har forvaltet. Flertallet mener at Idébanken har fungert bra, men bare SV ber om at ordninga blir videreført.

Komiteen har registrert alle de tiltakene som er satt i gang i regi av flere departement. Og det er bra. Men kommunene opplever at tiltakene er lite samordnet. Utfordringen nå er å få til en reell samordning mellom de forskjellige forvaltningsnivåene, og at staten tar ansvar for etater som arbeidskontor og trygdekontor og samarbeider med det lokale nivået. Det samme kravet må settes til det fylkeskommunale nivået. For mange barn og unge faller mellom flere stoler, og det er helt uakseptabelt at

f.eks. flere barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn havner i barnevernet, mens det er barne- og ungdomspsykiatrien de skulle fått hjelp fra – slik vi kan lese om i Aftenposten i dag.

Komiteen mener at de gode samarbeidsmodellene må synliggjøres. Mange nye tiltak er blitt satt i gang som prøveprosjekt ved hjelp av friske midler. Regjeringa sier sjøl at det trengs mer midler for å styrke og videreutvikle denne innsatsen.

Komiteen understreker at barn og unge som er i risikozonen, må følges opp av tette nettverk av voksne med en felles problemforståelse – voksne i familie, nærmiljø, skole og det offentlige hjelpeapparatet. Komiteen ber om at forslaget fra Befring-utvalget om en samlet barne- og ungdomstjeneste, der bl.a. barnevern, PP-tjenesten og helsestasjoner inngår, prøves ut i noen kommuner.

Komiteen understreker at skolen er hovedarena for forebyggende arbeid, slik barnehagene er det for mange i førskolealder. Komiteen understreker betydningen av at vi har en levende og åpen skole som bygger opp under den enkeltes ressurser og mestringsevne – som gir eleven beskjed om at «du er verdifull». Komiteen understreker betydningen av at foreldrene er en ressurs som må involveres. Særlig er det viktig å involvere minoritetsetniske foreldre og foreldre til barn med atferdsvansker. For minoritetsetniske foreldre er norsk en utfordring, og komiteen understreker gjentatte ganger at norskundervisningen må bli bedre og innrettes på en slik måte at den fanger opp kvinnene. De gode eksemplene på at foreldre involverer seg, er lørdagsverksteder og lekselesing, og disse må få livets rett og fortsette.

Komiteen understreker at et barn som får problemer, må få hjelp fra et kompetent barnevern. Befring-utvalget peker på det samme. Jeg er glad for at en samlet komitee ber Regjeringa fremme tiltak som kan bidra til kompetanseheving innenfor det kommunale barnevernet. Jeg er også glad for at komiteen understreker betydningen av at barn med krigsopplevelser og deres foreldre nå må få hjelp.

Jeg har snakket mye om forebygging, men lite om hva som foretas med dem som begår alvorlig kriminalitet. Jeg viser til at et stort flertall følger opp hovedlinjene i kriminalomsorgsmeldinga. Jeg viser også til at en samlet komitee mener at muligheten for å holde de barn og unge som har de alvorligste atferdsvanskene, tilbake i institusjon med tvang, må vurderes – om dette er tiltak som virker. Komiteen støtter opp om det arbeidet som politiet gjør for å splitte opp gjengene, og mener muligheten for å utplussere personell fra barnevernet på politistasjonene må utvides.

Jeg viser for øvrig til komiteens forslag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Frank Willy Larsen (A): Det er riktig som saksordføreren beskriver det; det er i all hovedsak stor enighet om det som ligger i meldinga, både når det gjelder hvilke tiltak som bør iverksettes for å bekjempe barne- og ungdomskriminalitet, og også beskrivelsen av den virke-

ligheten vi opplever. Men på ett område skriver Sosialistisk Venstreparti seg opp med to særmerknader, det går på beskrivelsen av en dårlig kommuneøkonomi. Spørsmålet mitt til representanten Valle vil være: Er det slik at det bare er en bedret kommuneøkonomi som kan sikre en bedre bekjempelse av barne- og ungdomskriminalitet, eller ligger det også et ansvar hos kommuner og fylkeskommuner i å prioritere annerledes innenfor de rammene man allerede har?

Ågot Valle (SV): Nei, jeg mener ikke at det bare er en bedret kommuneøkonomi som skal bedre forholdene, men en bedret kommuneøkonomi er en forutsetning for at vi skal kunne få fart på de tiltakene som kan bedre forholdene. Jeg viser også til at Regjeringa sier at det trengs mer midler til en del tiltak, og jeg mener jo da at en bedret kommuneøkonomi er en del av det. Men det som trengs aller mest, er samordning – samordning mellom etater, samordning mellom forvaltningsnivåene og samordning også der staten deltar.

Jeg har av egen erfaring altfor mange ganger sett at samordning ikke skjer, og at det ikke blir barnet eller den unge som står i sentrum for de tiltakene som trengs å settes i gang. Veldig mange ganger har jeg lurt på hvorfor det er slik at de aller vanskeligste, de som trenger mest hjelp, er de som faller mellom stolene. Da jeg hadde anledning til å se dette litt i fugleperspektiv, så jeg at det var ledere for etater som gjentatte ganger har fått én beskjed, nemlig: Du skal holde budsjettet, det er det aller, aller viktigste. Når de da fikk beskjed om at det som må til av tiltak for å hjelpe familiene og ungene med de aller største vanskene, det skal dere gjøre, og så kan vi heller dele på regninga etterpå, ja, da så jeg faktisk hvordan skuldrene falt ned og arbeidet ble gjort. Så jeg mener at det aller, aller viktigste er samordning, samordning, samordning – og tidlig intervensjon. Men for at vi skal kunne få en bedre skole, for at vi skal kunne få et bedre barnevern, mener jeg at det må flere friske midler inn – og at det selvfølgelig er kommunepolitikere som prioriterer det arbeidet.

Per Sandberg (Frp): Jeg vil gjerne fortsette i samme bane – det gjelder Sosialistisk Venstrepartis bekymring for at det er mangel på kommunale ressurser som ligger til grunn for at vi kanskje får en dårlig satsing på tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet. Mitt første spørsmål går i retning av at det kan jo også være at det er lover og regler som er til hinder for å få til den samordningen som undertegnede faktisk støtter representanten Valle i må til, men at det ikke nødvendigvis trenger å være mangel på ressurser.

En annen ting jeg også har lyst til å utfordre representanten Valle på, er det hun var inne på i sitt hovedinnlegg, dette med gjenger, og at problemet stort sett består i enkeltpersoner. Her forstår jeg det slik at representanten peker på at stort sett er all vår ungdom veldig bra – det er jeg enig i – men at det er enkelte grupperinger, enkelte gjenger og enkelte personer som skaper ufreden og problematikken som da på sikt blir til skade for all ungdom-

men, gjennom fokuseringen bl.a. i media. Men er ikke da SV også interessert i å luke bort disse elementene som er til skade ikke bare for seg selv, men også for sine ungdomskretser og for samfunnet generelt? Jeg kan ikke se at SV på noe slags område ønsker tiltak rettet direkte mot problemelementene som representanten Valle peker på, nemlig gjenger og enkeltpersoner. Det kunne være interessant å høre hvorvidt SV f.eks. er interessert i å se i retning av Fremskrittspartiets forslag om å opprette enkeltinstitusjoner som akkurat luker bort de enkeltelementene vi her snakker om.

Ågot Valle (SV): Representanten Sandberg lurte på om det finnes lover og regler som hindrer samarbeid. Meg bekjent er det ikke det. Mange peker på at taushetsplikten fungerer som en hindring for samarbeid. Men vi vet jo – det har vi også slått fast – at hvis den som skal ha hjelp, eller foreldrene til det barnet som skal ha hjelp, sier det er greit at opplysningene flyter fritt mellom dem som skal samarbeide, ja, så er ikke taushetsplikten til noe hinder. En samlet komite ber jo også om at Regjeringa ser på om det må gjøres noe mer med taushetsplikten.

Ja, jeg mener det må mer ressurser til på den offentlige arenaen for at vi skal kunne få et bedre oppvekstmiljø og kunne gjøre noe med hensyn til de tiltakene som vi ser er nødvendige. Hvis en ser rundt omkring i Kommune-Norge nå, er det jo nettopp tiltak for barn og unge som skrelles vekk – til barnehager, til skoler, til kulturtiltak. Alt dette kunne betydd et bedre oppvekstmiljø. Derfor må det gjøres noe med kommuneøkonomien.

Så til dette med gjenger. Jeg tror ikke på institusjoner som kan luke bort de uønskede elementene. All erfaring viser at det å plassere en ungdom i en institusjon uten at en har et nettverk som sikrer dem når de kommer ut, hjelper ikke. Vi har institusjoner som skal være for dem som har de største atferdsproblemene, og som en kan plassere etter tvangstiltak, men det kreves også at en har et godt samarbeid mellom dem som ungdommene skal ut til etterpå.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg tar ikke ordet for å si meg uenig i noe av det som representanten Ågot Valle – for øvrig saksordfører for meldingen – har sagt. Tvert imot, jeg tar ordet for å rose saksordføreren for et veldig godt gjennomført arbeid og også et godt innlegg her i salen i dag. Jeg kan si at Kristelig Folkeparti er glad for det arbeidet som saksordføreren har gjort på alle punkter for å få til en samlet innstilling som stiller seg bak denne meldingen, som jeg tror kan være veldig betydningsfull for å kunne komme videre nettopp i bekjempelsen av kriminalitet blant barn og unge. Vi vet at de lever i en verden som blir mer og mer komplisert, og det produseres mange tapere. Vi er nødt til å finne et samlet virkemiddelapparat, en helhetlig strategi for å bekjempe nettopp dette, slik at vi unngår at unge taper.

Når jeg likevel står her, har jeg lyst til å utfordre representanten Valle på ett punkt – jeg tror faktisk det er det eneste jeg fant i innstillingen – og det står i en liten særmerknad fra Sosialistisk Venstreparti hvor de foreslår

demokratiutvikling, bl.a. forsøk med å senke stemmerettsalderen til 16 år ved kommune- og fylkestingsvalg. Mitt spørsmål til representanten Valle blir om hun vil være så snill å utdype hvorfor hun mener også dette hører med i en handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet.

Ågot Valle (SV): Først må jeg si jeg ble veldig glad for å høre de ordene fra Ola T. Lånke.

Dette har vært en veldig omfattende plan, som har krevd et godt samarbeid for å få klare budskap fram – og det mener jeg vi har fått. Dette er en plan som på mange måter handler om livet fra barn blir født og til de blir voksne, og også hva slags voksensamfunn vi legger til rette for dem. Derfor er det så utrolig viktig at vi hindrer at mange blir tapere, at vi fanger opp barn og unge tidlig når vi ser at de utvikler en uønsket atferd – og jeg vil tilføye at det skjer altfor ofte i dag at det blir ventet for lenge før en intervensjon og gjør noe.

Så til dette med demokratiutvikling og stemmerettsalder. Det er klart at det henger sammen, i en tankegang om en helhetlig ungdomspolitik som ungdom får bidra – ikke på liksom, men på alvor – i utviklingen av det samfunnet som de skal vokse opp i. For ungdom har erfaring om sin virkelighet. Det er faktisk bare de som har det, som helt ut kan fortelle hva slags virkelighet og hva slags hverdag de opplever. Ungdom har masse ressurser. De ressursene vil vi på mange måter ta i bruk. Sammen har vi gitt en del oppskrifter på hvordan de kan tas i bruk, men jeg mener at ungdom da også må ha mer å si i utviklingen av lokalsamfunnet, mer å si i forhold til å utvikle demokratiet, enn de har i dag.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

Frank Willy Larsen (A): Norsk ungdom er i all hovedsak lovlige og ordentlige. Bakgrunns materialet for denne stortingsmeldingen viser det. Likevel er det noen som utvikler en atferd som er i strid med det vi alle ønsker. Denne handlingsplanen er et forsøk på å beskrive de tiltak som allerede er igangsatt samt å stake ut kursen for det videre arbeidet med denne gruppen ungdommer. Arbeiderpartiet har hatt dette problemet høyt opp på sin politiske dagsorden. Det har bl.a. hatt som konsekvens at Arbeiderpartiet i 1999 satte ned et eget utvalg som skulle gå i dybden på dette problemkomplekset.

Den viktigste innsatsen samfunnet kan gjøre for å bekjempe barne- og ungdomskriminalitet er å gi barn og unge en trygg og god oppvekst på alle mulige måter. Gode oppvekst- og levekår og en politikk som sikrer barn likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter, uansett hvor i landet de bor, og uavhengig av sosial status, er en god investering med sikte på å holde barn og unge unna en kriminell løpebane.

Jeg startet med å si at ungdommen er lovlige og ordentlige, men like fullt er det slik at enkelte unge mennesker begår kriminelle handlinger. En kort beskrivelse av situasjonen er derfor på sin plass.

Den totale kriminaliteten i det norske samfunnet har økt fra 1960 og fram til i dag. Dette gjelder også for barne- og ungdomskriminaliteten, men for denne type kriminalitet har veksten vært betydelig mindre enn for totalen. På 1990-tallet har kriminaliteten blant barn og unge vist en tendens til utflating, og det kan synes som om den brede innsatsen på forebygging har gitt de ønskede resultater. Det er et gjennomgående trekk at alvorret i forbrytelsene stiger med alderen som forbrytelsene begås i. For unge lovbytere er det vinningsforbrytelser og skadeverk som utgjør hovedvekten. Av registrerte forbrytelser i 1998 blant unge under 15 år utgjorde vinningsforbrytelser ca. 50 pst., skadeverk om lag 30 pst. og de resterende 20 pst. var grovere forbrytelser som vold og narkotikaforbrytelser. For aldersgruppen 15–17 år er det fremdeles vinningsforbrytelser og skadeverk som utgjør mer enn halvparten av forbrytelsene, men nå har vold og narkotikaforbrytelser steget til om lag 35 pst. av den registrerte kriminaliteten.

Til tross for at vi har få barne- og ungdomskriminelle i Norge, er det noen utviklingstrekk som vi må bite oss merke i:

- Det er på 1990-tallet en økning av registrerte voldstilfeller innenfor alle aldersgrupper.
- Vi har hatt en økning av ran begått av personer under 18 år.
- Når det gjelder narkotikaforbrytelser, har vi særlig etter 1994 hatt en økning av antall siktede, også her innenfor alle aldersgrupper.

Oppsummert kan vi si at det fremdeles er slik at den vanlige kriminelle er en ung mann i byen. – Den unge mannen har bare blitt noe eldre.

Alle har vi registrert hvordan mediene ofte setter søkelyset på kriminell atferd blant unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg synes det er viktig å understreke at ungdom med innvandrerbakgrunn ikke er mer kriminell enn norsk ungdom, dersom man ser Norge under ett. Dersom man kun ser på Oslo, viser undersøkelsene at innvandrerungdom i noe større grad er representert på kriminalitetsstatistikken enn norsk ungdom. Vi kan likevel ikke stigmatisere en hel ungdomsgruppe på bakgrunn av dette tallmaterialet.

Den gjengkriminaliteten vi ser i Oslo, er uten tvil svært alvorlig. Det hersker heller ikke tvil om at flertallet i disse gjengene er av innvandrerbakgrunn. Men dette er i første rekke et storbyproblem – og må behandles deretter. Innvandrerungdom utover landet og innvandrere som gruppe skal ikke stigmatiseres for noe som forskningen viser at en liten gruppe unge menn står bak.

Det er ikke uten videre lett å peke på tiltak som er effektive i forhold til gjengkriminaliteten. Det er likevel riktig å peke på at innsatsen må være slik at den forhindrer nyrekruttering samt bidrar til at disse unge menneskene føler at de er en del av samfunnet og ikke står på siden av det.

Det iverksettes nå prosjekter i Kristiansand, Drammen og Oslo med sikte på å bekjempe gjengkriminaliteten. Disse forsøkene må følges nøye, og tilsvarende tiltak må iverksettes andre steder dersom det skulle vise seg å være nødvendig.

Den fremlagte meldingen viser at en rekke tiltak er iverksatt for å motarbeide og forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Men det virker som om det fremdeles er en for dårlig samordning mellom de ulike etater og kontorer. Derfor går flertallet i komiteen inn for en bedre samordning av tjenestetilbudet, i tråd med hva bl.a. Befring-utvalget viser til i sitt arbeid. Flertallet ber om at man i noen kommuner forsøker å lage en samlet barne- og ungdomstjeneste, hvor bl.a. barnevern og PP-tjeneste samt helsestasjon inngår.

Barnehagen og skolen er nøkkelarenaer med hensyn til inngrep overfor barn og unge som viser risikoatferd. I barnehagen kan vansker oppdages på et tidlig tidspunkt og tiltak iverksettes raskt. Jeg vil her også understreke den positive betydningen opphold i barnehage kan ha for barn med etnisk minoritetsbakgrunn, særlig med tanke på innføring i norsk språk og kultur.

Skolen er den største fellesarenaen for barn og unge. Gjennom skolegangen har man muligheten til å treffe mange barn og deres foreldre. Dersom vi klarer å skape en skole som inkluderer alle, som gir den enkelte utfordringer i forhold til den enkeltes behov og på den måten skaper en åpen og levende skole, er grunnlaget lagt for et godt samarbeid mellom elev, foreldre og skole.

Det er viktig å understreke at det er foreldrene som har det overordnede ansvaret for sine barn. Men barnehage og skole kan være viktige støttespillere i arbeidet med å gi unge en trygg og god oppvekst. Et godt samarbeid mellom foreldre og barnehage og skole er en forutsetning for at dette arbeidet skal lykkes. Nettopp et godt samarbeid mellom hjem og skole kan være det viktigste tiltaket for å forebygge uønsket atferd.

Norsk skole har gjort – og gjør fremdeles – en stor innsats i arbeidet med å forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Man har hatt vellykkede kampanjer og på den måten fokusert på f.eks. mobbing. Dette er tiltak som må fortsette. Jeg vil også vise til at man en rekke steder har hatt stor suksess med elevmekling, en metode hvor man lar elevene selv løse konflikter og problemer. På denne måten ansvarliggjør man den enkelte. Man har her oppnådd gode resultater.

I mange lokalsamfunn rundt omkring i landet har man gode erfaringer med et tett og nært samarbeid med politiet. Det bør være et mål at alle skoler har sin faste politikkontakt.

Norge har vært og er et land med relativt små forskjeller mellom folk. Vi har hatt en velferdsstat hvor det bærende element har vært at alle skal sikres lik mulighet når det gjelder arbeid, bolig, utdanning og helse- og kulturtilbud. Etter min mening er dette den viktigste årsaken til at Norge er et land med forholdsvis lav kriminalitet.

Man vil selvfølgelig oppleve – selv om man iverksetter alle mulige forebyggende tiltak i barnehagen, i skolen og i fritida – at noen vil falle utenfor og begå kriminelle handlinger. Da må samfunnet reagere – og det må reageres raskt. Samfunnet kan ikke og skal ikke akseptere kriminalitet. Kriminalitet skal straffes. Men overfor unge lovbrøyttere er det av største viktighet at straffen fra dag én blir innrettet på en slik måte at man har rehabilitering og

integrasjon – tilbake til samfunnet – som det overordnede mål.

I enkelte tilfeller kan man for å beskytte samfunnet mot nye lovbrudd eller fordi forbrytelsene er grove, ikke unngå å idømme fengselsstraff. All erfaring tilsier likevel at fengselsstraff alene ikke er noen god strategi for å forhindre nye lovbrudd. Fengselsstraffen må kombineres med andre tiltak, som f.eks. utdanning og arbeid. For mange vil det også være riktig å bli konfrontert med sine ofre og få muligheten til å gjøre opp for seg. Erfaring viser at for å få unge førstegangskriminelle ut av et uheldig spor er rask reaksjon viktig. Derfor må en rask etterforskning og en rask behandling ved domstolene prioriteres overfor unge lovbrøyttere.

Skal man ha noe håp om at unge som har sonet fengselsstraff, skal komme tilbake til samfunnet, er et effektivt og godt fungerende ettervern nødvendig. Helhetstenkning er viktig overfor denne gruppen. Det er til liten nytte å ha sonet sin dom dersom det ikke er andre alternativer enn det gamle miljøet når dommen er sonet ferdig. Et ettervern som bidrar med bolig og arbeid/utdanning, er helt nødvendig for at rehabiliteringen skal bli vellykket.

Det er en god leveregel at man ikke skal sparke den som ligger nede. På få områder i livet er denne regelen mer gyldig enn overfor unge lovovertredere. Disse unge menneskene trenger ikke et samfunn som sparker etter dem. Tvert imot, de trenger et samfunn hvor man legger armen rundt dem og tilbyr hjelp og veiledning, slik at de kan komme inn på et spor hvor både de selv og alle vi andre kan ha glede av det de har å bidra med til fellesskapet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Sandberg (Frp): Representanten Larsen åpnet sitt innlegg med å presisere at Arbeiderpartiet har hatt problemet høyt på sin dagsorden. Jeg må ærlig innrømme at det bekymrer meg, for hvis det er sånn at Norges største parti og Norges ledende parti gjennom ti år har hatt dette på dagsordenen, og vi fortsatt har disse problemene, særlig på 1990-tallet, er det tydelig at Norges største parti og Norges ledende parti ikke har angrepet problemet og ikke har satt de riktige tingene på dagsordenen.

Representanten Larsen brukte store deler av sitt innlegg til å berette om situasjonen. Det har vi nå gjort i lang, lang tid, og jeg tror det er en generell oppfatning i alle partiene at problemet er godt nok belyst, også i det politiske miljøet, i media osv. Så den type tiltak som representanten Larsen her nå nevnte da han konkluderte med hvordan situasjonen er og har vært i ti år, tror jeg er et hinder for at vi ikke får fremdrift og ikke får satt i verk tiltak for å hindre ytterligere utvikling.

Mitt spørsmål til representanten Larsen er om Arbeiderpartiet eventuelt kan tenke seg å være med på å se på den utviklingen som ligger til grunn for den situasjonen vi er oppe i i dag. Vi har tidligere hatt debatter om dette. Vi vet at i dag fødes 50 pst. av alle barn utenfor ekteskap, én av fire ungdommer får psykiatrisk hjelp, 80 pst. av gutte-

ne fra skilsmissemfamilier får alkoholproblemer og aldri har så mange ungdommer tatt sitt eget liv. Kan det rett og slett være slik at det er det samfunns mønsteret vi ser i dag, med oppløsning av familien, som er den direkte årsaken til det resultatet vi ser?

Frank Willy Larsen (A): Jeg kan ikke uten videre være med på premissene for det spørsmålet som representanten Sandberg stiller, for det går fram av måten som spørsmålet begrunnes på, at representanten Sandberg mener at barne- og ungdomskriminalitet er et voldsomt stort problem i Norge, og det er det ikke. Og jeg synes det er viktig at det presiseres i denne debatten. Barne- og ungdomskriminalitet er et marginalt problem i Norge, men det betyr selvfølgelig ikke at det er uviktig. Og, som saksordføreren sa i sitt innlegg, én barne- og ungdomskriminell er en for mye.

Representanten Sandberg viser også til at det har vært en økning, særlig på 1990-tallet, og det er jo faktisk feil. Vi har hatt en økning i barne- og ungdomskriminaliteten fra 1960 og fram til i dag, men på 1990-tallet har vi hatt en utflating.

Når det gjelder spørsmålet til representanten Sandberg, som går på om Arbeiderpartiet vil være med på å se på årsakene til den barne- og ungdomskriminaliteten vi har i dag, er svaret selvfølgelig at vi vil være med på det, men igjen er det noe med premissene i forhold til spørsmålet som jeg ikke helt kan være med på. Når det f.eks. gjelder oppløsningstendenser i samfunnet, er det noe som i stor grad ligger på den enkelte. Jeg har veldig vanskelig for å se for meg hvordan man fra denne sal kan regulere folks ekteskap f.eks.

Inger Stolt-Nielsen (H): Representanten Larsen gav en god og fyldig beskrivelse av hvordan tilstanden er i Norge, og den kan vi slutte oss til. Han gav også en god beskrivelse av mange av de tiltakene som er iverksatt, og som det er bred enighet om skal videreutvikles og kvalitetsheves.

Så sa han også at det må være et mål at de som til tross for forebyggende tiltak begynner med kriminalitet, skal ha rehabilitering fra dag én. Det er Høyre enig i, men det som bekymrer Høyre, er at det ikke synes som om vi har lovverk som ivaretar behovet for en målrettet rehabiliteringspolitikk for den alderskategorien som vi her snakker om. Høyre mener, i likhet med barneombudet, at det synes som om en del barn og ungdom faktisk lever i et lovløst rom, hvor de tiltakene som settes i verk rundt alvorlig, gjentatt kriminalitet, er lite lovregulert og i litt for liten grad kontrollert i forhold til de behov de unge har når det gjelder undervisning, når det gjelder atferdskorrigerer og den problematikken som er grunnlaget for den kriminelle handling.

Jeg vil gjerne høre om Arbeiderpartiet mener at dagens barnevernlov og dagens straffelov ivaretar behovet for rettssikkerhet rundt barne- og ungdomskriminalitet både i forhold til samfunnet og i forhold til barnet selv, eller om Arbeiderpartiet ser at det kan være behov for lovtilpasninger, eventuelt utarbeidelse av nytt lovverk for

å få en større rettssikkerhet rundt reaksjonsmønstrene i forhold til kriminelle handlinger begått av barn og unge.

Frank Willy Larsen (A): Det kan ikke herske tvil om at et godt ettervern er helt fundamentalt i forhold til å få barn og unge tilbake i gagnlig samfunnsvirke, for å bruke et sånt uttrykk. Hvorvidt lovverket i dag er til hinder for det, er jeg ikke veldig skråsikker på. Vi har i hvert fall fått signaler knyttet til taushetsplikt som kan tyde på at praktisering av taushetsplikten i enkelte tilfeller er til hinder for samarbeid, og det er vel kanskje en indikasjon på at noe i det som representanten Stolt-Nielsen spør om, er riktig.

Flertallet ber i innstillingen departementet om å legge fram en stortingsmelding om en helhetlig barne- og ungdomspolitik. Og dersom det skulle vise seg at det er behov for justeringer i lovverket – for på den måten å få et bedre ettervern – går jeg ut fra at departementet vil komme tilbake til Stortinget med forslag om det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Per Sandberg (Frp): Fremskrittspartiet ser, i likhet med resten av komiteen, positivt på at Regjeringen har satt barne- og ungdomskriminaliteten på dagsordenen ved å foreslå en tiltaksplan mot dette samfunnsødet.

Som vanlig, hadde jeg nær sagt, inneholder denne meldingen også noen gode, gamle Fremskrittsparti-saker. Problemet er at meldingen i stor grad blir utvannet, med altfor lite offensive og kreative tilleggs løsninger som erfaringsmessig gir lite gevinst. Fremskrittspartiet mener at grensesetting må settes mer i fokus, både fra foreldrenes, skolens, lokalsamfunnets, politiets og statlige myndigheters side. Det er også viktig at disse instansene arbeider sammen for å finne fram til felles grenser for barn og unge i samfunnet. Foreldrene må og bør i større grad oppfordres til å ta mer ansvar for egne barn. En god måte å gjøre dette på er f.eks. gjennom natteravnprosjekter o.l. Ellers er det viktig at foreldrene holder kontakten med hverandre, sånn at de i større grad kan passe på hva barna driver med, både i skoletiden og i fritiden.

I skolen må også lærerne bli brukt mer aktivt. Lærerne bør i skolegården i større grad motiveres til å engasjere seg i elevenes sosiale omgang for å påse at ting går ordentlig for seg.

Fremskrittspartiet har tidligere pekt på, og vil igjen peke på, at folkeskikk og respekt for andres eiendom bør settes opp som eget fag på timeplanen i skolen – dette for å bidra til at barn og unge får et bedre verdigrunnlag å bygge videre på. Skolen bør etter Fremskrittspartiets mening også slå hardere ned på barn og ungdom som ikke følger de spillereglene resten av samfunnet er pålagt å følge. Straffetiltak som utvisning, straffelekser og gjensitting må derfor benyttes i større grad.

Politiet er den samfunnsinstitusjonen som skal fungere som siste skanse hvis både foreldre, skole og lokalsamfunn har mislyktes i forsøket på å oppdra barn og ungdom. Fremskrittspartiet ser det derfor som svært vik-

tig at politiet reagerer sterkt på forseelser også av mindre art, for på den måten å forhindre at unge lovbrøyttere gjen- tar forseelsen. I andre land har en svært gode erfaringer med slikt reaksjonsmønster fra politiets side.

For å vise barn og unge at det får konsekvenser hvis en bryter de grensene som har blitt bestemt av samfun- net, må vi i større grad enn i dag ha strenge straffereak- sjoner overfor unge lovbrøyttere og førstegangskriminelle – et eksempel på dette kan være ubetinget straff. Men Fremskrittspartiet ser positivt på alternativ soning i f.eks. rømmingssikre internatskoler som baserer seg på klare disiplinærregler og fornuftig pedagogikk, og hvor de unge kan lære folkeskikk samt få normal skoleopplæring og arbeidstrening som kan kvalifisere dem for arbeidsliv- et, slik de andre partiene etterlyser.

Fremskrittspartiet syns det er litt rart at komiteen i innstillingen påpeker hvor viktig det er at fengslene ikke blir opplæringsanstalter for unge og førstegangskriminelle, når flere av de samme partiene som har støttet innstil- lingen, har gått imot Fremskrittspartiets forslag om å gi personalet i norske fengsler mulighet til å ransake besø- kende i den hensikt å kontrollere narkotikatrafikken der. Ved ikke å støtte dette forslaget er en med på å gi sin vel- signelse til at norske fengsler nettopp blir opplærings- anstalter for ungdom når det gjelder distribusjon og bruk av narkotiske stoffer.

Fremskrittspartiet syns også det er litt leit at flertallet på Stortinget nylig har begrenset politiets mulighet til å undersøke om personer har våpen. Dette begrenser i stor grad politiets muligheter til å bekjempe kriminelle ung- domsgjenger.

Fremskrittspartiet har lansert forslag som vi også tidli- gere har fremmet. Vi har lagt vekt på at vi bør vedta og få i gang dette med – til en viss grad – lukkede institusjo- ner, og vi har blitt misforstått i mange sammenhenger. Men jeg ser at det nå er flere instanser som støtter oss i dette – bl.a. støttes vi av Ungdom mot Vold og politiet. Jeg viser også til Danmark hvor de nå er i ferd med å bygge den andre institusjonen av denne typen, med me- get gode resultater. Men selvfølgelig er det viktig at en, når en er ferdig med soningen på en slik institusjon, får oppfølging. Der har Danmark også vært på banen i form av en fadderfunksjon i forhold til disse ungdomskrimi- nelle. Det fungerer meget bra. Jeg håper Stortinget kan være med på å se på en slik løsning senere.

Ellers vil jeg avslutningsvis fremme de forslagene vi har i innstillingen. Jeg vil også peke på at vi skulle ha vært med på det som står på sidene 21 og 22 i innstillin- gen når det gjelder innsatsen i skolen, og likeens dette med Samtak.

Jeg vil til slutt signalisere at Fremskrittspartiet selv- følgelig vil støtte Høyres forslag i innstillingen.

Presidenten: Per Sandberg har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Når eg høyrer Framstegspartiet, føler eg ofte at me lever i to ulike

verder – både når det gjeld skildringa av korleis verda er, og ikkje minst når det gjeld tiltak som me trur skal til for å endra på noko. Eg er samd med kollega Larsen som sa at det er noko med premissane som gjer at det nesten er vanskeleg å stilla spørsmål.

Framstegspartiet er t.d. ikkje med på ynsket om å få ei stortingsmelding om ein heilskapleg ungdomspolitik, dei vil ikkje ha gratis barnehagar i Oslo Aust, og dei mei- ner at subsidiane til barnehagane i utgangspunktet bør overførast til barnetrygda, noko som ikkje sikrar barne- hagetilgangen og dermed kontakt med dei unge som kanskje mest treng ein slik innsats. Dei seier heller ikkje noko om ungdomsklubb og møteplassar i nærmiljøet i innstillinga. Men dei seier på den andre sida at dei vil ha kraftige reaksjonar i form av fengselsstraff utan vilkår, og, forslaga som representanten Sandberg gjorde greie for, altså undervising i folkeskikk og respekt for annan manns eigedom, institusjonar som baserer seg på klåre disiplinærreglar og senking av den kriminelle lågaldren. I tillegg står det, som sagt, ganske mykje om dette med kraftige reaksjonar og straff utan vilkår. Eg har ei kjensle av at Framstegspartiet eigentleg i veldig liten grad trur på at førebyggjande tiltak verkar, men at ein fyrst når det begynner å gå gale, verkeleg skal setja harde verkemid- del inn.

Det kan godt vera at til og med fengselsstraff kan vera rettferdig. Det meiner òg Arbeidarpartiet. Men det er vel- dig lite som tyder på at ungdommen lærer så veldig my- kje positivt i fengsel. Eg lurar på kva slags forskning, kva slags kunnskap Framstegspartiet stør seg til når dei trur at mest mogleg straff og minst mogleg førebygging er det som skal til for å endra på stoda.

Per Sandberg (Frp): Forskjellen på representanten Sandberg og Fremskrittspartiet og representanten Ausdal Starrfelt og Arbeiderpartiet er at Fremskrittspartiet lever i virkelighetens verden, mens Arbeiderpartiet og repre- sentanten Ausdal Starrfelt unnviker virkeligheten. For løsningen på barne- og ungdomskriminaliteten, som vi alle sammen er enige om eksisterer, kommer ikke gjen- nom meldingen.

Fremskrittspartiet er med på det som står i denne mel- dingen, rett og slett fordi vi har gitt opp kampen mot Ar- beiderpartiet og flertallet på Stortinget, som hele tiden bruker alle sine ressurser på det de kaller forebyggende tiltak. Alt det som ligger i meldingen, er reparasjonstil- tak. Det er tiltak som må settes i verk for å reparere de skadene som kommer i etterkant av den politikken som føres. Det er altså ført en viss politikk over en 10-15-års- periode som får negative resultater, og så må vi kaste inn en hel masse ressurser for å reparere. I dette tilfellet er det altså barne- og ungdomskriminaliteten som har opp- stått av en bevisst ført politikk fra Arbeiderpartiet, som resulterer i en hel masse forebyggende tiltak.

Vi har da vært kreative. Vi har fremmet kreative for- slag som går i retning av at ungdom ikke skal i fengsel. Vi ønsker at ungdom skal inn i institusjoner som ivaretar både skole, pedagogikk og barnevernstjenester – alt i hop – for kunnskapen som Arbeiderpartiet har fått på plass,

kan selvfølgelig også flyttes inn i de institusjonene. Med godt resultat har danskene gjort dette, og de bygger videre på det nå.

Så til det jeg sa innledningsvis, dette med virkeligheten og ikke-virkeligheten. Det er mulig at Arbeiderpartiet lever i en annen virkelighet også når det gjelder dette med en helhetlig ungdomspolitik, for i min innstilling står det at Fremskrittspartiet er med, men at Høyre ikke er med. Det er mulig vi sitter med to forskjellige innstillinger, men jeg håper at representanten Ausdal Starrfelt i hvert fall vil rette opp *den* virkeligheten, om ikke Arbeiderpartiet vil være med på den resterende virkeligheten.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Representanten Sandberg taler her engasjert om at vi har for mange reparasjonstiltak, at tiltaka er for mykje retta inn mot førebygging, og at vi burde ha tiltak som meir tok det vonde ved rota. Då er eg veldig overraska over Framstegspartiet sin politikk i forhold til alkohol. Det er ein fleirtalsmerknad på side 19, som Framstegspartiet ikkje er med på, som viser til sammenhengen mellom alkoholbruk og vald. Det står i merknaden at ein reknar med at 70 pst. av alle valdsforbrytarar har tilknytning til alkoholbruk, og at «i arbeidet med å førebygge rusmiddelbruk blant ungdom må hele samfunnet, ikke bare myndighetene, engasjere seg».

Når vil Framstegspartiet vakne opp i forhold til det førebyggende arbeidet – at den alkoholpolitikken som blir ført, ikkje skal vere «opne kraners politikk», med lengst mogleg opningstid, til langt utpå morgonkvisten, det berande systemet? For om ein verkeleg vil førebygge, må ein også ta den utfordringa på alvor. Kva gjer vi for å få ned alkoholforbruket?

I Framstegspartiet sine merknader er det mykje som er knytt opp mot straff, og at det er ein viktig bit for å få ned kriminaliteten. Eg vil utfordre Framstegspartiet når det gjeld alkoholpolitikken. Eg skulle ønskje at vi kunne få eit anna svar enn det vi har fått tidlegare, om at ein ikkje er villig til å føre ein meir restriktiv politikk enn den som blir ført. Men eg håpar at om dei verkeleg vil unngå at vi berre skal drive med reparasjonstiltak, vil dei vere villige til å gjere endringar også når det gjeld det i framtida.

Per Sandberg (Frp): Jeg vil ta tak i det siste først, om det at Fremskrittspartiet er veldig opptatt av å innføre straffereaksjoner. Ja, vi er det eneste partiet som er virkelig opptatt av det, for resten av Stortinget tenker kun i retning av forebygging og det som jeg kaller reparasjonsarbeid. Jeg synes ærlig talt at det er på sin plass at ett eneste parti i Det norske storting også konsentrerer seg om det som har med straffereaksjoner å gjøre.

Som det har vært sagt fra denne talerstolen tidligere i dag, er det altså slik at det er enkeltgrupperinger, enkeltgjenger og enkeltpersoner som står for store deler av kriminaliteten. Da synes jeg det er litt merkelig at vi ikke skal være samstemt i å luke ut disse elementene, slik at de 98 pst. av ungdommen som er flott og oppegående, og som oppfører seg på en skikkelig måte, ikke skal bli skadelidende på grunn av de enkeltpersonene og -grupperin-

gene som går rundt og ødelegger samfunnet på den måten.

Ellers synes jeg også det er litt artig at Kristelig Folkeparti nå er på banen her i forhold til straff. Jeg viser da til et oppslag i «Avis 1» i Oslo, hvor det går fram av uttalelser fra, så vidt jeg forstår, Lars Rise fra Kristelig Folkeparti at de nå også ønsker å gå i retning av Fremskrittspartiet ved å gå inn for straffetiltak mot foreldrene rett og slett. Dette er et forslag som Fremskrittspartiet har fremmet tidligere, men som flertallet i Stortinget, inkludert Kristelig Folkeparti, har stemt imot. Det er klart at vår kamp for å innføre straffereaksjoner før eller senere vil få utslag, men jeg er stygt redd for at situasjonen ute i gata men hensyn til barne- og ungdomskriminaliteten har forverret seg atskillig i forhold til dagens situasjon.

Når det gjelder alkohol og rus: Alkohol er en lovlig vare, og det er en aldersgrense på 18 år for øl og vin, og på 20 år for brennevin. Før de tidspunktene ligger ansvaret fortsatt på foreldrene i forhold til å regulere hvorvidt ungdommene skal ha tilgang på alkohol eller ikke.

Inger Stolt-Nielsen (H): Jeg følte meg nesten hensatt til feil århundre da jeg hørte Fremskrittspartiets beskrivelse av hvilken skole vi skal ha, og denne veldig sterke betoningen av straff, straff, straff, strengere straffer. Det virker nesten som om det har gått Fremskrittspartiet forbi at det faktisk er en nedgang i prosentandelen kriminalitet begått av barn og unge i forhold til det totale kriminalitetsbildet.

Høyre er langt på vei enig med Fremskrittspartiet i at vi må ha strenge straffereaksjoner overfor voksenkriminalitet. Når vi snakker om barne- og ungdomskriminalitet, vil vi gjerne ha strenge reaksjoner. Men det kan være en forskjell på straff og reaksjon. Selv om en reaksjon kan se ut som en straff for barnet i øyeblikket, må de reaksjonene vi iverksetter overfor barn og unge, være rettet mot en rehabilitering, mot en tilbakeføring, mot atferdskorrigerings, og det tror altså ikke vi i Høyre kan gjøres med spanskørret.

Jeg etterlyser hos Fremskrittspartiet en respekt for at forebygging og samhandling mellom barn og unge og voksenapparatet rundt dem har en effekt, uten at en hele tiden skal betone straff så veldig tungt. For det er forskjell på straff og reaksjon. Det er ikke nødvendigvis det samme, slik det fremgår av Fremskrittspartiets innlegg.

Jeg lurar på om Fremskrittspartiet virkelig tror at en hindrer barne- og ungdomskriminalitet ved igjensetting, ved utvisning og ved straffelekser.

A s m u n d K r i s t o f f e r s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Per Sandberg (Frp): Jeg hadde litt problemer med å fange opp budskapet fra Høyres representant, men jeg fikk med meg det siste spørsmålet. Ja, jeg tror faktisk at hvis vi innfører litt andre reaksjoner i forhold til oppførsel av ungdom i skolen – kall det gjerne reaksjoner formelt, jeg tror ikke det betyr noe om vi kaller det straff og

Høyre kaller det reaksjoner, det blir akkurat det samme – vil det på sikt få positive resultater for det mønsteret vi også ser i gata.

Representanten innleder med å si at Høyre også er for strengere straffer. Ja, men det er på en måte i tråd med meningsmålingene. Altså: Ligger Høyre lavt på meningsmålingene, er de *for* strengere straffer, ligger de høyt, er de ikke for så strenge straffer. Så det er en sannhet med litt modifikasjoner. Det viser seg jo ved voteringer her i huset.

Jeg vet at jeg har fått replikk, og at jeg burde ha svart på det som representanten fra Høyre spør om. Når hun etterlyser reaksjoner og straffemønster og straffetiltak fra Fremskrittspartiet, ligger jo det i våre forslag. De er ikke nye, de har vi hatt med oss i 15 år, og alle er innforstått med hva vi ønsker i retning av å innføre andre reaksjoner overfor kriminalitet. Men jeg har lyst til å replisere tilbake: Hvilke reaksjoner er det Høyre snakker om at de ønsker å innføre, utover det som ligger i meldingen? I meldingen ligger det forslag om en hel masse forebyggende tiltak, som vi i Fremskrittspartiet i dag kaller reparasjon. Men hvilke reaksjoner er det Høyre virkelig ønsker å innføre som tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet? Jeg har ikke sett noe ennå.

Helt til slutt: Flere av replikantene har utfordret meg når det gjelder kriminalstatistikk, og har i sine innlegg gitt uttrykk for at på en måte er det ikke slik at veksten i ungdomskriminaliteten er så stor. Men det kommer an på hvilken statistikk en forholder seg til. Jeg står her med Oslo-politiet og Statistisk sentralbyrås statistikk, og den viser et helt annet bilde enn det som er kommet til uttrykk i salen i dag.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Ola T. Lånke (KrF): Det konstateres med tilfredshet at et bredt flertall i Stortinget støtter forslaget til handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet som Bondevik-regjeringen la fram. Så vidt jeg har kunnet registrere, er det tverrpolitisk oppslutning om de aller fleste punktene i planen. At særlig Fremskrittspartiet, og i noen grad også Høyre, tilkjenner avvikende synspunkter, særlig på det kriminalpolitiske området, er vel ikke så overraskende. Det rokker ikke ved det faktum at Regjeringen har bred ryggdekning for å gå videre med å realisere de intensjonene som ligger i stortingsmeldingen.

Nå representerer denne handlingsplanen i stor grad en gjennomgang, og på mange områder en styrking, av allerede igangsatte tiltak fra statens side. Planen representerer således først og fremst ikke noe revolusjonerende nybrottsarbeid, men er et forsøk på å gjøre ting bedre, mer målrettet, utnytte ressursene mer effektivt, se sammenhenger og knytte de mange tiltakene bedre sammen.

Meldingen handler i stor grad om å vinne innsikt og kunnskap om hva som virker. Fremskrittspartiet kritiserer meldingen for å være for lite offensiv. Det er imidlertid ikke noe i meldingen som hindrer Regjeringen og det

offentlige i å gå mer offensivt til verks på de ulike områder dersom de vet at det fører fram. Men når Fremskrittspartiet med *offensiv* mener tøffere metoder, senket kriminell lavalder, flere rømningsfrie internatskoler kombinert med undervisning i folkeskikk, kort sagt mer kadaverdisiplin, da er jeg overbevist om at man beveger seg i gal retning. Folkeskikk og respekt for annenmanns eiendom er noe alle trenger å lære, og ingen er uenig i at barn og ungdom trenger å lære å forholde seg til klare grenser. Men Fremskrittspartiet begår en grov forenkling når de peker på straff, internering, utvisning, straffelekse og igjensitting som såkalt fornuftig pedagogikk, hvis jeg har forstått dem rett i innstillingen. Det er ikke dette barn og unge som har kommet skjævt ut, først og fremst trenger for å lære å mestre en komplisert tilværelse.

Som meldingen understreker, er årsakene til at barn og unge begår kriminelle handlinger, mange og svært sammensatte. Derfor må også tiltakene være mange og sammensatte. Det dreier seg om tverrsektorielt samarbeid mellom ulike etater og tjenester nasjonalt og lokalt.

Det er også viktig å ha in mente at det har pågått et arbeid gjennom mange år for å begrense kriminaliteten blant barn og unge. Ingen vet hvor vi hadde vært i dag om det ikke hadde vært tilfelle. Som meldingen påpeker, har det tross alt ikke vært noen økning, men heller en nedgang i antall siktede blant barn og unge på 1990-tallet. Det kan fortelle oss noe om hvorvidt en langsiktig strategi med forebyggende innsats, kombinert med politi og rettsvesen, har hatt en positiv eller dempende effekt, men det er ingen grunn til å slå seg til ro med det. Det er behov for forsterket innsats i flere ledd. Alt som kan gjøres for å forbedre levekårene og øke tryggheten for vanskeligstilte barnefamilier, er viktig.

Tiden tillater ikke i noen særlig grad å gå inn på enkelte tiltak. Jeg vil bare understreke ett, siden ikke alle partier slutter opp om dette, nemlig foreldreveiledningen. Dette har også vist seg å være et tiltak som fungerer, og som ikke minst er et viktig hjelpemiddel for innvandrereforeldre som er usikre og ukjente i en fremmed kultur. I stortingsmeldingen er skolen viet bred plass, som én av de aller viktigste arenaene for barn og unge. Det foregår for tiden mye viktig utviklingsarbeid innenfor skole og utdanning, med sikte på å forebygge segregering og problematferd.

Det er nok å nevne stikkord som LEV VEL, Samtak, inkluderende skole og skolemekling. Det er viktig at skolen ikke blir en arena hvor noen må bli tapere, men et sted hvor de kan oppleve seg verdsatt og gjort i stand til å mestre andre utfordringer enn de destruktive.

Ett punkt som vanligvis er lite fremme i debatten i forhold til den betydning det har, gjelder alkohol- og annen rusmiddelbruk. I handlingsplanen er det regnet med at 70 pst. av alle voldsforbrytelser har tilknytning til alkoholbruk. Med dette som bakgrunn er det all grunn til å forsterke innsatsen når det gjelder å forebygge rusmiddelbruk blant barn og unge. Det er all grunn til å understreke, som meldingen, at her må alle miljøer engasjere seg, alle miljøer der holdninger skapes og endres, må mobiliseres mot rusmiddelbruk.

Kriminalitet blant barn og unge kan neppe utryddes helt, men det kan helt sikkert begrenses. Det er også vårt ansvar som politikere å bidra til at så skjer gjennom å legge til rette hensiktsmessige rammevilkår. Vi ønsker at flest mulig barn og unge skal få vokse opp og utvikle seg under vilkår som gir dem ballast nok til å unngå kriminell atferd, eller for å si det med komiteens innstilling: «et barn eller en ungdom som begir seg ut på en kriminell løpebane, er en for mye».

Inger Stolt-Nielsen (H): Vi har ingen sikre datakilder som kan gi et fullgodt bilde av kriminell og voldelig aktivitet blant barn og ungdom. Bare den anmeldte kriminalitet blir registrert, og bare den oppklarte kriminalitet kan aldersregistreres. Det tallgrunnlaget som presenteres i meldingen, er for en stor del hentet inn gjennom selvråportering fra Oslo-ungdom i 1996.

Selv om en selvråporteringsundersøkelse kan ha store svakheter, viser den tendenser som gir et bilde av forholdene. Undersøkelsen viser at 5 pst. av all ungdom er tungt belastet og har en omfattende problematikk, og denne gruppen er jevnt fordelt i befolkningen, uavhengig av bakgrunn.

Undersøkelsen viser videre at ungdom med innvandrerbakgrunn gjennomgående synes å være mer lovlydige enn ungdom med norsk bakgrunn, bl.a. fordi de i langt større grad holder seg unna både legale og illegale rusmidler.

Når det gjelder hærverk, sniking, nasking og andre mindre alvorlige overtredelser, er ungdom med norsk bakgrunn overrepresentert, mens ungdom med innvandrerbakgrunn oftere er involvert i voldshandlinger.

Bedre kvalitet og mer helhetlig handling på forebyggingssiden vil forhåpentligvis bidra til redusert kriminell aktivitet, men å tro at vi greier å eliminere kriminalitet blant barn og unge, synes å være vel optimistisk. Og et av våre hovedproblemer i forhold til dem som er gjengangerkriminelle med alvorlig og sammensatt atferdsforstyrrelse, er at vi som samfunn ikke har egnede virkemidler å sette inn i tide. I så måte er St.meld. nr. 17 en skuffelse, den peker ikke på nye virkemidler i forhold til denne gruppen. Vi har ikke lovverk som hjemler de tiltak som kan være nødvendige for å få disse ungdommene på rett kjøll og hindre en livslang kriminell løpebane. Det plasserer disse ungdommene i et lovtomt rom, prisgitt tilfeldighetene. Nyere undersøkelser bekrefter det vi lenge har visst, at de mest ressurssterke med minst krevende problembakgrunn, får hjelp gjennom psykiatrien, mens de mer krevende med mest sammensatt problematikk henvises til barnevernet. Og de aller vanskeligste tilfellene, de som har det desidert største behov for tverrfaglig hjelp fra psykologer, leger og annet fagpersonell, plasseres i private institusjoner, som fylkesmennene har bekræftet at de har for dårlig kontroll med. Dette problemet nevnes ikke i stortingsmeldingen.

Høyre vil gjenta sitt forslag om å senke den kriminelle lavalder til 14 år, ikke for å få flere barn i fengsel, men for å sette alvorlig eller gjentakende kriminalitet inn i en rettsramme. Årelang erfaring viser at barnevernet ikke

takler den problematikk som er knyttet til disse barna. Altfor mange av dem kommer så langt i sin kriminelle løpebane før de er 15, at veien videre er negativt retningsbestemt.

En senking av den kriminelle lavalder vil kreve et tilpasset lovverk som ikke bare beskytter samfunnet mot kriminalitet, men som også beskytter det kriminelle barn mot seg selv, mot negative sosiale nettverk og mot vilkårlig behandling gjennom vedtak fattet av barnevernet eller av fylkesnemnder, som fatter sine vedtak etter råd fra barnevernets saksbehandlere. Vi kan ikke ha det slik at barn og unge med den tyngste problembakgrunn lever i et lovtomt rom, som barneombudet kaller det. Dagens straffelov er tilpasset voksne, derfor ser vi stadig at også ungdom over den kriminelle lavalder henvises til barnevernet og barnevernets institusjoner, og barnevernet, viser det seg, skyver de tyngste problembarnera fra seg og over til oppbevaring i private tiltak, ofte uten den tverrfaglige kompetanse som er nødvendig for den opplæring og atferdskorrigerende som skal til for å få ungdommene på rett kjøll.

For ungdom med mindre sammensatt problematikk kan et tidlig møte med rettsvesenet i seg selv virke atferdskorrigerende. Det er respektinngytende å måtte møte i retten og bli konfrontert med konsekvensen av en kriminell handling. Det viser at samfunnet ikke aksepterer lovbrudd. Unge mennesker må kunne dømmes til elektronisk husarrest, tilpasset samfunnstjeneste eller få betinget dom med vilkår. For kriminelle barn som er enda yngre, må barnevernet gis utvidet mulighet til målrettet tilbakehold i institusjon for kortere eller lengre tid, ikke minst for å få tid nok til å utrede de bakenforliggende årsaker, slik at det lokale barnevern får den kunnskap de trenger for å bygge positive nettverk rundt kriminalitetsutsatte barn. Dette er særlig nødvendig i de tilfeller der den kriminelle handling er et resultat av press fra eldre kriminelle.

Som det fremgår av innstillingen, er det stor enighet i komiteen om at innsatsen for å forebygge kriminalitet kan og bør bli bedre gjennom samordning av eksisterende tiltak, kvalitetsheving på de enkelte innsatsområder og innsats for å gi marginaliserte barn og unge en bedre hverdag. Når mange barn og unge i dag lever i familier som over lang tid har hatt inntekt under fattigdomsgrensen, er det et forhold som samfunnet må vie atskillig oppmerksomhet. Dette forhold er imidlertid grundig behandlet gjennom utjamningsmeldingen, som også tar for seg inntektsulikhetene mellom etniske nordmenn og innvandrere. I Høyre ser vi problemene som er knyttet til dette, men vi vil ikke ha noe hovedfokus på det i forhold til kriminelle barn og unge, idet vi er redde for at det kan bidra til å stigmatisere disse gruppene og samtidig dra oppmerksomheten vekk fra alvorligere problem som går på tvers av etniske og økonomiske ulikheter.

Jeg vil til slutt ta opp Høyres forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Stolt-Nielsen har tatt opp det forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ola T. Lånke (KrF): Kristelig Folkeparti tror at en av de viktigste faktorene for en ungdom som opplever at livet er vanskelig å mestre, er å kunne bli sett, kunne få oppleve at noen bryr seg, og at man får lov til å bygge opp selvtillit, slik at man bedre kan klare å mestre en komplisert tilværelse.

Representanten Stolt-Nielsen prøvde i en tidligere replikk her i denne debatten å gå opp en slags grense til Fremskrittspartiet ved å ta avstand fra en del av de sterkeste virkemidlene som Fremskrittspartiet har foreslått i innstillingen. Jeg blir litt i tvil når jeg hører representanten Stolt-Nielsen, om det virkelig er så stor forskjell på Høyres og Fremskrittspartiets politikk på dette området. Jeg blir veldig glad hvis de makter å ta avstand fra disse virkelig tøffe metodene som Fremskrittspartiet målbærer. Jeg vil be representanten Stolt-Nielsen om å forklare hva hun mener når hun ønsker å innføre elektronisk husarrest f.eks., som – hvis jeg oppfatter det riktig – er et ganske brutalt virkemiddel, og som etter mitt skjønn ikke er egnet til å gi et ungt menneske følelsen av å bli tatt vare på, at noen bryr seg om en. Man blir overlatt til seg selv og til en usikkerhet som bare kan være med på å bygge opp under en kriminell atferd.

Inger Stolt-Nielsen (H): Jeg tror nok at representanten Lånke ser ganske andre situasjoner for seg enn jeg gjør, når vi snakker om elektronisk husarrest. Ved elektronisk husarrest har en kontroll med hvor en ungdom befinner seg. Det gir ungdommene mulighet til f.eks. å gå på skole, men det gir òg en mulighet til å hanke personene inn hvis de befinner seg på et sted hvor de ikke burde være, hvor de absolutt ikke skal være. Det er en form for kontroll med ungdom som en ikke ønsker å ha i fengsel, fordi vi tror heller ikke at fengselsopphold i seg selv vil ha særlig positiv innvirkning.

Det er ikke veldig gode resultater fra internasjonal forskning på unge mennesker i fengsel, i hvert fall ikke på noen som er under langtids soning. Men det er like fullt slik at det er en del ungdom som er direkte farlige, og som en må ha kontroll med. Da kan det å ha elektronisk kontroll og en avtale med ungdommene om hvor de skal befinne seg til enhver tid, være en måte som åpner både for tilpasning til et normalt samfunn, som åpner for skolegang, og som åpner for atferdskorrigerende ute blant mennesker. Det tror vi i hvert fall bør prøves i noen tilfeller. Det bør ikke uten videre avvises som umenneskelig.

Å isolere et barn på en øy i et privat barnevernstiltak i flere år synes jeg er mye mer umenneskelig, men det gjøres jo faktisk i enkelte tilfeller. Jeg tror derfor at vi må prøve ut nye og ulike virkemidler når vi skal reagere overfor sterkt belastet kriminell ungdom, men de skal settes inn i en rettssammenheng. Det er derfor vi vil ha senket den kriminelle lavalderen, både for å sikre samfunnet og for å sikre den unge selv mot overgrep.

Ane Sofie Tømmerås (A): Det er ikke bare representanten Lånke som blir i tvil om hvor Høyre egentlig står når vi diskuterer dette området. Jeg blir aldri riktig klok

på Høyre når barne- og ungdomskriminalitet står på dagsordenen. Jeg tar meg i å lure på om Høyre blir så opptatt av en populistisk konkurranse med Fremskrittspartiet om å være den strengeste, tøffeste, hardeste mot de kriminelle, at Høyre mister evnen til å komme med konstruktive bidrag en skulle tro at tradisjonsrike Høyre ellers ville ha stått for.

I innlegget erkjenner representanten fra Høyre at vi må ha en bred innsats på flere områder. Allikevel hopper Høyre av i innstillingen f.eks. når det gjelder store deler av merkningen om at vi må forebygge rusmisbruk blant unge, og at vi må fange opp de som dropper ut av skolen. Høyre sier nei til sivile tjenestepåbud som konfliktforebyggere og voldsforebyggere i nærmiljøet og på skolene, og de vil ikke være med på å løfte barn og unge og familiene deres ut av fattigdom.

Og hva svarer Høyre isteden? Hva er alternativet når de hopper ut av alt dette? Jo, det er å senke den kriminelle lavalderen fra 15 til 14 år. Alle partier er jo enige om at unge kriminelle må få en reaksjon. Den må komme raskt, og den må også i enkelte tilfeller være tvungen. Men hvorfor i all verden skal Høyre kjøre barna inn i et domstolssystem som er lagd for voksne, og tilpasset voksne? Hvorfor ikke lytte til fagfolk i systemet som sier at barn ikke har noe i dette systemet å gjøre? Hvorfor ikke heller benytte tiltak – også tvangstiltak – som ligger utenfor domstolssystemet? Det er nesten så en kan begynne å lure på om målsettingen ikke er å sørge for at barn skal få et bedre liv og komme ut av det kriminelle miljø, men at det heller er hevntanker – straffen som hevn – som slår gjennom hos Høyre. Jeg er skuffet over det bildet Høyre tegner av seg selv i forbindelse med det alvorlige problemet vi står overfor.

Inger Stolt-Nielsen (H): Først og fremst må jeg anbefale sistnevnte taler å lese innstillingen en gang til, for å se hvor Høyre faktisk er med og hvor vi ikke er med. Høyre er f.eks. absolutt med på alkoholforebyggende tiltak blant barn og unge.

Når vi ønsker å skape en rettsramme rundt det kriminelle barn, er det like mye av hensyn til barnet selv som av hensyn til samfunnet, for vi tror at det er til barns beste at de blir behandlet ut fra en rettsdom som ivaretar både barnet og samfunnet. Høyre er betenkt over den tilfeldighetsvurdering som ofte råder i barnevernet. Vi er betenkt over at barn plasseres i en institusjon uten tilstrekkelig faglig bredde til å ivareta de behovene disse barnene har, og vi er betenkt over at disse barnene ikke følges tilstrekkelig opp. Derfor ønsker vi et rettsapparat rundt dette, vi ønsker å tilpasse et lovverk.

Som vi også har påpekt, er dagens straffelov tilpasset voksne. Skal den brukes i forhold til barn, må den tilpasses. Eller enda bedre: Vi trenger muligens et lovverk som ligger i gråsonen mellom barnevern og straffelov, for disse barnene som er en del av den aller tyngste problematikken, får ikke sin rettsikkerhet ivaretatt gjennom de tiltak som settes i verk i dag, og den problematikken synes vi det er nødvendig å gjøre noe med. Det har også Barneombudet påpekt når han går ut og sier at de aller vanske-

ligste tilfellene lever i et rettsløst rom. Og når vi ser at barnepsykiatrien skyver dem fra seg, at størstedelen av de barnene som får behandling i barnepsykiatrien, er de som har minst bruk for det, mens størsteparten av dem som virkelig har behov for behandling, ikke får det. Dette må vi gjøre noe med. Dette er en rettsstat uverdig. Rettsstaten skal gjelde for barnet også.

Per Roar Bredvold (Frp): Representanten Stolt-Nielsen og Høyre er sikkert på lik linje med Fremskrittspartiet sterkt opptatt av ungdommens ve og vel – ingen tvil om det! Derfor finner Fremskrittspartiet det noe merkelig at Høyre, som det eneste partiet, ikke vil være med på å be Regjeringen legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik, ikke fordi ikke også Fremskrittspartiet er skeptisk til politisk styring, men når vi først har disse problemene, må vi ta fatt i dem på en eller annen måte.

I Sverige har den svenske riksdagen vedtatt en ungdomspolitik som tar utgangspunkt i tre målsettinger. Det er:

- ungdommens muligheter til å leve et selvstendig liv
  - ungdommen skal ha reelle muligheter for medbestemmelse
  - og ikke minst – ungdom skal ses på som en ressurs
- Hvorfor vil ikke Høyre være med på å se på noe liknende i Norge?

Inger Stolt-Nielsen (H): I Høyre tror vi at ressursene kan brukes bedre målrettet direkte mot barn og unge enn til stadig flere byråkratiske utredninger. De forholdene som er listet opp, som gjelder som mål for den svenske riksdagen, er i svært stor grad nedfelt i vårt eksisterende lovverk. Vi har en lov om barn og foreldre som gir barn i Norge stor valgfrihet, som gir dem mulighet til å velge utdanning, og som gir dem rett til å bli hørt i viktige spørsmål som angår dem selv.

Men hvis den retten skal virkelig gjøres, må den muliggjøres i forhold til andre særlover som f.eks. skoleloven. Høyre har hele tiden ment at barnets valgfrihet, elevens valgfrihet, skal tillegges stor vekt, mens vi har et flertall i Stortinget som i større grad ønsker å styre mot at politikere skal ta valgene istedenfor ungdommen. Det gjelder ikke minst SV, som i stor grad snakker om demokratibygging og deltakelse i det lokale demokrati, men som f.eks. vil frata ungdom rett til å velge egen skole.

Vi tror at det er gjennom utformingen av særlovene i samfunnet vi best kan legge til rette for at barns valgfrihet, barns synlighet, ivaretas. Og ved å bygge en god skole som lar elevene få utnytte sine ressurser, ivaretar vi barnet og den unge aller best. Ikke minst gjelder det hensynet til at en må kunne få en utdanning uten å måtte opparbeide seg studiekompetanse på teoriplan. Dette er jo en av de virkelig ekskluderende arenaene, når teori svak ungdom gjerne stenges ute fra en fagutdanning fordi de ikke når studiekompetanse i matematikk.

Dette er realiteter vi forholder oss til.

Presidenten: Replikskiftet er dermed omme.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Handlingsplanen mot barne- og ungdomskriminalitet er utarbeidet av fem forskjellige departementer: Barne- og familiedepartementet, Justisdepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Det viser at dette i hovedsak er spørsmål om samordning og om helhetlig tenkning. Planen har særlig lagt vekt på bedre samordning av det forebyggende arbeidet og bedre oppfølging av barn og unge med alvorlige atferdsproblemer, unge lovbrutere og kriminelle ungdomsgjenger. Samordningen skal omfatte alle forvaltningsnivåer og gå på tvers av sektor- og faggrenser. Vi skal altså unngå det vi stadig ser, at noen faller mellom alle stoler. I tillegg skal det satses sterkere på medvirkning av barn og unge, og utvikles bedre samarbeid med foreldre, skoleverk og ikke minst frivillige organisasjoner. Rask og klar reaksjon overfor unge lovbrutere er nødvendig. Forelegg og/eller konfliktråd er normalt de mest aktuelle reaksjonsformene, kombinert med oppfølging og eventuell behandling. Det er påkrevd med et tett samarbeid mellom skole, barnevern og politi for å forebygge og for å følge opp.

Egentlig diskuterer vi i dag hva slags samfunn vi vil ha og hvordan vi kan legge forholdene best til rette for å sikre gode oppvekstvilkår for alle. Vi er overbevist om – i hvert fall er jeg det – at samfunnet skapes nedenfra, og at vi må ha som mål å skape et samfunn med plass til alle. Da er det slik at vi også må bidra til å skape likeverdighet i levekår og et menneskesyn som er basert på at alle er like mye verdt, uavhengig av kjønn, uavhengig av hudfarge, uavhengig av sosial status, uavhengig av seksuell legning, uavhengig av tro, osv., osv.

Jeg er overbevist om at hvis vi klarer å gi barn og unge selvrespekt, så er det den beste «vaksine» mot rasisme og mot det å ikke ha respekt for andre menneskers liv, helse eller eiendom. Vi må skape et samfunn hvor barna og ungdommene føler at de blir sett, at de blir hørt, at de får delta, og at de har en selvrespekt i bunnen.

Jeg regner med at det er 50 000 barn i Norge som er fattige. Å være fattig i Norge er selvsagt noe helt annet enn å være fattig i fattige land, hvor fattigdomsbegrepet har et mer dramatisk innhold. Derfor kvier man seg ofte for å bruke begrepet her. Men det er viktig, for det viser seg at fattigdom gir mindre mulighet til å delta i sosiale aktiviteter, og dårligere mulighet for både utdanning og helse. Det å bli satt på sidelinjen, marginalisert og kanskje i neste omgang utstøtt, er dramatisk. Det kan føre til et dårligere liv, sosiale problemer og ofte også kriminalitet. Det er en rekke onde sirkler og sosiale problemer som dessverre viser seg å gå i arv. Spørsmålet er så om vi kan bidra til å bryte de onde sirklene.

Endelig er det i det minste lagt fram et forsøk på en strategi mot økte forskjeller i vårt land. Stortinget skal i morgen behandle utjamningsmeldingen. Her er det lagt et godt grunnlag for en mer rettferdig fordeling, og foreslått en rekke tiltak for å møte dem som trenger det mest og som har minst. Stortinget har en sterk forpliktelse til å følge opp det som har vært grunnlaget for velferdssamfunnet vårt, nemlig en likeverdighet i levekår og en soli-

darisk grunnholdning. Vi ønsker å være en kulturnasjon. Vi må være en kulturnasjon som bygger på respekt for menneskeverd og humanisme, også i vårt møte med kriminalitet, vold og uakseptabel atferd. Jeg er altså sikker på at den beste måten å møte dette på, er å bygge opp respekten for det enkelte menneskes verd.

Ane Sofie Tømmerås (A): Alle reagerer når urett gjøres mot noen, og ekstra vondt er det å høre om det når barn og ungdom er gjerningsmenn. Det dreier seg om unge som ennå er på søk etter en egen identitet. Og har man først gjort noe galt, er veien til et bedre liv ofte lang og tung, og det sitter ofte enda flere ofre igjen på veien. Det er dette vi ønsker å gjøre vårt for å få gjort noe med gjennom den handlingsplanen som nå er lagt fram og behandles. Handlingsplanen er veldig fokusert på å samordne innsatsen bedre, bruke mulighetene som ligger der, bedre, og om mulig å finne noen nye grep. Men dessuten – og det er kanskje viktigst – gjelder det å bry seg, at vi får en mer organisert bry seg-offensiv fra det offentlige, enten vi snakker om ordførere, helsesøstre, lærere, politi, ungdomsklubbledere, og også fra det private: frivillige organisasjoner, foreldre og naboer. Det gjelder å bry seg om ungdommene, at barn og unge finner noen utenfor miljøet, som kan være kriminelt belastet, som bryr seg, og som ikke minst, som representanten Lahnstein sa, viser dem respekt og gir dem selvrespekt. Og jo tidligere vi kommer inn og bryr oss, jo bedre er det, for jo mer får vi også avverget kriminaliteten, det å kutte det før det utvikler seg til kriminalitet. Det er selvfølgelig bedre for gjerningsmannen, som får et bedre liv, det er selvfølgelig bedre for potensielle ofre som ikke blir ofre, men det er også bedre for samfunnet, fordi det er langt, langt rimeligere.

Når det gjelder samordning lokalt, er det nå heldigvis utarbeidet noen modeller som skal prøves ut av kommuner som vil. Jeg har lyst til å trekke fram Sarpsborg kommune, min egen hjemkommune. Der satte kommuneledelsen, politiet, representanter fra de kommunale etatene, barnevernet, teknisk avdeling, osv. seg ned for noen år siden, og sa: Hva gjør vi med unge i Sarpsborg som har trøbbel? Og den utveksling av erfaringene de hadde om problemene, var veldig fruktbar. Den medførte bl.a. at man ansatte en politimann for å koordinere dette arbeidet. I dag har de jevnlig møter hvor de utveksler erfaringer og tar opp både konkrete saker og situasjoner. Og i Sarpsborg har man altså ikke møtt problemer med taushetsplikten i denne sammenheng. Jeg tror nok at det er en plikt som er fleksibel, og hvor man også innenfor dagens regelverk kan komme fram til gunstige ordninger. Men selvfølgelig, ingenting er bedre enn om man foretar endringer som gjør at det aldri er tvil om hvorvidt taushetsplikten står i veien. Politiet i Sarpsborg har skolekontakter på alle skoler, og de er synlige i nærmiljøet. De fanger derfor opp veldig mye og sørger for å kanalisere det inn i dette koordineringsutvalget, slik at det ikke blir noen politisak ut av trøbbelet. De varsler skole, ulike etater og barnevernet, alt etter hva det er behov for. Og gjennom dette arbeidet har det kommet fram et klart be-

hov for lokale – svært lokale – ungdomsklubber og et sentralt allaktivitetshus, og det er noe som er blitt etablert indirekte som følge av dette arbeidet.

Men når alvorlige ting allikevel skjer, er det viktig med en hurtig reaksjon, og det har de også fått til i Sarpsborg. Hvis en ungdom gjør noe en onsdagskveld, kan dommen være der påfølgende mandag, for byretten har nemlig satt av annenhver mandag formiddag – den er blank – hvor man putter inn saker der det er viktig med en hurtig avgjørelse, og det gjelder jo ikke minst når det er ungdom og førstegangskriminelle inne i bildet. Ved å skape mer effektivitet i systemet gjennom domstolssystemet og rutineene på politistasjonen, har vi mye å hente.

Men ikke alle saker, heldigvis, kommer inn for domstolen. Konfliktrådet er også mye brukt, men veldig ulikt forskjellige steder i landet. Jeg synes komiteen er svært forsiktig i innstillingen når de sier at denne ordningen «fungerer godt». Jeg vil si at den er veldig vellykket, utover alle de forventninger vi hadde den gangen ordningen ble etablert. Det blir avtaler i de aller fleste av sakene, de blir overholdt i de aller fleste sakene, og ikke minst viser undersøkelser at både gjerningsmann og offer er veldig fornøyd med ordningen etter at avtalen er avsluttet. Dette må brukes mer, og det er jeg glad for at alle er enige om. Vi ser parallellen til elevmekling, der vi nå har forsøksprosjekt i gang på noen skoler.

Jeg vil ellers i forhold til tvangstiltak bare si at barnevernet kanskje har hatt en for snever definisjon av hva som er barnets beste. Her tror jeg også det kan være mye å hente, kanskje også uten å endre lovverket, men ved å endre praktiseringen.

Odd Einar Dørum (V): Når det gjelder denne saken, følger Venstre flertallet på de punkter hvor det er skillelinjer i standpunkt i komiteen.

Når det er sagt, vil jeg knytte noen merknader til saken ut fra det som er mitt viktigste politiske perspektiv og min erfaringsbakgrunn, nemlig Oslo. Det er ingen tvil om at vi i denne byen finner for mange ungdommer – de er selvfølgelig et mindretall av all den ungdom det gjelder, både blant norsk ungdom og innvandrerungdom – som ender opp i kriminelle gjenger, og som i praksis kan ledes tilbake til at hjemmet – far og mor – ikke klarer å være far og mor så langt de ønsker å være det, at skolen ikke klarer å være det slik de ønsker, at barnevernet ikke klarer å være et så godt barnevern som de bør være, og at politiet heller ikke klarer å være så godt det ønsker. Vi vet, slik komiteen har understreket, hva som er det positive og riktige svaret, det vet vi. Det er f.eks. slik at når lærere i en klasse *ser*, skal de ha overskudd nok til å melde fra, til å få samarbeid med foreldre, samarbeid med barnevern og politi. Vi vet at dette er idealmodellen, og jeg kan si, med den Oslo-bakgrunnen jeg har, at i veldig mange tilfeller virker nettopp dette. Lærere i Oslo-skolen gjør underverker i å forebygge barne- og ungdomskriminalitet i et godt samarbeid med barnevern og lokalt politi. Men så må vi også være ærlige nok til å se på de situasjonene hvor det faktisk går galt, og statistikk og tørre tall forteller at av kriminelle under 20 år i Oslo, 340 i tallet,

har ca. 270, tror jeg, etnisk minoritetsbakgrunn. Og den statistikken kan man ikke bruke til å generalisere og si at slik er alle, men man kan heller ikke bruke den til å bagatellisere – alle disse tilfellene er alvorlige i seg selv. Hvis man går inn i disse situasjonene, tror jeg det er riktig å ha søkelys på noe av det komiteen har sett på.

For det første omtaler komiteen taushetsplikten. Jeg følger komiteens flertall, men med ett viktig forbehold, at de beste eksemplene på å praktisere fornuftige unntak, med hjemmel i loven, fra taushetsplikten, og der det praktiseres godt, blir kringkastet slik at det blir kjent over det ganske land – for det er steder også i Oslo hvor dette praktiseres godt, og det er steder hvor taushetsplikten i mangel på profesjonalitet og kompetanse brukes for å beskytte yrkesutøvere i stedet for å beskytte dem det gjelder. Men klarer man å kringkaste de gode eksemplene, vil man i hvert fall komme et viktig skritt videre.

Jeg er også enig med flertallet på det punkt hvor man snakker om tvangstiltak, at slik som dette foreligger, er det iallfall veldig viktig at lokalt barnevern og fylkesnemnder spiller på samme lag. Jeg kjenner fra min Oslo-bakgrunn at lokalt kan skole, barnevern og politi være enige, men så kommer man til fylkesnemnda, og da stopper det. Så dette er et viktig forhold å gå inn på. Og jeg er også enig med flertallet i at en må se på om de tvangshjemler man har, er gode nok, og om tilbudene er gode nok i tilfelle man må gå inn på et tidligere tidspunkt. Dette er det konstruktive svaret når det gjelder ethvert krav om å senke den kriminelle lavalder, som Venstre tar skarp avstand fra.

Så er det nødvendig å ta fram det bakteppet som er en del av Oslo-bakteppet, at i mange av disse situasjonene hvor innvandrerungdom kommer ut på den kriminelle løpebane, kan vi fort si at de mangler forbilder. De mangler forbilder i hjemmet, for i mange av disse tilfellene er det en mor som er «språkløs», dvs. hun kan sitt hjemlands språk, men hun mestrer ikke norsk, og i noen av tilfellene er det en misforstått familieære at hun heller ikke skal lære norsk. Da må den utfordres, og da må man si at i Norge er det slik at vi vil at folk skal ha en redelig sjanse til å klare seg. Mange gjør her et utmerket arbeid, det drives et godt oppsøkende arbeid, og de beste tilbyr også barnepass, slik at mødrene har en sjanse til å delta. Men dette må man ha søkelyset på. Man må si til alle innvandrereledere, til alle religiøse ledere, at vi tar det for gitt at når det kommer kvinner utenfra og blir giftet inn i Norge etter de familiegjensforeningsregler vi har, er det en moralsk plikt, en selvfølge, at man skal mestre språket for å kunne være en god mor. Man må ikke sette en mor i en slik situasjon at hun faktisk blir avhengig av barnet ikke bare som en tolk i barnevernssaker, noe som ofte skjer i en oppvekstfase, men at barnet også ellers språklig sett blir en tolk. Dette må det snakkes klart og direkte om.

Det er også veldig viktig for alle innvandrermiljøer at man skaper rollebilder, og det er en utfordring for skolen at vi får inn flere allmennlærere med minoritetsbakgrunn. For i mange av de situasjoner hvor det skjærer seg, ville vi kanskje ha kommet bedre ut av det hvis det i tillegg til

de mange praktfulle lærerne som var der, også hadde vært en allmennlærer med minoritetsbakgrunn som rollebilde. Det er disse rollebildene vi må styrke. Det er det samspillet komiteen beskriver under forkortelsen KRÅD og SLT, vi må styrke, men jeg prøver å legge denne Oslo-dimensjonen på det. Dette er alternativet til skrekkoppslagene om hvor galt det er, men vi må ikke bagatellisere når noe er galt.

Jan Simonsen (Frp): La meg først si at jeg synes representanten Tømmerås hadde en langt bedre innfalls-vinkel i denne debatten enn Arbeiderpartiets hovedtalsmann, og jeg er helt enig i det hun sa når det gjaldt hurtigtidstoler og konfliktråd.

Enkelte andre politikere i denne debatten, bl.a. representert ved representanten Ausdal Starrfelt i en replikk til Fremskrittspartiet, argumenterer som om alt politikere gjør for å få et bedre samfunn, dreier seg om å forebygge kriminalitet blant barn og ungdom. Manglende vilje til å bevilge penger til politiet blir eksempelvis unnskyldt med at det er brukt penger i budsjettene til å bygge flere barnehager. En slik argumentasjon, som vi ofte hører fra Arbeiderpartiet i valgkamper, bidrar kun til tåkelegging og til å forhindre oss i å finne frem til de rette løsningene.

Forebygging av kriminalitet blant unge mennesker må være rettet mot de ungdommene som er i faresonen og som viser tegn på en atferd som, dersom den får anledning til å fortsette, vil føre disse ungdommene ut på skråplanet.

Den største mangelen ved innstillingen fra familiekomiteen er at den ikke i tilstrekkelig grad trekker inn de rent kriminalpolitiske virkemidlene som det er nødvendig å ta i bruk for å stanse ungdom som er på vei inn i en kriminell hverdag, og som i stor grad kan bidra til å forebygge og forhindre at de ender opp som vanlige kriminelle. Av og til er det riktignok nødvendig å gripe inn også mot personer som er betydelig under den kriminelle lavalder, men da er det også ofte nødvendig med et tiltak som for de unge lovbyrterne fortøner seg som tvang.

For ca. ti år siden vedtok Stortinget å legge ned de fleste statlige spesialskolene for barn og ungdom med atferdsproblemer. Disse skolene var viktige hjelpemidler for skakk-kjørt ungdom. Barn som allerede i 9-10-årsalderen stjal fra lommene til sine medelever, som mobbet andre barn eller skulket skolen for å sniffe eller drikke øl, kunne tas ut av ordinær skole og tilbys opphold på et skoleinternat, hvor de fikk en tilpasset undervisning slik at de ikke lenger følte seg som skoletapere, og hvor de ble håndtert av spesialpedagoger som satte grenser for deres atferd. Ikke alle barn som fikk et slikt tilbud, ble reddet fra en fremtidig kriminell løpebane, men mange ble reddet. Samtidig slapp andre barn unna sine mobbere og slapp å bli ødelagt, og de elevene som ble igjen på den ordinære skolen, fikk langt bedre undervisningsforhold. Jeg er overbevist om at fravær av disse spesialskolene har ført til økt kriminalitet og forhindrer oss i å hjelpe barn som kunne ha vært hjulpet.

Enkelte barn, både over og under den kriminelle lavalder, er i dag harde kriminelle. For barn og ungdom som

er over den kriminelle lavalder, nytter det ikke med silkehanser: betingede dommer eller samfunnstjeneste. Det er i deres egen interesse at samfunnet setter klare grenser og straffer uakseptabel atferd. Når disse ungdommene begår kriminalitet, er det ofte i form av grove tyverier, innbrudd, trusler eller vold, ofte vold mot jevnaldrende. Fengsel i egne ungdomsanstalter er den eneste fornuftige løsningen for unge mennesker som begår denne typen alvorlig kriminalitet. Alternativene medfører at de ikke forstår alvorret, og da gjør vi disse unge menneskene en bjørnetjeneste. Det er som å legge ut en rød løper som fører rett inn i en kriminell verden.

Arbeiderpartiets hovedtalsmann forsøkte i avslutningen av sitt innlegg å minimalisere problemene. Han gav uttrykk for at ungdomskriminalitet var et lite problem i omfang, men selvfølgelig viktig å løse. Jeg tror at alle vi som er kriminalpolitikere og sitter i justiskomiteen, ser virkeligheten noe annerledes. Dette er først og fremst et relativt betydelig problem i Oslo, også i omfang.

Min konklusjon er at kriminaliteten blant barn og ungdom bare kan reduseres gjennom et samspill mellom effektive forebyggende tiltak mest mulig rettet mot de barn som er i faresonen, straffereaksjoner når det er blitt begått lovbrudd, og mest mulig effektive virkemidler fra et politi som i større grad enn i dag bør forebygge kriminalitet gjennom tilstedeværelse i det offentlige rom.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Det er egentlig respekt for menneskeverdet det handler om når vi snakker om kriminalitet. Så enkelt, men likevel så forferdelig vanskelig, kan det i mellommenneskelige forhold være. Handlingsplanen snakker om å se og om å bry seg når våre barn og unge har problemer og ikke lenger takler hverdagen. For å få en positiv effekt må vi ta vare på hele mennesket, og samtidig se de viktige brikkene i samfunnets puslespill som må ligge på plass for å kunne fungere godt.

Vinningsforbrytelser, vold, skadeverk og narkotikakriminalitet er de mest utbredte forbrytelser blant barn og unge. Antall ran har økt. Dette temaet har det vært stor oppmerksomhet rundt, alle kjenner til barneranerne. Kriminelle ungdomsgjenger er en del av tilværelsen. Vi må forholde oss til dette faktum, og til at mange av disse gjengene faktisk består av barn og unge med flyktning- eller innvandrerbakgrunn. Hvis vi ikke forholder oss til virkeligheten, kan vi ikke sette i verk nødvendige og effektive tiltak mot de problemene vi ser i samfunnet vårt. Det er et faktum at mange barn og unge blir plaget av andre barn. Det kan vi, samfunnet, ikke akseptere.

Den handlingsplanen vi diskuterer i dag, er en god plan. Det viktigste ved hele planen er den sterke vektleggingen av tverretattlig og tverrfaglig samarbeid. Det nytter ikke at alle sitter på sin lille tue og pusler med sitt, her må vi gjøre en felles innsats for å få bukt med barne- og ungdomskriminaliteten. Et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten og politiet er viktig for å få satt i verk reaksjoner mot barn og unge. Konfliktråd har vist seg å være et godt redskap dersom det brukes på riktig måte. Tidsfaktoren er vesentlig. De unge må få oppleve at det

kommer en rask reaksjon på deres uønskede atferd. Skulle en slik reaksjon utebli, finner ikke ungdommen noen grunn til å skifte atferd.

Justisdepartementet har satt ned to arbeidsgrupper som skal kartlegge hvor flaskehalsen i straffesakskjeden er, og foreslå tiltak for å korte ned saksbehandlingstiden. Denne arbeidsgruppen er nå i ferd med å avslutte arbeidet. Funksjonstiden er satt til 23. juni 2000. Tradisjonelt politiarbeid i form av inngripen overfor kriminelle handlinger, arrestasjon, etterforskning og straffesanksjoner er viktige virkemidler overfor ungdom over den kriminelle lavalder.

Når det gjelder kriminelle ungdommer, er det spesielt viktig med målrettet arbeid som uroer gjengene, splitter dem og begrenser gjengenes handlingsrom. Målet vårt må være å få ungdommene ut av det uheldige miljøet de vanker i, og inn i mer konstruktive og sunne miljøer.

Handlingsplanen omtaler flere gode virkemidler mot kriminell ungdom, slik som f.eks. Bekymringssamtalen, et strukturert verktøy for samtaler med unge og foresatte om risikoatferd i forhold til kriminalitet. Bekymringssamtalen er utviklet ved Manglerud politistasjon, og ser ut til å være et godt virkemiddel som kan få unge til å endre sin risikoatferd.

Det skal innføres et prøveprosjekt med ungdomskontrakter. Det innebærer en avtale mellom en ung lovbryster, med samtykke fra dennes foresatte, på den ene siden og politi og kommunale myndigheter på den andre siden. I kontrakten forplikter den unge seg til å gjennomføre spesifiserte aktiviteter mot at rettsmyndighetene avstår fra ytterligere rettsforfølgelse.

Konfliktråd er, som tidligere nevnt, også et godt virkemiddel. Det kan brukes både i straffesaker og sivile saker, og er et alternativ til en ordinær strafferettslig reaksjon der strafferammen ikke går utover betinget dom. Begge parter må samtykke før megling kan settes i verk.

Å lære konfliktløsning er et godt tiltak, både i grunnskole og videregående skole. Det er en lærdom som er bra for skolemeklings situasjoner, men det er i tillegg et godt verktøy for mange av dagliglivets situasjoner. Mange i foreldregenerasjonen burde også lære konfliktløsning, for de skal jo være rollemodeller.

I fengselsystemet møter vi en opphopning av feilbehandlede dyslektikere. Undersøkelser viser at ca. 35 pst. har alvorlig grad av dysleksi, og i tillegg kommer andre med lese- og skrivehemning, av andre årsaker. Kompetanse i skole og hjelpesystemet er avgjørende for å få riktig diagnose og riktig behandling. Spesialundervisning er av det gode, men det krever riktig diagnose, riktige hjelpemidler og en topp kvalifisert lærer på det fagområdet det gjelder. (Presidenten klubber.) Derfor er prosjekt Samtak så viktig for å få til den ønskede kompetanseheving hos PP-tjeneste og skoleledere ...

Presidenten: Dette er nok viktige ting, men tiden var ute.

Marit Nybakk (A): Jeg har en venn som er snekker, og som av og til har oppdrag i barnehager. Der opplever

(Nybakk)

han at unger kommer bort og tar på ham. Han opplever hvordan smågutter klistrer seg til ham og forsøker å eterape ham. I deres hverdag finnes nemlig bare voksne kvinner: hjemme, i barnehagen, i nærmiljøet og på helsestasjonen. Jeg er derfor fryktelig glad for at komiteen vektlegger så vidt sterkt betydningen av at menn velger omsorgsyrker, slik at vi får rollemodeller.

Høsten 1998 ledet jeg et arbeid vedrørende barn og ungdom i forbindelse med Oslo Arbeiderpartis program. Vi gikk ut i felten, og bl.a. besøkte vi Stovner politistasjon, som i tillegg til Majorstua politistasjon og andre gjør en formidabel innsats nettopp med problemungdom. Det som gjorde sterkest inntrykk, var en video som var tatt opp under en utflukt, der en del unge, belastede gutter var tatt med for å ri og stå på vannski. Vi så unger, som var fullstendig utsultet på voksenkontakt og fysisk berøring, ta på de store, sterke politimennene og sette seg på fanget deres.

I en bok med dikt og historier for ungdom og fra ungdom, samlet av Inger Seim og redigert av Arne O. Holm, skriver en gutt på tolv år om sin beste venn bl.a.:

«Jeg tror tøffhet
kommer fordi
min bestevenn
aldri har opplevd
vennskap med
andre voksne.»

Det er en viktig politisk oppgave å forhindre og motvirke kriminalitet blant barn og unge så tidlig som mulig. Det stiller store krav til en barne- og ungdomspolitik som sikrer en trygg oppvekst og en meningsfylt skolegang. Barn som begår straffbare handlinger, må møtes med klar grensesetting og en rask reaksjon som innebærer at kriminalitet straffes, og at lovbrøyteren forstår at det er det som skjer. Rask reaksjon betyr ikke bare straff etter loven. Det kan innebære alt fra foreldrenes inngripen, bruk av konfliktråd, tvungen arbeidstrening og tiltak i regi av barnevernet, til tradisjonell straffereaksjon. Samfunnet skal reagere på kriminelle handlinger.

Så – for å gjøre de riktige grepene, må vi vite hvordan verden ser ut. Skal vi f.eks. forebygge ungdomskriminalitet i storbyene, må vi vite noe om de strukturelle utviklingstrekkene som skaper volden. Vi må også finne ut hvorfor vi har problemer med å gjøre barn fra enkelte etniske miljøer funksjonsdyktige i vårt samfunn, og så må vi legge opp virkemidlene deretter.

Unge lovbrøytere skiller seg fra annen ungdom ved at de ofte har tilpasningsvansker i skole og/eller arbeidsliv, et høyt forbruk av rusmidler, eller at de søker risiko og spenning. Mange av dem utmerker seg allerede fra barnsben av gjennom atferdsproblemer som utagering, konsentrasjonsproblemer og aggressivitet.

En svensk undersøkelse viser at 70-90 pst. av all kriminalitet begås av personer som er tatt for vold før fylte 12 år. Vold kan altså bekjempes før den oppstår, ved å sette inn tiltak overfor vanskeligstilte barn.

Jeg er enig med komiteen når den både understreker behovet for samarbeid mellom ulike offentlige instanser

på tvers av etats- og forvaltningsgrenser, og at tiltakene må komme lokalt. Så er jeg enig i at barn og unge må gis ansvar og vises tillit. Det å tøffe seg blir ofte en måte å hevde seg på hvis barn føler at samfunnet ikke har respekt for dem.

Til grunn for forståelse av hva som er rett og galt, ligger sosial tilhørighet og tilsvarende frykt for sosial fordømmelse om man gjør noe galt. For dem som ikke har fått oppleve den sosiale tilhørigheten, kan volden bli en vei til oppreisning, makt og anerkjennelse.

Viktige tiltak er lekselesingsprosjekter etter skoletid, forbilder, fritidstiltak, lærlingtiltak og arbeidstrening, samtidig som barn lærer grensesetting og har respekt for lover, regler og normer.

For å komme ungdomskriminaliteten til livs hjelper verken enkle løsninger eller populistiske utspill. Vi må bry oss og ta ungdommen på alvor. Erfaringsmessig tar de unge politiet på alvor, og samarbeidet mellom bydel, barnevern, skole og politi fungerer bra f.eks. i Oslo, men det forebyggende arbeidet må styrkes.

Helt til slutt vil jeg bare nevne én sak. Politiet i Oslo opplever at barnevernet er mer opptatt av taushetsplikt enn av opplysningsplikt, og dette har de også sagt til oss som har vært ute og sett på arbeidet deres. Dermed skapes det problemer for reell tverrfaglighet. Jeg har merket meg at komiteen ber om en vurdering av dette, og tror det er riktig.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Elisabeth Aspaker (H): La det være sagt: Det gjøres veldig mye bra på forebyggingssiden i Norge. Det er likevel ikke til hinder for at vi i dag opplever til dels grov og gjentatt kriminalitet begått av ungdom og barn helt ned mot 10-årsalderen.

Selv om barne- og ungdomskriminalitet statistisk viser en mindre økning enn kriminalitet generelt, må dette aldri bli noen sovepute. Saksordføreren sa at ett kriminelt barn er ett for mye.

Som leder i Det kriminalitetsforebyggende råd har jeg gjennom flere år kunnet følge bl.a. skolenes og kommunenes innsats overfor barn og ungdom. Samtidig har jeg og rådet også vært vitner til at samfunnet ikke har maktet å sette klare grenser og være tydelig nok på reaksjonssiden når lovbrudd har skjedd.

Det kriminalitetsforebyggende råd er blitt utfordret både av Riksadvokaten og nylig også av Barneombudet om å engasjere seg sterkere i forhold til å finne frem til adekvate reaksjonsformer overfor kriminelle barn og unge, fordi det er så viktig med en førstereaksjon for å stoppe det som kan bli innledningen til en kriminell løpebane. Rådet fikk også høsten 1999 en konkret oppfordring fra daværende justisminister Odd Einar Dørum om å komme med forslag til straffereaksjoner for yngre lovbrøytere der fengsel enten ikke er noe godt alternativ, eller der lovbrøyterne er under den kriminelle lavalder.

I dag opplever altfor mange barn og unge som begår ulovlige handlinger, at de ikke må stå til ansvar for dette,

og det er svært uheldig. Politiet har ikke alltid egnede reaksjonsmidler, og for yngre barn synes heller ikke barnevernet å være i stand til å takle utviklingen med barn som involveres i til dels grove lovbrudd.

Spørsmålet er: Hva gjør samfunnet da? Det kriminalitetsforebyggende råd har sendt inn flere forslag til reaksjonsmåter overfor unge lovbrøyttere i prosessen med St. meld. nr. 17, men det ser ut til at vi i liten grad har nådd frem. Rådet har bl.a. tatt til orde for utvidet bruk av konfliktråd. Samtidig registrerer jeg at nåværende justisminister, Hanne Hærlem, nylig påpekte behovet for reaksjoner og andre særskilte tiltak overfor kriminelle i aldersgruppen 12-18 år.

I møte med Det kriminalitetsforebyggende råd forrige uke sa Barneombudet det så sterkt at de kriminelle barna har krav på en reaksjon, at noen er i stand til å sette grenser, og at storsamfunnet har plikt til å gripe inn for å hindre at disse ungene blir offer for gråsoner, og at de ender opp som kasteballer i systemet uten at noen følger dem opp.

St. meld. nr. 17 er et viktig dokument for det som står der, men er samtidig en påminnelse om å etterlyse det som *ikke* står i meldingen. Høyre har ved en rekke anledninger uttrykt bekymring over at de yngste kriminelle i for liten grad møtes med reaksjoner fra storsamfunnets side. Høyre har derfor tatt initiativ til en oppdatering av lovverk for å kunne håndtere en økende alvorlighetsgrad i barne- og ungdomskriminalitet.

Det er nå ett år siden Stortinget bad Regjeringen fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og ungdom. Bestillingen fra Stortinget var todelt: reaksjoner og forebyggende tiltak. I så måte er denne meldingen som ligger her fra Regjeringen, bare et delvis svar på oppgaven. Til eksamen vet vi hvordan det hadde gått – det hadde neppe holdt. Høyre mener derfor at meldingen foreløpig bare står på ett ben, noe som i lengden som kjent blir ganske ustødig.

Jeg vil derfor konkret utfordre og spørre barne- og familieministeren om hun er enig med justisministeren i at det er behov for nye reaksjonstiltak overfor 12-18-åringer. Videre vil jeg spørre henne når Regjeringen eventuelt vil eller kan komme tilbake til Stortinget med en slik sak.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Ett barn som faller utenfor og får problemer, er ett for mye i vårt samfunn.

Debatten rundt barne- og ungdomskriminaliteten kommer og går, og den gikk spesielt høyt etter at vi fikk en serie med barneran og gjengslagsmål i Oslo, noe som gjorde at problemstillingen kom opp igjen på den politiske dagsordenen. Handlingsplanen er et resultat av dette.

«Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet» gir en samlet presentasjon av hvordan Regjeringen vil styrke og videreutvikle innsatsen med å forebygge og bekjempe kriminelle handlinger blant barn og unge. Skal vi få til en skikkelig innsats, er det behov for bedre samordning og koordinering av arbeidet, både på lokalt og på statlig nivå. Helhetlig arbeid og godt samspill mellom etater og tjenester som har ansvar i forhold til barn og

ungdom lokalt, er et overordnet og gjennomgående tema i hele planen.

Det er viktig å understreke at det ikke er en dramatisk utvikling i barne- og ungdomskriminaliteten. Men problemstillingen i seg selv er svært alvorlig, og det er viktig å få til forebyggende tiltak for å motvirke den barne- og ungdomskriminaliteten vi ser. Videre er det nødvendig å sette inn tiltak som gir barn og unge som utøver kriminelle handlinger, klar beskjed om at slike handlinger ikke kan aksepteres. Vi kan ikke være fornøyd med en statistikk som flater ut. Vi ser dessverre tendenser i Oslo til at det er sterke kriminelle gjengmiljøer, der vi også må erkjenne at enkelte innvandrergupper er sterkere representert enn andre.

Som også saksordfører Ågot Valle sa i sitt innlegg, er det viktig å understreke at de vi her snakker om, i stor grad er unge gutter. Kjønnsperspektivet blir lett usynlig, og da mister vi en dimensjon i debatten. Et tydelig kjønnsperspektiv synliggjør behovet for gode mannlige rollemodeller, det være seg i familien, barnehagen, barnevernet, skolen eller fritiden. Her har vi en stor utfordring. Dette var Marit Nybakk inne på i sitt innlegg på en god måte.

Dette er en plan som skal være under kontinuerlig utvikling etter hvert som vi høster erfaring fra arbeidet. Det er fem departementer som står bak planen, som skal gjennomføres over en periode på fem år. Jeg er glad for det samarbeidet som er etablert mellom departementene om planen. Arbeidet skal følges opp av Statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål, som skal prioritere innsatsen og vurdere tiltak og satsinger i planperioden. Skal vi få til den nødvendige satsingen, er det avgjørende at arbeidet får skikkelig prioritet i kommunene, og vi vil derfor legge vekt på å få en god dialog med lokale myndigheter om gjennomføring av planen.

Planen inneholder vel 40 igangsatte og nye innsatsområder og tiltak innenfor seks hovedområder:

- helhetlig forebyggende arbeid
- innsats i skolen
- innsats rettet mot fritid og nærmiljø
- oppfølging av barn og ungdom med alvorlige atferdproblemer
- oppfølging av unge lovovertredere og kriminelle ungdomsgjenger
- kunnskapsutvikling og forskning

Som representanten Anne Enger Lahnstein sa: Her handler det om samordning og helhetlig tenking, og det handler om å gi barna selvrespekt. Men jeg mener også at vi som foreldre må ta grensesetting mer på alvor, uten at vi blir redde for å bli strenge som foreldre.

Jeg kan ikke i dag trekke fram de enkelte tiltakene, men jeg vil understreke betydningen av at det avsettes tilstrekkelige ressurser til gjennomføring av planen. Når det gjelder det forebyggende arbeidet, vil jeg bl.a. peke på nødvendigheten av at vi får til en styrket innsats mot mobbing i skolen. Jeg vil også understreke betydningen av økt innsats rettet mot barn og ungdom med alvorlige atferdsproblemer. Barne- og familiedepartementet og Sosial- og helsedepartementet har alt startet et arbeid her, bl.a. gjennom de nye metodene for behandling av at-

ferdsvanskelige barn og ungdommer, PMT og MST, som vil være svært viktig å følge opp. Videre vil jeg fremheve betydningen av at vi får til en styrket oppfølging av unge lovovertredere og kriminelle ungdomsgjenger. Her kreves det en bred innsats og et godt samspill mellom bl.a. politi og barnevern.

Jeg har også lyst til å knytte noen få kommentarer til merknadene fra Fremskrittspartiet om PMT- og MST-behandling. Det vil ikke bli utlevert opplysninger om norske borgere til andre land. Utveksling av informasjon gjennom veiledning skjer konfidensielt, og alle klientopplysninger er anonymisert og med skriftlig kvalifisert samtykke fra de berørte partene. Alle berørte er selvfølgelig også underlagt taushetsplikt.

Jeg har merket meg komiteens synspunkter, og disse vil bli vurdert i det videre arbeidet med oppfølging av planen. Når det gjelder barnevernet, har jeg merket meg at komiteen kommer med flere forslag og tilrådinge, og vi vil følge opp disse tingene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ågot Valle (SV): Jeg merket meg at statsråden sa at her vil det bli behov for økte midler til en del tiltak, og da skal jeg love at hun i hvert fall skal få SVs støtte i arbeidet for å få de midlene.

Så sa hun at hun har merket seg de forslagene som komiteen har kommet med når det gjelder barnevernstiltak. Det gjelder spesielt for forslag. Det ene dreier seg om å prøve ut samordningstiltak i noen forsøkskommuner – samordning mellom barnevern, helsestasjon og PPT. Det andre er et forslag som vi i SV har vært opptatt av veldig, veldig lenge, nemlig kompetanseutviklinga i barnevernet. Marit Nybakk sa at en opplever et barnevern som er mer opptatt av taushetsplikten enn av opplysningsplikten, og når vi ser en stor «turnover» i barnevernet, er det uttrykk for at kompetansen ikke er god nok der. Det samme har også Befring-utvalget pekt på. Jeg vil gjerne likevel utfordre statsråden til å si litt mer om hvordan hun har tenkt å følge opp dette, samt hvordan hun har tenkt å følge opp ungdomsmeldinga, som vi nå også har bedt om.

Det er mange som poengterer betydningen av ettervern, og det sier også komiteen veldig mye om. Ettervern i forhold til en som kommer med plastikkposen sin ut av et fengsel, betinger også et oppgående Kriminalomsorg i frihet. Jeg glemmer aldri et besøk jeg hadde i Bergen landsfengsel og møtet med direktøren der, som sa helt tydelig at nå er det Kriminalomsorg i frihet sin tur til å få en skikkelig oppfølging og en skikkelig styrking. Og jeg vil gjerne oppfordre statsråden til å hviske sin medstatsråd i øret at her trengs det ikke bare en betydelig styrking, men en dobling av Kriminalomsorg i frihet sine ressurser, som direktøren i Bergen landsfengsel sa.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Først vil jeg få si til representanten Ågot Valle at Regjeringen er veldig glad for at det i hvert fall er ett parti som uansett hvil-

ken sak vi diskuterer, har mer penger. Det kan derfor være behagelig å kunne støtte seg til SV i en del sammenhenger.

Det er klart at skal vi klare å forebygge, dempe og stoppe kriminell atferd blant barn og unge i framtiden, er vi nødt til å handle bredt. Da må selvfølgelig det å satse på mer kunnskapsoppbygging og gi kompetanse til dem som jobber i institusjonene og som jobber med barn og unge, være riktig.

Og som jeg sa i mitt innlegg, jeg synes det er viktig at vi får til tiltak i alt fra barnehage og skole til fritidsaktiviteter, og selvfølgelig spiller også foreldrene en viktig rolle i forhold til hvordan de støtter opp om og følger opp sine barn.

Jeg mener det er viktig at vi er et inkluderende samfunn. Det er kanskje den viktigste forebyggende strategien fra statens side. Det hviler et tungt ansvar på oss alle for å klare å få til det.

Jeg kan også forsikre både Stortinget og representanten Ågot Valle om at justisministeren og jeg er enige når det gjelder hvordan vi skal følge opp denne ungdomsgruppen som av en eller annen grunn faller utenfor og utøver kriminelle handlinger.

Justisministeren og jeg har også satt ned et utvalg som skal forsøke å finne tiltak overfor denne ungdomsgruppen, og det skal vi presentere for Stortinget på en egnet måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Shahbaz Tariq (A): Det er en viktig handlingsplan som Stortinget behandler i dag. Den økte barne- og ungdomskriminaliteten må ses i sammenheng med samfunnsutviklingen som helhet. Foreliggende handlingsplan er omfattende, konkret og ikke minst ganske så fri for enkle og populistiske løsninger.

Når det gjelder kriminalitet og voldsproblematikk, finnes det nemlig sjelden enkle svar, dessverre.

Jeg mener at hjemmet er den viktigste kriminalitetsforebyggende arenaen og skolen den viktigste offentlige arenaen for å forebygge kriminalitet. All relevant forskning viser at barn og unge som føler seg som tapere eller faller utenfor i skolesystemet, har økt risiko for en kriminell løpebane.

Det har vært bredt engasjement i saken, men det er ikke til å legge skjul på at det er en grunnleggende uenighet mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i kriminalpolitikken. Vårt mål må være å bringe ungdom med problemer på rett kjøll, ikke til en livslang, kriminell løpebane. Fengsel kan være en nødvendig straff, også for ungdom, men svært få klarer å få noe positivt ut av å være i fengsel. Tvert imot gjøres veien tilbake kortere for noen.

Den aller beste måten å bekjempe kriminalitet på etter Arbeiderpartiets synspunkt er å legge stor vekt på det forebyggende arbeid.

At det i enkelte partier ofte er stor avstand mellom teori og praksis, er en kjent sak. Fremskrittspartiet skriver i sine merknader:

«Disse medlemmer vil spesielt peke på behovet for å sikre at barn av innvandrerforeldre mestrer norsk språk på en tilfredsstillende måte når de begynner på barneskolen. Manglende språkkunnskap fører til problemer med å følge undervisningen. Det kan igjen føre til manglende interesse for skolearbeidet allerede i ung alder, dårlige skoleresultat og problemer med å få gode jobber etter endt utdanning, noe som igjen kan bidra til at ungdommene skulker skolen og kommer i kontakt med negative miljøer.»

Helt korrekt virkelighetsbeskrivelse er dette ikke. De fleste ungdommer med annen etnisk bakgrunn er lovlidige, men det er dessverre unntak. Det er kanskje et godt formulert teoretisk poeng fra Fremskrittspartiets side, men Fremskrittspartiet er uenig med seg selv når teorien kommer til praksis. Jeg viser f.eks. til Fremskrittspartiets holdning under behandlingen av budsjettet, hvor Fremskrittspartiet sammen med Høyre gikk mot utvidelse av forsøket med gratis korttidsbarnehagetilbud til alle 5-åringer i bydel Gamle Oslo. At Fremskrittspartiet stemmer mot positive forslag som de i teorien er enig i, er interessant å registrere.

Jørn L. Stang (Frp): Gjengkriminaliteten som er spesielt knyttet til Oslo, og de dramatiske oppgjør mellom konkurrerende gjenger, får en faktisk til å stille spørsmål om hvilke typer ungdom vi har med å gjøre.

Den stakkarslige holdningen som spesielt venstresiden inntar og gir uttrykk for, fører til at man stagnerer i bekjempelsen av voldskriminaliteten blant barn og ungdom. Det mangler i dag ikke på offentlige tiltak, men det er så mange ulike etater som er involvert i arbeidet, ofte uten at den ene vet hva den andre gjør, at en typisk ungdomskriminell kan ha saker gående både i skoleetaten, barnevernet, uteseksjonen og politiet samtidig. Man mangler oversikt for å sette inn trykket for å bekjempe voldsutviklingen blant ungdom. Problemet kan også være at vedkommende kan gjøre noe eksempelvis i Oslo sentrum, men fordi han er bosatt i et annet distrikt, svikter rutineene. Flere viktige instanser sier at man i dag mangler oversikt for å kunne klare og sette inn riktige tiltak mot kriminaliteten.

I tillegg mangler landets politiske myndigheter handlekraft, noe som en del ungdomsgjenger vet å utnytte. Det er fånyttet bare å vedta en handlingsplan som ikke berører enkelte tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet. Som konsekvens bør det være raske og merkbare reaksjoner på kriminalitet både i skolen, gjennom barnevernet, i regi av politiet, av domstoler og i straffeutmåling. Det kan ta mange måneder fra en episode er skjedd, før gjerningsmannen får noen reaksjon, og da blir signaleffekten borte. Og signaleffekten er viktig, for det kommer stadig indikasjoner på at mange ungdommer er likegyldige til ting man gjør, og de vet og har lært seg at de som regel kan slippe unna. Via erfaringer fra barnevernet kan man slå fast at en stor del av unge kriminelle bevisst

ikke går inn på skyldspørsmålet når det gjelder det gale de har gjort. I stedet er de bare opptatt av å snakke om måten de blir tatt på, og behandlingen de får av ordensetaten. De beskylder gjerne politiet for hardhendt behandling. På mange måter snur de saken på hodet, og får forståelse for det i visse voksne kretser, som inkluderer politikere av forskjellige kategorier. Slik blir det andre som får skylden, som vi også har hørt i denne salen i dag. Samfunnet som ikke stiller opp med fritidstilbud, medelever som provoserer, politi eller vektere som opptrer brutalt, er mye av årsaken og forklaringen. Det er politiet som har skylden, påstod unggutten som drepte en småbarnsmor etter å ha kjørt i feil kjørefelt med en stjålet bil. Dessverre bidrar en del av mediene til å befeste et slikt forvrengt virkelighetsbilde. Skal man ha håp om å stoppe en utvikling mot mer alvorlig ungdomskriminalitet, må nulltoleransebegrepet innføres på et tidlig stadium. De som blir tatt for nasking, voldsutøvelse, ran og biltyverier, må få en rask og kontant reaksjon, slik at de oppfatter hvor ansvaret ligger. I den sammenheng ønsker Fremskrittspartiet å ha straffer som står i forhold til gjerningen.

Per Roar Bredvold (Frp): Behovet for en tiltaksplan mot barne- og ungdomskriminalitet i Norge var – og er – stor. Fremskrittspartiet er derfor glad for at denne meldingen er kommet, selv om den har kommet sent, når man ser på den årelange utviklingen, som i hvert fall Fremskrittspartiet har registrert.

Etter Fremskrittspartiets mening er grunnen til at barne- og ungdomskriminaliteten har fått vokse i så stor grad, tidligere manglende vilje fra Regjeringen til å iverksette tiltak som gjør barn og unge mer ansvarsfulle overfor egne handlinger.

Fremskrittspartiet mener at behovet for grensesetting for barn og unge er større enn noen gang før, og mener på bakgrunn av dette at Regjeringen må samordne forslagene, slik at de ikke blir for utflytende, men mer konkrete og ikke minst virkningsfulle.

Fremskrittspartiet mener i motsetning til de fleste andre partier at strenge straffetiltak i mange tilfeller må til for å bekjempe de kriminelle ungdomsgjengene. Fremskrittspartiet mener derfor at ubetinget fengsel i større grad må benyttes mot denne gruppe kriminelle, og har på bakgrunn av dette satt fram forslag om at Regjeringen også bør vurdere den kriminelle lavalder. Det må også reageres sterkere mot førstegangskriminelle når det ilegges straff.

Fremskrittspartiet ser det også som særdeles viktig at politiet får de ressurser som er nødvendige for å ta opp kampen mot barne- og ungdomskriminaliteten, og at man må ta mer hensyn til at skolen er den viktigste arena for å nå fram til barn og unge. Dette må utnyttes mer aktivt, men samtidig må vi ikke glemme at hovedansvaret ligger hos foreldrene.

Fremskrittspartiet ser det som svært viktig at ungdomsmiljøene i større grad ansvarliggjøres for de handlinger som blir foretatt av miljøene selv. En slik ansvarliggjøring av disse miljøene kan bidra til at krefter innad

selv kan begynne å ta avstand fra de destruktive kreftene. Dette kan f.eks. gjøres ved i større grad å styre offentlige midler unna ungdomsmiljøer som opptrer uheldig, og heller belønne dem som opptrer på en positiv måte. Samtidig må vi ikke glemme at ungdom i større grad enn i dag bør og må motiveres til å ta ansvar for egen fritid.

Fremskrittspartiet er fornøyd med de fleste tiltakene som Regjeringen har foreslått. Jeg ser likevel behov for mer samordnede og ikke minst offensive tiltak.

Ursula Evje (Frp): Det har vært sagt mange bevingede ord om dagens tema. Vi har synset og trodd som aldri før, men det finnes forskning, og den gir meget klare føringer for tiltak som kan virke. Nå foreligger enda en evaluering av tiltak og prosjekter som er i bruk i Norge i dag, og har vært det over tid.

Det har vært utført mye arbeid, og det har vært bevilget meget store ressurser i forhold til barn og unge, både når det gjelder politi, barnevern, barnehager, nærmiljø og skole. Men evalueringen av alle tiltakene gir dessverre ikke karakteren bestått for mer en ett selvstendig tiltak, nemlig Olweus' program mot mobbing. Alle de andre prosjektene har hatt betydelig varierende effekt.

Gammel kunnskap om forebygging som god oppdrags- og tilsynsarbeid over tid, en ensartet oppdragelse, samarbeid mellom hjem og skole f.eks., gir gode resultater. Hvorfor er dette så vanskelig i et samfunn som Norge? Også i USA har det vist seg en nedbygging av foreldrenes rolle som oppdragere av egne barn, og nå gir dette manglende foreldreansvaret store utslag. Fremskrittspartiet har påpekt mange ganger at det offentlige må ta foreldreansvaret på alvor.

I tillegg til hjemmet er skolen en viktig kriminalitetsforebyggende institusjon. Det har positiv effekt der hvor det bygges opp team som skal arbeide med strategier for aktivt å gå inn i situasjoner som er i ferd med å utvikle seg i uheldig retning. Det er positivt å etablere og formidle normer for atferd – med andre ord: god, gammeldags oppdragelse gjennom faste regler, eksempelvis mot mobbing. Det er viktig å lære mestring av stress, problemløsning, selvkontroll og følelsesmessig innsikt. Alt dette kan læres hjemme hos mor og far i samarbeid med skole, barnehage og annen familie. Disse tingene er det som i henhold til all forskning kan og vil redusere kriminalitet og uønsket atferd.

Per Sandberg (Frp): Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet flere ganger, men representanten Shahbaz Tariqs innlegg provoserte meg til å ta til motmæle. Fremskrittspartiet skal ha seg frabedt at representanter fra Arbeiderpartiet tolker våre merknader. Det er greit at vi med vår merknadsskrivning bidrar til at Arbeiderpartiets representanter i sine innlegg og manus har noe å forholde seg til i salen. Men tolkningen av det vil jeg ha meg frabedt.

For å prøve en gang til overfor Arbeiderpartiet og representanten Shahbaz Tariq: De merknadene og de forslagene som vi har lagt inn her, er ikke Fremskrittspartiet alene om lenger. Her står det om en rapport fra en lærer om skolehverdagen mars 1988. Her er det ingen bevisst

forsker som sier at det ikke er bevist noe med spesialundervisning. Her er det forskere som sier at ungdomskriminalitet og foreldrenes språk er to forskjellige ting. Her er det en politisjef som ønsker å tvangsplassere kriminelle barn. Her er det kriminalstatistikk fra Oslo politi og Statistisk sentralbyrå som sier at ungdom med fremmedkulturell bakgrunn har mye større andel av kriminaliteten i Oslo. Her er det et avisoppslag, som jeg har vist til tidligere i dag, av Rise fra Kristelig Folkeparti, som ønsker å strafflegge foreldre når barn begår kriminalitet. Her er et oppslag fra Drammen som forteller om problematikken som Fremskrittspartiet har pekt på hele tiden. Og her er det et avisoppslag fra forskere som forteller at alt er ute av kontroll, og at Fremskrittspartiets metoder bør vektlegges.

I dag kom det en rapport fra KUF som heter «Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse». Beklageligvis har vi ikke fått tatt denne med under behandlingen. Her står det på side 16, og det gjelder tiltak som er iverksatt i Danmark, som er bakgrunnen for Fremskrittspartiets forslag i innstillingen:

«Først i 1999 startet et prosjekt som fyller kravene til vitenskapelighet. Det har navnet «Ny start – integrasjon af marginaliserede unge».»

Det er det Fremskrittspartiet prøver å ta tak i. Jeg forstår godt at vi ikke kommer noen vei når det er underliggende årsaker til å stemme imot Fremskrittspartiets forslag, slik jeg forstår representanten Shahbaz Tariq og Arbeiderpartiet. Men jeg har stor tro på at det ikke tar lang tid før Arbeiderpartiet og resten av Stortinget også ser alvoret i at det er en liten andel ungdom som er kommet ut på feil vei, og som vi må sette i verk spesielle tiltak mot for å få på banen igjen, slik at vi ikke skjærer all ungdommen over en kam, som nå blir gjort av flertallet i Stortinget.

Shahbaz Tariq (A): Det jeg spurte Fremskrittspartiet om i mitt innlegg, var: Når de sier at det er behov for å satse på norskopplæring for barn, hva er grunnen til at de ikke stemte *for* under budsjettbehandlingen? Det var det jeg spurte om.

Når representanten Sandberg viser til så mange avisinnlegg, vil jeg minne om at det er en kjent sak at Fremskrittspartiet bruker media mye mer enn andre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 3550)

S a k n r . 2

Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 39/2000 om endring av protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i fellesskaps-handlingsprogrammet om forebyggjande tiltak for å kjempe mot vald mot barn, ungdom og kvinner (Daphne-programmet) (2000-2003) (Innst. S. nr. 227 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 71 (1999-2000))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3551)

S a k n r . 3

Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Carl I. Hagen og Jan Simonsen om sterkare kamp mot og hindring av kriminalitet utført av asylsøklarar (Innst. S. nr. 226 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:46 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 45 minutter, og at taletiden blir fordelt med 5 minutter på hver gruppe samt 5 minutter på statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Astrid Marie Nistad (A) (ordfører for saka): Komiteen har under handsaminga av Dokument nr. 8-forslaget frå Framstegspartiets leiar Carl I. Hagen og Jan Simonsen konstatert at dei tiltaka som er føreslegne innførte her i landet, ville gje oss dårlegare tiltak i forhold til utsending av grunnlause asylsøklarar. Framstegspartiet sin iver etter å foreslå tiltak overfor flyktningar og asylsøklarar veit vi om, men det kan vere på sin plass å kvalitets-sikre ein del av dei forslaga som vert sette fram her i Stortinget. Å innføre danske tilstandar vil medføre at det tek lengre tid å få utsendt ein tydeleg grunnlaus asylsøklar etter Framstegspartiet sitt forslag enn praksis er i dag.

Ved grunnlause asylsøknader kan Utlendingsdirektoratet sende søkjaren ut av landet ved slutthandsaming av søknaden, utan å vente på klagehandsaming. I Danmark kan flyktningrådet klage vedtaket, og asylsøklar kan ikkje sendast ut før klaga er handsama – ut frå Framstegspartiet sin politikk eit langt dårlegare forslag enn dagens norske lovgeving.

Men dermed er det ikkje sagt at vi ikkje kan verte betre på ein del område, for komiteen er i likskap med forslagsstillarane uroa over den veksande kriminaliteten blant asylsøklarane. Vi ser det særleg innan valds- og vinningskriminalitet. Vi ser m.a. auka vald i asylmottaka og auke i simpelt tjuveri i forretningar og kjøpesenter. Vi ser at delar av det er organisert, vi ser at fleire kjem attende sjølv om dei alt er utviste som grunnlause asylsøklarar. Desse er med på å skape uro og redsle i våre asylmottak. Difor er det viktig å kunne handsame desse søknadene raskt og effektivt, slik som Utlendingsdirektoratet legg opp til frå 1. juni i år. I dag har vi ingen restanse etter den innsatsen som er gjort i fellesskap med politiet og UDI på dette området.

Vi ønskjer ikkje ei utvikling der vald og truslar vert daglegdagse i våre asylmottak. Difor er det viktig at UDI og dei ansvarlege ved kvart enkelt asylmottak har klare reglar om kva som er tillate, og kva krav som vert sette til den enkelte asylant. Vi vil at dei som arbeider i asyl-

mottaka, og dei som kjem for å søkje asyl, skal føle seg trygge i våre asylmottak. Det er viktig at asylmottaka kan gje tryggleik for alle partar. Dei som openbert ikkje tilfredsstillar krava til opphald, kan som sagt visast vekk for klage er handsama. Dagens regelverk gir høve til og vert brukt til å avslå opphald for dei som ikkje har grunn til å søkje asyl hos oss. Difor avviser komiteen å innføre ein «hurtigparagraf» i utlendingslova, slik som det er skildra i forslaget frå Framstegspartiet. Bakgrunnen er at vi i dag har ein god nok heimel for snøgg handsaming i utlendingslova § 15 første ledd.

I tillegg foreslår Framstegspartiet å få naudsynt høve til eller heimel for utlendingsmyndigheitene til å halde særskilde asylsøklarar i asylmottak med sterke avgrensingar i fridomen til å røre seg fritt, eller full forvaring på asylmottaket til søknaden er ferdig handsama. For desse skal det då opprettast særskilde mottak.

Komiteen syner til at asylsøklarar som vert utplasserte på ein mottaksstad i ein kommune, etter utlendingsforskriftenes § 59 første ledd har rett til å opphalde seg der til søknadene er handsama.

Det er viktig at det ved asylmottaka vert skapt tillit mellom dei tilsette og asylsøklarane. Dei som kjem til vårt land, har mist tillit til det samfunnet dei forlét, og til liten må gjenskapast. Dei skal få råderett over eigen kvar dag, og ikkje minst treng dei hjelp til å vinne att sine tidlegare sosiale roller. I tillegg er det viktig å få understreke at dei ved opphald i vårt land skal vere med og skape eit positivt bidrag til samfunnet. Dette siste må skje i forhold til evne, utdanning og dei moglegheitene som er til stades. Like fullt må det understrekast at alle som har søkt tilhald hos oss, har underlagt seg norsk lov og rett. Vert det utøvt vald eller andre kriminelle handlingar eller sett fram truslar, skal det meldast til norsk politi.

Det er ikkje tvil om at asylsøklarar som er kriminelle, skapar stor uro og uvisse i mottaka. Kriminell aktivitet skapar raskt uheldige effektar også utanfor mottaket. Etablering og drift vert vanskeleg, og kontakt mellom mottak og nærmiljø vert skadelidande. I slike tilfelle vert det også ofte skapt eit inntrykk av at alle ved mottaket er kriminelle, sjølv om det er eit fåtal som gjer seg skuldig i straffbare handlingar. Det er difor viktig at slike forhold vert melde til politiet med ein gong, og at politiet prioriterer desse.

Fleirtalet i komiteen har avvist begge dei forslaga som Framstegspartiet har fremja i Dokument nr. 8, med den grunngevinga eg her har kome med.

Jan Simonsen (Frp): I fjor sommer tok undertegnede til orde for å innføre en ordning der asylsøkere måtte vente i mottaksleir inntil søknadene var ferdigbehandlet og norske myndigheter kunne ha full oversikt over søkerens bakgrunn. Forutsetningene mine var at ingen måtte vente i mottakingsleir i mer enn tre måneder, og at forholdene ble lagt til rette for trivsel. Kort tid etter denne uttalelsen uttalte nåværende statsminister Jens Stoltenberg til Dagsavisen at Fremskrittspartiet hadde tatt til orde for å sperre flyktninger inne bak piggetråd, selv om jeg altså i det intervjuet med VG som Stoltenberg refe-

rerte til, verken hadde nevnt gjerder eller piggråd, og selv om forslaget kun gjaldt asylsøkere og flyktninger ikke var nevnt med et eneste ord. Jens Stoltenberg snakket altså usant, han visste at han snakket usant og han gjorde det med fullt overlegg. Det forteller det meste om en total mangel på moral og hederlighet i Arbeiderpartiets toppledelse, en mangel på hederlighet som vi for øvrig også har sett i mange andre sammenhenger, nå sist gjennom Martin Kolbergs uttalelser om Fridtjof Frank Gundersens utsagn om varmen i et sametelt som ble forvrent til å være et rasistisk angrep på sameer. Vi har sett det i debatten om Frihetspartiet i Østerrike, og jeg har selv vært utsatt for løgnaktige rykter om mitt privatliv fra sentrale arbeiderpartipolitikere. Det er beklagelig at et slikt parti styrer landet. Vi får håpe at levetiden blir kort.

Det forslaget som Carl I. Hagen og undertegnede legger frem nå, er et forslag med samme intensjoner som det jeg gav uttrykk for i fjor. Det er et meget fornuftig forslag, sannsynligvis det eneste som kan fjerne misbruk av asylordningen fra kriminelle utlendinger, utenlandske gratisturister, mulige internasjonale terrorister og illegale innvandrere. Takket være den totale bevegelsesfriheten som samtlige asylsøkere i dag har når de kommer til Norge, kan hvem som helst som ikke normalt ville fått visum til Norge, komme hit, gi seg ut for å være flyktninger, søke om asyl, og dermed få både midlertidig arbeidstillatelse, anledning til å begå kriminalitet og til å forsvinne fra mottakene og bli værende for alltid som illegale innvandrere ett eller annet sted i Europa.

At mange utnytter denne muligheten, vet vi positivt. Det er nok å konstatere at det stadig vekk kommer asylsøkere til Norge fra demokratiske land, personer som helt åpenbart må vite at de ikke har noen mulighet til å få flyktningstatus, men som kan benytte tiden i et asylmottak enten til å spare opp penger eller til å begå tyveri og innbrudd.

Fremskrittspartiets forslag er ikke noen form for fengsel eller straff. Det dreier seg kun om å organisere mottaket av asylsøkere til Norge på en slik måte at det forebygger misbruk av asylordningen fra de kategoriene mennesker som jeg her har nevnt. Det er selvsagt en helt ubetydelig belastning for flertallet av asylsøkerne som ikke har uhederlige hensikter – rent bortsett fra at de aller fleste utgir seg for å være flyktninger uten å være det – å måtte vente i maksimalt tre måneder innenfor et større leiområde med alle mulige servicefunksjoner før de blir utplassert i norske kommuner som flyktninger, eller sendt hjem. De burde med begeistring ta på seg en slik midlertidig ulempe når de vet at hensikten er å forhindre svarte får blant asylsøkere fra å ødelegge ryktet til alle gjennom å misbruke asylordningen.

Derfor er stortingsflertallets motstand mot dette forslaget uforståelig og sterkt beklagelig, fordi resultatet dermed blir at det fortsatt vil være enkelt for kriminelle utlendinger eller personer som har til hensikt å stikke seg vekk i vårt land, å utføre sine intensjoner. Med en sterk begrensning av bevegelsesfriheten inntil de blir sendt hjem eller får flyktningstatus i Norge og blir utplassert, vil det selvsagt være langt vanskeligere og derfor også

langt mindre attraktivt å reise til Norge. Dette forslaget vil derfor langt på vei løse problemene med misbruk av asylordningen, men beklageligvis har vi i Norge et stortingsflertall som ikke er særlig løsningsorientert.

Jeg vil til slutt ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet som er inntatt i innstillingen.

Presidenten: Jan Simonsen har tatt opp det forslag han refererte til.

Kristin Krohn Devold (H) (komiteens leder): Jeg vil gjerne gi Fremskrittspartiet kredit for at de i sitt Dokument nr. 8-forslag om kriminalitet blant asylsøkere har tatt opp et viktig og reelt problem. Imidlertid er ikke de forslagene som ligger i Dokument nr. 8-forslaget, av en slik art at Høyre finner grunn til å støtte dem. Det er viktig ikke å behandle asylsøkere som gruppe som kriminelle, men å slå ned på kriminelle handlinger hurtig. Her har ikke praksis vært så god som den burde være, for særlig når vi snakker om asylmottak der familier bor tett sammen, er det viktig å reagere på voldelige handlinger, uakseptable handlinger, ved å ta disse personene bort fra familielivet til de øvrige asylantene.

I den brevvekslingen som har vært mellom komiteen og departementet, har det kommet informasjon om at Norge har et sterkere lovverk for å iverksette hurtigutsendelse av åpenbart grunnløse asylanter enn det man har i Danmark. Det gjør første del av Fremskrittspartiets forslag overflødig, og en samlet komitee understreker at den muligheten man har til å fatte hurtigvedtak når søknadene er åpenbart grunnløse, skal brukes, og saksbehandlingstiden skal ned.

Derne er det særdeles viktig at det på det enkelte asylmottak finnes husregler for god folkeskikk, og at det blir reagert veldig strengt om de ikke overholdes. Derfor sier også en enstemmig komitee at det reglementet som er laget av UDI for håndhevelse av konsekvenser for uakseptabel oppførsel på det enkelte asylmottak, må revurderes jevnlig etter behov. Hvis det er slik, som vi kan ha grunn til å tro, at det er et økende problem med voldelige og svært aktive kriminelle enkeltpersoner inne på enkelte av asylmottakene, kan det også tale for en raskere og mer konsekvent håndheving av det lovverket vi har. Disse personene må tas ut og overføres til rettsvesenet eller til helsevesenet hvis det er der de hører hjemme.

Vi peker i innstillingen på at det har vist seg å være et generelt problem å få sendt enkelte asylsøkere ut av landet i tilfelle der søknaden deres er åpenbart grunnløs. Dette gir derfor behov for på generelt grunnlag å få en gjennomgang av hvilke virkemidler vi kan sette inn i disse tilfellene. Jeg vil på den bakgrunn på vegne av Høyre ta opp forslag nr. 3, som er omdelt i salen, der vi ber Regjeringen om ved starten av høstsesjonen å komme med en egen sak om hvordan vi håndterer mennesker som skal sendes hjem, men der hjemlandet representerer et problem når det gjelder å kunne ta imot dem.

Jeg vil også benytte anledningen til å referere til en debatt i Stortinget den 18. mai i fjor knyttet til de såkalte Quetta- og Laos-sakene. Her var en samlet justiskomite

krystallklar på at betingelsene for det amnestiet som ble gitt av statsråd Aure, skulle være til stede, og vi bad også om å få en full gjennomgang av hvordan disse sakene var håndtert av statsråden, tilbake til Stortinget. Jeg vil be om at statsråden i sitt innlegg senere i dag bekrefter overfor komiteen at vi får en slik full gjennomgang, slik at den pressemeldingen som vi mottok fredag, og som omhandler en enkelt sak, kan gi mulighet for kommentarer fra Stortingets side, og videre at gjennomgangen også vil gjelde for de andre sakene som hører inn under samme kategori, og at det kan skje ved at vi får en fullstendig komitebehandling av om premissene fra Stortinget her er overholdt.

Presidenten: Kristin Krohn Devold har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tor Nymo (Sp): Senterpartiet er av den klare oppfatning at vi ikke kan akseptere den utvikling vi har sett i den senere tid med økende grad av kriminalitet blant asylsøkere, særlig innenfor volds- og vinningskriminalitet. Denne utviklingen bidrar sterkt til å svekke asylinstittuttet, den rammer lovlige asylsøkere og bidrar til å øke frykten for fremmede folkeslag. Vi ser at det er behov for ulike virkemidler for å få kontroll med denne utviklingen, og ikke minst raskere saksbehandling.

Det har inntil nå vært et betydelig problem at saksbehandlingstiden har vært for lang i asylsaker. Det er ingen grunn til at ikke grunnløse asylsøknader skal behandles raskt. Dette gjelder de saker der det er opplagt at søkeren ikke fyller vilkårene for beskyttelse.

Som det går fram av det jeg har sagt, er Senterpartiet av den oppfatning at asylsøkere som ikke har grunnlag for opphold i Norge, og særlig de som også begår kriminelle handlinger, skal ha så kort oppholdstid i landet som mulig.

I forhold til de foreliggende forslag fra Jan Simonsen og Carl I. Hagen er vi i Senterpartiet av den oppfatning at det i dag foreligger tilstrekkelige muligheter i regelverket til å gjennomføre en effektiv og rask behandling av åpenbart grunnløse søknader, og vi er meget skeptiske til opprettelse av særskilte fengselsliknende mottaksenheter for grupper av asylsøkere. Justiskomiteen er kjent med at riksadvokaten og UDI hver for seg har gjennomført en kartlegging av i hvilken grad personer med opphold i mottak begår straffbare handlinger. Begge undersøkelsene gir det generelle bildet at det knytter seg usikkerhet til omfanget, men at det generelt ikke synes å være av stort omfang. Likevel er det åpenbart at kriminalitet i perioder kan være et betydelig problem for mottak og lokalsamfunn. Ofte henger det sammen med endringer i sammensetningen av beboere. Det rapporteres særskilt om vinningskriminalitet, spesielt fra butikker, men også internt i mottakene, og om innbrudd i hus, hytter og biler. Narkotikakriminalitet synes å være et lite problem. Det har også forekommet svært alvorlige episoder av vold, trusler, ildspåsettelser og drap.

I den nåværende situasjon er det spesielt to forhold som er verdt å merke seg. For det første: Det ser ut til å

være en overrepresentasjon med hensyn til straffbare handlinger blant enslige menn med lange mottaksopphold bak seg. For det andre: Det kan se ut som personer fra Øst-Europa er overrepresentert blant dem som begår straffbare handlinger, og at enkelte av dem kommer til landet for å utøve vinningskriminalitet.

Når det gjelder behandlingen av asylsøknader i dag, skal politiet etter påtaleinstruksen underrette UDI når en asylsøker er siktet for et straffbart forhold. Politiet underretter også før vedkommende er siktet, f.eks. om at det er inngitt anmeldelse for straffbart forhold og at etterforskning er satt i verk, eller det er uro i nærmiljøet på grunn av kriminalitet.

Videre skal også mottakene gi melding til UDI om straffbare forhold. Når en slik melding mottas i UDI, blir asylsaken prioritert ved at den får en rask oppfølging på alle trinn i saksbehandlingen. Når det gjelder asylsøkere fra Russland og Øst-Europa, føres det egen oversikt over søkere der UDI får melding om kriminalitet. På den måten kontrolleres tidsbruken i hver enkelt sak.

Behandlingstiden vil kunne variere i disse sakene, bl.a. på grunn av at meldingene om kriminalitet kan komme på ulike stadier i saksbehandlingen.

I de sakene hvor disse søknadene anses som åpenbart grunnløse, er behandlingstiden i direktoratet nå én til tre uker. UDI overtar ansvaret for å intervjuer asylsøkere fra 1. juli 2000. Det er lagt opp til rutiner som gjør at det skal være mulig å fatte vedtak to–tre uker etter søknad i alle saker hvor det ikke er nødvendig å innhente eller sjekke nye opplysninger. I forhold til fjoråret vil det kunne bety en vesentlig raskere saksbehandling. I 1999 gikk det opptil et halvt år før politiet avhørte asylsøkere, også de som var prioritert.

I tillegg til denne omleggingen av saksforberedelsene vurderer UDI nå rutiner som kan sikre en rask behandling av saker der søknaden er åpenbart grunnløs. Det kan gjøres ved at gruppen av søkere fra land hvor det erfaringsmessig ofte forekommer åpenbart grunnløse søknader, og søkere som tidligere har fått avslag på asyl i Norge eller andre land, ikke gjennomgår alle trinn i den forberedende behandlingen av saken. Det er dessuten fortsatt naturlig å prioritere søkere som kan knyttes til meldinger om kriminalitet.

I sum viser disse tiltak at det i dag foreligger tilstrekkelige muligheter i regelverket til å gjennomføre en effektiv og rask behandling av åpenbart grunnløse søknader, og at det derfor ikke er behov for særskilte fengselsliknende mottaksenheter for grupper av asylsøkere.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil ta opp den saken som også komiteens leder Kristin Krohn Devold berørte i sitt innlegg, nemlig debatten 18. mai i fjor etter at daværende justisminister Odd Einar Dørum hadde gitt betinget amnesti til det som ble omtalt som folk fra Quetta- og Laos-distriktene. I debatten sa Arbeiderpartiets talskvinne Astrid Marie Nistad bl.a.:

«Illegal innvandring og menneskesmugling er ulovleg og belagt med straffeansvar etter utlendingslova § 47. Dette må det ikkje vere nokon som helst tvil om. Komiteen, også vi frå Arbeidarpartiet, er opptekne av dei allmennpreventive omsyna i slike saker, nett fordi dei er så omfattande, så kompliserte og så vanskelege å etterforske. Komiteen legg difor vekt på at det korkje av etiske, humane eller praktiske omsyn må godtakast ein praksis der ulovleg framferd i forhold til norske myndigheiter gir preferanse for å få opphald og seinare statsborgarskap i Noreg.»

Hun gjorde det også klart at hun var enig med forslagsstillerne, bl.a. meg, om at i den saken var det tale om brudd på utlendingsloven. Det ble understreket i debatten at det betingede amnestiet som var gitt med tidsfrist, stod man på.

Når det gjelder familien Gholam, den mest offentlig omtalte av disse personene, fikk de i brev av 22. mars 1999 en fire ukers frist på å levere et nasjonalt pass som dokumentasjon på sin identitet. Så vidt jeg skjønner, er den fristen noe forlenget. Men at fristen skulle være forlenget med mer enn ett år – etter en knallhard debatt hvor et samlet storting sa at man ikke lenger ville ha det slik at det skal lønne seg å forfalske, lønne seg å lyve, lønne seg å komme med med helt feilaktige opplysninger og prøve å lure norske myndigheter helt trill rundt – det nekter jeg å tro. Derfor er det fullstendig uakseptabelt når justisministeren fredag sendte ut en pressemelding om at denne familien – som vi etter debatten i fjor trodde var utsendt for lengst sammen med de øvrige, nå skal få permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap i Norge, fordi de nå har levert hva som kalles et «emergency passport» – ikke et normalt nasjonalt pass, men et «emergency passport». Når det også sies at også andre av Quetta- og Laos-menneskene fortsatt er i Norge, er det kun én reaksjon disse menneskene må ha overfor norske myndigheter, nemlig rå latter over mangelen på handlekraft. En justisminister som gjør slikt, kan ikke vi akseptere, og jeg tillater meg å ta opp det forslag som jeg har gitt navnet forslag nr. 2, og som er innlevert på Stortingets kontor.

Presidenten: Presidenten minner om at tiden for formiddagens møte straks er omme, men presidenten vurderer det slik at det kan være hensiktsmessig at vi avslutter behandlingen av denne saken nå, og det ser ikke ut til at det er noen høylytte protester mot det.

Presidenten har også fått med seg at Carl I. Hagen har fremmet et forslag som i sin karakter er et mistillitsforslag, og regner med at vi tar votering ved navneopprop over det ved avslutningen av debatten, altså i tilknytning til denne saken, mens resten av forslagene som er knyttet til denne saken, tas opp på ordinært vis ved samlevoteringsene til slutt. – Det er heller ikke kommet noen protester mot det.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg finner grunn til å kommentere enkelte sider ved behandlingen av den såkalte

Gholam-saken. Familien Gholam ble forhåndsvarslet om tilbakekall av tillatelser og utvisning i oktober 1995. Gholam Hussain hadde da vært i Norge fem år, mens ektefellen og barna hadde vært i landet i to år og hadde hatt gyldig tillatelse til opphold i omkring 1 ½ år. UDI trakk tillatelsen tilbake i januar 1996 og fattet samtidig vedtak om utvisning. Dette skjedde som en følge av at UDI og Kripos hadde igangsatt et arbeid for å undersøke nærmere om en rekke afghanske asylsøkere i Norge var pakistanske borgere fra byen Quetta i Pakistan.

Utvisningsvedtakene ble opprettholdt av Justisdepartementet i oktober 1996, begjæring om omgjøring ble avslått i januar 1997, og departementets vedtak ble også to ganger prøvd av domstolene. Familien Gholam ble hjemsendt med følge av norsk politi til Pakistan i mai 1997 etter at pakistanske immigrasjonsmyndigheter hadde gitt klarsignal for det. Familien ble likevel avvist på flyplassen i Karachi i Pakistan. Familien fikk senere frist til mai 1998 med å returnere til Pakistan, uten at de gjorde dette.

17. desember 1998 kunngjorde daværende justisminister Aud-Inger Aure at de personer som er omfattet av de såkalte Quetta og Laos-prosjektene, herunder familien Gholam, kunne få opphold i Norge etter nærmere bestemte retningslinjer. Vilkårene i amnestiet omfattet krav til den enkelte om å dokumentere sin pakistanske identitet og nasjonalitet ved fremleggelse av ekte nasjonalitetspass. Dersom de gjorde dette, ble det lovet at det skulle innvilges ny førstegangsoppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse. Det ble satt en tidsfrist på fire uker for fremleggelse av pass, og tilføyd at fristen kunne forlenges hvis det ble gitt en tilfredsstillende forklaring på at det tok lengre tid å skaffe passet. Konsekvensene av å ikke oppfylle betingelsene var at de aktuelle personer i så fall måtte returnere.

I mars 1999 gikk de første brevene til advokater som representerte aktuelle personer, om den nærmere forståelsen av amnestiet. Det har senere vært jevnlig kontakt mellom den advokaten som representerer nær sagt samtlige personer, og departementet. Det har i perioden også vært et nært samarbeid mellom Justisdepartementet og Utenriksdepartementet om kontakt med pakistanske myndigheter via den pakistanske ambassaden i Oslo og vår egen ambassade i Islamabad. Pakistanske myndigheter har bekreftet Gholam-familiens pakistanske nasjonalitet gjennom flere noter til norske myndigheter og utstedt reisedokumenter, såkalt «emergency passport», til dem.

Justisdepartementet har ikke ment at det var grunnlag for å behandle den bekreftelse som er gitt ved utstedelse av reisedokumenter og notevekslingen, på annen måte enn dersom nasjonalitetspass var utstedt. En slik noteveksling må anses minst like betryggende som bekreftelse på deres nasjonalitet som utstedelse av pass. Det viste seg i tillegg i praksis ikke mulig å få utstedt de dokumentene som nå er utstedt, innen den opprinnelige frist som var satt i amnestiet fra justisminister Aure, slik at forlengelsen kom til anvendelse. Etter departementets oppfatning må derfor familien Gholam nå sies å ha oppfylt vilkårene knyttet til amnestiet.

Presidenten: Presidenten mener det kanskje er hensiktsmessig at justisministeren får fullføre sitt resonnement, selv om det går utover de tre minuttene som er avsatt. – Det nikkes bekreftende i salen.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg skal være rask, president.

Presidenten: Ikke så rask at vi ikke forstår hva statsråden sier!

Statsråd Hanne Harlem: Nei – det var vel på grensen nå kanskje!

De forpliktelser som lå i amnestiet fra tidligere justisminister Aure, har jeg funnet det riktig å følge opp ved at det nå er gitt oppholdstillatelse til familien Gholam, og det har å gjøre med den forpliktelse jeg mener må ligge hos myndighetene til å følge opp de løftene som tidligere er gitt, selv om de er gitt av en tidligere regjering.

Denne saken illustrerer en rekke av de praktiske problemer som begrenser norske myndigheters handlemfrihet på utlendingsfeltet. Selv om man ut fra norsk lovgivning finner at utenlandske borgere ikke har rett til opphold i Norge, betyr ikke det at man alltid klarer å gjennomføre returer av disse personene til deres respektive hjemland. Dette er beklagelig, men like fullt en del av den vanskelige virkeligheten som omgir oss. Dette er problemer som Norge har felles med andre vestlige land, og som man jobber kontinuerlig for å finne løsninger på i forhold til enkeltland og områder.

For øvrig vil jeg selvfølgelig følge opp merknaden fra justiskomiteens flertall i Innst. S. nr. 172 for 1998-99 om å orientere Stortinget på en egnet måte når sakene er avsluttet. Og dette håper jeg at man kan orientere Stortinget om rundt sesjonsstart til høsten.

Jan Simonsen (Frp): Representanten Carl I. Hagen har på vegne av Fremskrittspartiet lagt fram et mistillitsforslag mot justisministeren på bakgrunn av at departementet nå har gitt endelig oppholdstillatelse til Gholam-familien. Denne saken gjelder ikke denne familien spesielt, det gjelder viktige prinsipper.

Justisdepartementet gav i 1998 amnesti for en rekke utlendinger som var kommet ulovlig inn i Norge gjennom det som ble kalt Quetta- og Laos-prosjektene. Dette var prosjekter der Utlendingsdirektoratet sammen med Kripos avdekket at en rekke personer hadde fått opphold i Norge på feilaktige premisser. De kom fra Pakistan og Thailand, men utgav seg for å komme fra Afghanistan og Laos.

Fremskrittspartiet la i 1998 fram et Dokument nr. 8-forslag hvor vi bad Regjeringen omgjøre sitt vedtak om betinget amnesti for utlendinger som ble omfattet av disse to prosjektene. Forslaget ble avvist av Stortinget, men en enstemmig justiskomite kom med meget klare meldinger til departementet. Komiteen sa enstemmig at den hadde merket seg at vi i disse sakene står overfor et systematisk lovbrudd som har medført at både Kripos og Utlendingsdirektoratet har måttet bruke store ressurser,

både økonomisk og personalmessig, for å avdekke sannheten. Komiteen understreket at illegal innvandring er ulovlig og belagt med straffeansvar, og la vekt på at det verken av etiske eller praktiske hensyn må godtas en praksis hvor ulovlig opptreden i forhold til norske myndigheter gir preferanse for å få opphold og senere statsborgerskap i Norge. Komiteen uttrykte skepsis til bruk av amnesti som generelt virkemiddel, og advarte mot en praksis der uærlig og uredelig atferd gir oppholdstillatelse.

Når flertallet i justiskomiteen likevel stemte mot Fremskrittspartiets forslag, var det fordi man mente at avgjørelsen i disse sakene lå under departementets ansvarsområde. I så fall må jo også departementet, ved sin øverste leder justisministeren, ta ansvaret. Det finnes ikke fnugg av tvil om at Gholam-familien er pakistanske statsborgere, og at de har løyet seg inn i Norge. Justisministeren belønner nå uærlig og uredelig atferd med oppholdstillatelse – nettopp det justiskomiteen enstemmig advarte mot. Justisministeren har startet sin karriere med å forsøke å forhindre politihøyskolestudentene i å skaffe seg jobb i politiet, og med å gi oppholdstillatelse for pakistanske statsborgere, begrunnet med at det nå på en betryggende måte er bevist at de løy om sin bakgrunn. Det er i sannhet en start som kvalifiserer til en rask avslutning.

Vidar Bjørnstad (A): Da vår saksordfører måtte konsentrere seg om komiteens innstilling, finner jeg grunn til å gi Arbeiderpartiets syn på forslaget som er fremsatt av representanten Hagen.

Til tross for ulovligheter i forhold til norske myndigheter, bl.a. oppgivelse av falsk identitet – noe som ble kritisert fra Arbeiderpartiets side og hvor representanten Hagen har gitt noen dekkende sitater – kunngjorde Bondevik-regjeringen i desember 1998 at de personer som var omfattet av de såkalte Quetta og Laos-prosjektene, kunne få opphold i Norge på bestemte vilkår, særlig at norske myndigheter kjenner identiteten og nasjonaliteten til de aktuelle personene. I forbindelse med behandlingen av forslag fra Fremskrittspartiet om omgjøring av amnesti i fjor vår, erkjente allikevel et flertall, unntatt Fremskrittspartiet, at vedtaket om betinget amnesti var gjort innenfor det som må antas å være departementets myndighetsområde. Justiskomiteen presiserte at konsekvensen av ikke å oppfylle betingelsene er at de aktuelle personene ikke vil bli omfattet av amnestiet, og at de i så fall må returnere til hjemlandet.

Vi vet at kontakten med pakistanske myndigheter har vært vanskelig og bidratt til den lange saksbehandlingstiden fra i fjor sommer. Arbeiderpartiet legger til grunn at betingelsene for å få amnesti er oppfylt hva familien Gholam gjelder. På denne bakgrunn tar Arbeiderpartiet justisministerens vurderinger og departementets vedtak i denne saken til etterretning. Vi forutsetter, som òg justisministeren redegjorde for, at Stortinget på en egnet måte blir informert om hvordan de samlede Quetta- og Laos-sakene blir avsluttet. På denne bakgrunn vil vi selvsagt stemme mot representanten Hagens forslag.

Det er imidlertid et generelt problem at uttransportering av personer som ikke får opphold i Norge, eller som skal utvises eller bortvises, hindres på grunn av forhold i hjemlandet eller mottakerlandet. Vi vil derfor på denne bakgrunn mene det er fornuftig med en gjennomgang av denne problemstillingen, og vil da også stemme for forslaget fra Høyre.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Da Kristelig Folkeparti var enig i flertallets innstilling, så jeg det ikke nødvendig å ta ordet etter at saksordføreren hadde hatt en grei gjennomgang av saken. Imidlertid ønsker jeg nå å ta ordet til representanten Hagens forslag.

Familien Gholam har vært diskutert mange ganger, bl.a. i Innst. S. nr. 172 for 1998-99 om å omgjøre det betingede amnestiet for utlendinger som er berørt av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene. En enstemmig justiskomite sa da følgende:

«Komiteen ... har merket seg at vi i disse sakene står overfor et systematisk lovbrudd i forhold til norske utlendingsmyndigheter og at både Utlendingsdirektoratet og KRIPOS, gjennom det såkalte Quetta-prosjektet har måttet utføre et stort etterforskningsarbeid med bl.a. tilleggsavhør, språktester, beslag av omfattende bevismateriale og innhenting og gjennomgang av visumsøknader i Norge og Pakistan.»

Og videre:

«Komiteen vil vise til de betydelige ressurser, både personellmessig og økonomisk, som er gått med til denne etterforskningen.»

Komiteen understreket at illegal innvandring og menneskesmugling er ulovlig og belagt med straffansvar etter utlendingsloven § 47. Komiteen legger vekt på at det verken av etiske eller praktiske hensyn må godtas en praksis hvor ulovlig opptreden i forhold til norske myndigheter gir preferanse for å få opphold og senere statsborgerskap i Norge. Komiteen uttrykte også skepsis til bruk av amnesti som generelt virkemiddel, og advarte mot en praksis der uærlig og uredelig atferd gir oppholdstillatelse.

I samme sak ble det også vist til at departementet hadde satt som vilkår for opphold at norske myndigheter må kjenne den rette nasjonalitet og identitet til de personer det gjelder, og at man bare godtar fremleggelse av ekte og gyldige pakistanske nasjonalitetspass. Det ble også satt en tidsfrist for å få dette i orden. Konsekvensene om betingelsene ikke skulle bli oppfylt, ville være at de aktuelle personene ikke ble omfattet av amnestiet, og at de i så fall måtte returnere til sitt hjemland. Daværende justisminister Aure uttalte at hun innvilget amnestiet «under sterk tvil».

Denne saken har vært en verkebyll over lang tid. De fristene som har vært satt for familien, har tydeligvis gått ut uten at noe har skjedd. Når de så endelig har fått ordnet opp i dokumentene sine, har altså justisministeren innvilget oppholdstillatelse. Kristelig Folkeparti er opp-tatt av at de frister som blir satt for å få fram realitetene i en sak, blir overholdt og respektert, derfor er det også uheldig at det har gått så lang tid fra amnestiet ble innvil-

get og fristene satt til dokumentasjonen forelå. Kristelig Folkeparti mener likevel ikke det er grunn til å støtte et mistillitsforslag mot justisministeren.

Nå er tiden ute, men jeg vil bare signalisere at vi støtter Høyres forslag.

Astrid Marie Nistad (A): Berre nokre få korte merknader frå meg som saksordførar.

Eg vil gjerne på det sterkaste avvise dei påstandane som Jan Simonsen starta med i sitt innlegg, om at Arbeidarpartiet, vår statsminister og dei leiande i partiet ikkje var til å tru på i flyktningpolitikken. Eg vil gjerne peike på at tidlegare statsminister Thorbjørn Jagland m.a. sa her i ein debatt at vi skal ha ein human flyktningpolitikk. Men det er ikkje det same som at vi skal ha ein flyktningpolitikk utan reglar. Vi må ha reglar som er moglege å handtere og handheve. Det er viktig for oss i Arbeidarpartiet.

Eg vil gjerne kommentere lite grann meir når det gjeld akkurat dette at Framstegspartiet ønskjer seg spesielle asylmottak, som vil kunne sjåast som fengsel. Det vil gje eit dårleg utgangspunkt for dei som vil ha opphald, i den vidare integreringsprosessen. Vi vil ikkje ha lukka anstaltar, regulert av ei særlov, for menneske som ikkje har gjort noko gale. I dag gjeld dei globale menneskerettskonvensjonane også for vårt land, og det er det viktig å ta inn over seg også i asyl- og flyktningpolitikken.

Hagen kommenterte litt av det innlegget eg heldt den 18. mai i fjor, og han siterte frå det – på litt dårleg nynorsk – men han unnlét å ta med avslutninga av innlegget, der eg sa:

«Arbeidarpartiet og resten av fleirtalet i komiteen er ikkje samd i at vedtaket bør omgjerast. Fleirtalet i komiteen gir i merknadene uttrykk for at ein anser at dette vedtaket» – i Gholam-saka – «likevel er gjort innanfor det som må reknast å vere departementet og Regjeringa sitt myndigheitsområde.»

Og det meiner eg framleis.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil begynne med å si at jeg er glad for den tilbakemelding justisministeren gav, nemlig at vi vil få en full redegjørelse for Quetta- og Laos-sakene ved sesjonsstart. Det trenger vi, og det har komiteen bedt om. Jeg vil minne om at det var en nokså knallhard, kritisk justiskomite som stod samlet 18. mai i fjor, der vi sa at vi var skeptiske til denne bruken av amnesti og ville advare mot den praksisen som her var blitt fulgt, og der vi sa at de som ikke kunne fremvise ekte og gyldige nasjonalitetspass innen tidsfristen, i så fall måtte returnere til sine hjemland. Det var premissene som var gitt fra komiteen. Men denne saken fortjener en skikkelig og full gjennomgang slik at vi får stilt alle spørsmål vi har, og får alle svar det er mulig å gi. Derfor er det altfor tidlig å konkludere i den ene eller andre retning i dag.

Jeg vil også ta fatt i at dette problemet tross alt ikke begynte med den sittende justisminister. Jeg har en liten følelse av at vi nå er i ferd med å rette baker for smed. Det var tidligere statsråd Aure som startet den debatten

vi er inne i, og da er det viktig at vi har med oss hele helheten når vi går inn og trekker konklusjonene, og det får vi altså full mulighet til å gjøre til høsten.

Jeg er også glad for at de som har hatt ordet, har uttrykt støtte til Høyres forslag om også å få en egen sak om hva vi gjør når folk skal sendes hjem, men hjemlandet ikke tar imot dem – for det er tydeligvis en del av problemkomplekset i denne saken.

Vi har da mulighet i oktober til både full gjennomgang av Quetta- og Laos-sakene og full gjennomgang av hva vi gjør der det er mulig at en må sende folk hjem, slik at vi kan få en skikkelig og helhetlig behandling av dette spørsmålet. På den bakgrunn finner jeg det ikke naturlig å støtte Fremskrittspartiets forslag slik det er fremsatt i dag.

Carl I. Hagen (Frp): Først til Astrid Marie Nistad, som tok til motmæle mot Jan Simonsens påstander om at statsministeren ikke hadde snakket troverdig tidligere. Jeg vil gjerne i den sammenheng få lov til å nevne at sist lørdag sa Jens Stoltenberg i fjernsynet at hans regjering ville fortsette sitt arbeid med å ruste opp helsevesenet. Resultatene er, leser vi i avisene, at det skal sies opp 30 ansatte ved Kirkenes Sykehus, muligens 200 ved Regionssykehuset i Tromsø, rehabiliteringsavdelingen som dekker Nord-Norge, i Tromsø, skal nedlegges, og Regjeringen går inn for å kutte kjøp av sykehusutstyr med nærmere 700 mill. kr. Hvordan dette henger sammen med påstand om å ruste opp helsevesenet, går over min forstand. Så troverdigheten vil statsminister Stoltenberg fortsatt ha problemer med.

Så synes jeg det var interessant å høre en del av kommentarene. Som Kristin Krohn Devold sa, var det en knallhard justiskomite 18. mai i fjor som sa fra at man ikke ville at man skulle belønne dem som lyver, forfalsker, opptre uhederlig og begår lovbrudd. Og så er det akkurat det man gjør – det er akkurat det man gjør! Hun sa også at det var satt tidsfrister i det betingede amnestiet. Kan den tidsfristen ha vært av tolv måneders varighet? I denne tiden har det jo vært mer enn nok anledning, basert på den betingelsen om en tidsfrist, til å sørge for utvisningsvedtak. Tidsfristen kan jo ikke sies å være oppfylt. Jeg nekter å tro at man først gir en frist i skriftlig form på fire uker for deretter å forlenge den med mer enn ett år til! Så det er selv innenfor det justiskomiteens medlemmer sa i debatten 18. mai i fjor, full anledning til å påpeke at tidsfristen var brutt – hvis man vil dekke seg under at man den gangen var imot et stortingsforslag om å omgjøre vedtaket.

Jeg konstaterer at flertallet i denne sal protesterer for all verden, men er med på ferden. Jeg konstaterer at justisministeren skylder på den foregående regjering delvis, og presenterer det som om hun ikke hadde noen valgmulighet, annet enn å følge opp tidligere justisministre. Det hadde hun. Og jeg trodde faktisk at de som går inn for regjeringsskifte, i hvert fall av og til har i tankene at det skal være for å endre noe av den politikken og den linjen den regjeringen de kaster, står for – å foreta endringer. Jeg konstaterer at justisministeren ikke grep muligheten

til her å endre den snillistiske politikken den foregående regjering stod for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. Det vil da bli ringt til votering over forslag nr. 2, fra Carl I. Hagen.

(Votering i saken for øvrig, se side 3551)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Under debatten i sak nr. 3 er det satt fram tre forslag.

Presidenten vil foreslå at forslag nr. 2, fra Carl I. Hagen på vegne av Fremskrittspartiet, allerede nå tas opp til votering, da dette er å anse som et mistillitsforslag. – Det anses vedtatt.

De øvrige forslag til sak nr. 3 vil på vanlig måte bli votert over ved møtets slutt i dag.

Vi voterer da over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget beklager at justisminister Hanne Harlem har gitt familien Gholam oppholdstillatelse i Norge.»

Det votes ved navneopprop.

De som stemmer for forslaget, svarer ja. De som stemmer mot forslaget, svarer nei. .

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 111 mot 24 stemmer ikke bifalt.

De 111 representantene som stemte mot forslaget, var: Rolf Reikvam, Sverre Myrli, Kirsti Kolle Grøndahl, Erik Dalheim, Trond Helleland, Sigrun Eng, Finn Kristian Marthinsen, Frank Willy Larsen, Mimmi Bæivi, Inger Lise Balandin, Randi Karlstrøm, Eirin Faldet, Grethe G. Fossum, Ola D. Gløtvold, Erling Brandsnes, Åse Wisløff Nilssen, Bjørn Hernæs, Karin Andersen, Ranveig Frøiland, Are Næss, Oddvard Nilsen, Rita Tveiten, Lars Sponheim, Gard Folkvord, Ågot Valle, Ingebrigt S. Sørfonn, May Britt Vihovde, Laila Kaland, Kjell Magne Bondevik, Asmund Kristoffersen, Petter Løvik, Gudmund Restad, Ottar Kaldhol, Leif Helge Kongshaug, Hill-Marta Solberg, Gunnar Breimo, Jan Sahl, Odd Roger Enoksen, Torny Pedersen, Odd Eriksen, Kari Økland, Tomas Norvoll, Berit Brørby, Marit Tingelstad, Rigmor Kofoed-Larsen, Reidun Gravdahl, Per-Kristian Foss, Britt Hildeng, Kristin Krohn Devold, Rune E. Kristiansen, Kristin Halvorsen, Lars Rise, Inge Lønning, Kai Ekanger, Annelise Høegh, Shahbaz Tariq, Odd Einar Dørum, Lisbet Rugtvedt, Tore Nordtun, Einar Steensnæs, Inger Stolt-Nielsen, Oddbjørg Ausdal Starrfelt, Hilde Frafjord Johnson, Jan Petter Rasmussen, Magnhild Meltveit Kleppa, Bent Høie, Hallgeir H. Langeland, Kjell Opseth, Lars Gunnar Lie, Jorunn Ringstad, Astrid Marie Nistad, Sverre J. Hoddevik, Sigvald Oppebøen Hansen, Gunn Olsen, Bror Yngve Rahm, Bent Hegna, Ingvald Godal, Bendiks H. Arnesen, Tor Nymo, Elisabeth Aspaker, Aud Gaundal, Johan J. Jakobsen, Jon Olav Alstad, Arne Lyngstad, Karin Kjølmoe, Gunhild Øyangen, Gunn Karin Gjøl, Ola T.

Lånke, Ola Røtvei, Morten Lund, Tore Nordseth, Øystein Djupedal, Siri Frost Sterri, Ellen Gjerpe Hansen, Elsa Skarbøvik, Karin Lian, Gunnar Skaug, Ane Sofie Tømmerås, Odd Holten, Tom Thoresen, Gunnar Halvorsen, Liv Marit Moland, Jon Lilletun, Aud Blattmann, Ansgar Gabrielsen, Anne Brit Stråtveit, Anneliese Dørum, Jan Petersen, Vidar Bjørnstad, Kjell Engebretsen, Jan Tore Sanner.

De 24 representantene som stemte for forslaget, var:

Ulf Erik Knudsen, Per Roar Bredvold, Hans J. Røsjorde, Terje Knudsen, Lodve Solholm, Harald T. Nesvik, Kenneth Svendsen, Steinar Bastesen, Thore Aksel Nistad, Carl I. Hagen, Dag Danielsen, Siv Jensen, Jan Simonsen, Øyvind Vaksdal, John I. Alvheim, Øyvind Korsberg, Per Sandberg, Christopher Stensaker, Øystein Hedstrøm, Jørn L. Stang, Torbjørn Andersen, Vidar Kleppe, Fridtjof Frank Gundersen, Ursula Evje.

Følgende 30 representanter var fraværende:

Terje Johansen (forf.), Anne Enger Lahnstein, Olav Gunnar Ballo (forf.), Nils Amund Røhne (forf.), Leif Lund, Anita Apelthun Sæle (forf.), Erna Solberg, John Dale, Sigurd Grytten (forf.), May-Helen Molvær Grimstad (forf.), Ivar Kristiansen (forf.), Inge Myrvoll (forf.), Haakon Blankenborg (forf.), Torstein Rudihagen (forf.), Marit Nybakk, Inger Lise Husøy (forf.), Gunnar Kvassheim (forf.), Synnøve Konglevoll (forf.), Ivar Østberg (forf.), Børge Brende, Anne Helen Rui (forf.), Per Ove Width (forf.), Dag Terje Andersen (forf.), Per Erik Monsen (forf.), Kjellaug Nakkim, Signe Øye, Åse Gunhild Woie Duesund (forf.), Sonja Irene Sjøli, Valgerd Svarstad Haugland (forf.), Grethe Fossli (forf.)

Presidenten: Formiddagens møte blir nå hevet, og nytt møte settes kl. 18.

Møtet hevet kl. 15.40.

Møte tirsdag den 13. juni kl. 18

President: Gunnar Breimø

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 91)

Sak nr. 4

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 21/2000 av 25. februar 2000 om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett) (Innst. S. nr. 230 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 70 (1999-2000))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 5

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at forsettlig eller overlagte drap på polititjenestemenn kan medføre fengsel på livstid.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 6

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 127, slik at dagens maksimumsstraff heves fra 5 år til 10 års fengsel når volden utøves mot polititjenestemenn. Dersom volden er grov, settes det en minstestraft på 4 års fengsel og en maksimumsstraff på 21 års fengsel.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 7

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 326, slik at maksimumsstraffen for å hindre eller forsøke å hindre en polititjenestemann i å utføre sin jobb økes fra 6 måneders fengsel til fengsel i inn-til 2 år.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 8

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 78):

«Stortinget ber Regjeringen vurdere å heve straffesammenheng i alkoholloven § 10-1 tredje ledd til 10 år.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 9

Forslag fra stortingsrepresentant Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 75):

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at avtaler som inngås om overføring av domfelte til Norge ikke skal omfatte domfelt som er statsborger i Norge når vedkommende også er statsborger av et annet land.»

Jørn L. Stang (Frp): Jeg vil bare slå fast at Fremskrittspartiet er det eneste partiet som sier klart fra om at det ikke skal være mulig med dobbelt statsborgerskap i Norge.

I det norske samfunnet bør det være slik at en innvander etter visse kriterier først kan få norsk statsborgerskap når vedkommende har fraskrevet seg det opprinnelige statsborgerskapet. Dette vil vi også skal gjelde når det dreier seg om soningsforhold. Den gruppen eller de personer som har dobbelt statsborgerskap, skal sone i sitt opprinnelsesland når forbrytelsen begås i Norge eller i vedkommendes hjemland. Når det er i en annen domsstat forbrytelsen begås, er det et forhold mellom vedkommende land og forbryterens opprinnelsesland, jf. hjemland. Det bør legges til grunn i alle avtaler som Norge inngår om overføring av domfelte, hvor ingen konvensjoner hindrer en slik praksis. En slik ordning bør også vektlegges når konvensjonene skal diskuteres og behandles i europeiske fora som Norge er knyttet til. Dette bør som en konsekvens inngå i lov om riksborgerrett og i videre utredninger om problemstillingene rundt dobbelt statsborgerskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.
(Votering, se side 3552)

Sak nr. 10

Forslag fra stortingsrepresentant Kari Økland på vegne av Kristelig Folkeparti oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 70):

«Stortinget ber Regjeringen evaluere tomtefesteloven § 15 og dens praktiske virkning etter 2 år fra ikrafttredelse. Resultatet av evalueringen legges fram for Stortinget som egen sak.»

Ane Sofie Tømmerås (A): Dette er et forslag som vi i Arbeiderpartiet ikke kan se noen grunn til å gå inn for. Det er rett og slett fordi det å be om en faglig evaluering

av de praktiske virkningene er et pust ut i luften, for her vet vi jo hva de praktiske virkningene vil bli. Det dreier seg ikke om å få en faglig evaluering, men om å manne seg opp til å ta et politisk standpunkt. Det er snakk om en politisk vurdering og ikke en faglig vurdering.

Den politiske vurderingen har vi altså gjort nå. Vi har sammen med Kristelig Folkeparti kommet fram til et kompromiss når det gjelder hvordan man rimelig sett bør balansere forholdet mellom fester og bortfester. Det er et kompromiss vi står for, og går for, og vi håper at det har en lengre datostempling enn to år. Vi ønsker derfor ikke å legge opp til en omkamp om to år. Er det noen som ønsker å ta denne saken opp igjen, har man alle muligheter til det som representant i Stortinget. Partene, både fester og bortfester, har ventet i usikkerhet lenge, siden 1996, da vi gjorde det forrige vedtaket. Vi har ikke lyst til å sørge for at usikkerheten skal fortsette i to år til.

Jørn L. Stang (Frp): Det knytter seg muligens en viss interesse til om Fremskrittspartiet vil støtte forslaget fra Kristelig Folkeparti om en evaluering av tomtefesteloven etter to år fra ikrafttredelse. Spesielt gjelder det § 15 vedrørende den praktiske virkningen av de endringer som er bestemt i Odelstinget.

De nye endringene vil få konsekvenser, spesielt for grunneierne. I korthet går dette ut på at festeavgiften skal kunne reguleres etter endringen i pengeverdien, eller slik det er avtalt, dog slik at det for festeavtaler inngått før 26. mai 1983, ikke skal kunne kreves oppregulering til mer enn 9 000 kr pr. dekar tomt der tomten er større enn 1 mål. Den nye loven er meget snaut begrunnet. Det er bl.a. ikke beskrevet hvilke festeforhold dette spesielt vil angå, og hvorfor akkurat disse avtaler skal ha andre regler og vilkår enn andre.

Det vil nok være best for de fleste parter at man gir sin tilslutning til det foreliggende forslag, som går ut på at man får en evaluering etter to år. Det vil etter Fremskrittspartiets syn føre til at tomtefesteloven fra 1996 og intensjonen i den kan bli etterlevd i praksis etter at vi har foretatt en evaluering.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i denne saken, men jeg føler meg noe tvunget til å gjøre det etter å ha hørt innlegget til Ane Sofie Tømmerås. For det virket som om Arbeiderpartiet opplever dette som en omkamp, en oppfordring til at vi ikke skal stå ved det vedtaket som vi sa vi ville stå ved da denne saken ble behandlet for kort tid siden, og som nå er kommet til Stortinget fra Odelstinget. Det er helt klart at Kristelig Folkeparti står ved det som vi den gang sa, og innholdet i det endrer seg overhodet ikke.

Vi er ikke redde for å få en evaluering. Og hvis det kan være med på å imøtekomme noens behov for å få se hva slags virkninger denne loven får, er vi heller ikke redde for å se faktum i øynene. Vi tror at en evaluering kan være positivt, og at den kan gi oss informasjon som er viktig nettopp med tanke på det som var intensjonen da vi vedtok loven. Men det er ingen grunn til å gi uttrykk for mistenksomhet i den sammenhengen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10. (Votering, se side 3553)

S a k n r . 1 1

Forslag fra stortingsrepresentant Tor Nymo på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 70):

«Stortinget ber Regjeringen gi overgangsregler om gradvis forhøyelse av festeavgiften over en periode på 10 år for avtaler om feste av tomt til fritidshus inngått 26. mai 1983 eller tidligere.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3553)

S a k n r . 1 2

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000 (Jf. Innst. O. nr. 69):

«Stortinget ber Regjeringen ved en egnet anledning fremlegge for Stortinget en vurdering av tiltak som kan føre til økt innsats for å avdekke bilførere som er påvirket av narkotiske stoffer og andre stoffer som innebærer en alvorlig svekkelse av kjøreevnen.»

Jørn L. Stang (Frp): I debatten rundt den nye promillegrensen i forrige uke var det store flertallet mest bekymret for bilførere påvirket av alkohol. Resultatet ble en ny promillegrense på 0,2, til tross for sterke protester fra ulike hold.

Det viser seg at stadig flere bilister pågripes for å kjøre i narkotikapåvirket tilstand, og problemet rundt dette ser ut til å være langt større enn bilførere påvirket av den kjente kjørepilsen. Det som det bør fokuseres mer på, er de dødsulykker som inntreffer i forbindelse med narkotika- eller blandingsrus. I 1998 ble 2 950 bilførere tatt for kjøring påvirket av narkotika. Det er på høy tid å sette i verk tiltak som retter seg mot dem som bruker narkotika og kjører bil. I 1996 ville Stortinget skjerpe tiltakene mot narkotikapåvirkede bilister. Men hva er blitt gjort?

I dag ser det ut til at det ikke foretas noen samlet registrering av hvor mange og hvilke dødsulykker som skyldes kjøring i narkotikarus. I mange tilfeller hvor det har vært mistanke om promillekjøring, kan det også ha forekommet kjøring i narkotikarus. Å kjøre i en slik blandingsrus karakteriseres som noe av det farligste.

Man må kunne slå fast at kjøring med såkalt propille er like farlig, om ikke farligere, som kjøring med promille. Det er vel ikke usannsynlig at bilkjøring i narkotikapåvirket tilstand om kort tid vil bli langt vanligere enn promillekjøring. Derfor er det viktig at Regjeringen ser dette og legger fram forslag for Stortinget om tiltak rundt bilkjøring med narkotiske stoffer i kroppen som svekker den totale kjøreevnen.

Steinar Bastesen (TF): Vi vedtar lover, og vi går inn på sjelen til vanlige folk og deres levemåte i dette huset.

Når det gjelder oppfølgingen av dem som kjører i narkotikarus, synes jeg det er et stort, svart hull. Det skulle bare mangle at det ikke blir iverksatt tiltak som kan ivareta interessene til vanlige folk som kan bli nedkjørt av folk i narkotikarus. Det er ett tema. Jeg forutsetter at Regjeringen kommer tilbake med tiltak og ikke minst får registrert omfanget av dødsulykker i narkotikarus.

Men det er et annet tema jeg har lyst til å bringe på banen. For kort tid siden oppdaget politiet i Trondheim et nytt narkotisk stoff som var på markedet. Politiet kunne ikke beslaglegge det, fordi de ikke hadde lov hjemmel til det. Det er en utvikling som foregår i dette landet, som er skremmende. Hvordan går det an at politiet ikke har hjemmel til å beslaglegge narkotiske stoffer som brukes, når de foretar rassa i husene? Det er spørsmål jeg synes har krav på et svar i denne salen, og spesielt i forbindelse med denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12. (Votering, se side 3553)

S a k n r . 1 3

Innstilling fra sosialkomiteen om sykehusøkonomi og budsjett 2000 (Innst. S. nr. 241 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 47 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil 5 replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

John I. Alvheim (Frp) (komiteens leder og ordfører for saken): Den foreliggende innstilling og St.prp. nr. 47 har sin opprinnelse i en enstemmig komitemerknad gjort av sosialkomiteen i Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1999-2000, som hadde følgende ordlyd:

«Komiteen mener at den store forskjellen det er i sykehuseiernes og statens oppfatning av det økonomiske grunnlaget for driften av sykehusene i år 2000, tilsier at Regjeringen raskt må komme tilbake til Stortinget med en vurdering av situasjonen og forslag til tiltak for å styrke driften.»

Bondevik-regjeringen fulgte opp sosialkomiteens siterede merknad, og helseminister Høybråten nedsatte et bredt sammensatt utredningsutvalg, som fikk som oppgave å bidra til å legge et grunnlag for utarbeidelse av en

stortingsproposisjon omkring sykehusøkonomien generelt og ISF-ordningen spesielt.

Referansegruppen var bredt sammensatt, inklusiv tre departementer og tre ulike forskningsinstitusjoner, som Norges Handelshøyskole, Universitetet i Oslo og SINTEF-NIS.

Komiteen har funnet det særlig betryggende at nettopp sentrale sykehusfaglige forskningsmiljøer har vært et sentralt element i det utredningsarbeidet som foreligger. Komiteen mener videre at også disse faglige forskningsmiljøene bør ha en sentral rolle i den fremtidige oppfølging av sykehusøkonomien generelt og av regelverket for ISF spesielt.

Referansegruppen, som avgav sin innstilling 16. mars i år, og som i store trekk var enstemmig når det gjaldt konklusjonene, slo bl.a. fast følgende: Fylkeskommunenes utgiftsandel til helseformål har økt med 2,7 pst. fra 1995 til 1999, samtidig med at fylkeskommunenes frie inntekter stadig er blitt redusert fram til år 2000. Dette til tross har tjenesteproduksjonen ved de offentlige sykehus vært opprettholdt og økende.

Dette understrekes av forskningsmiljøene som har deltatt i utredningsarbeidet. Det anføres fra disse:

«Den faktiske veksten i behandlingsaktivitet for 98 og 99 ser ut til å ha vært større enn den veksten som har vært planlagt av staten og fylkeskommunene.»

Videre anføres det:

«Fylkeskommunenes budsjetter og avtaler med sykehusene ser med andre ord i liten grad ut til å være styrende for sykehusenes ressursbruk og aktivitetsnivå.»

Konklusjonen på dette må være at fylkeskommunene har hatt og fortsatt har store problemer med styringen av sykehusøkonomien.

Når det gjelder referansegruppen, har den i sin utredning entydig konkludert med at fylkeskommunenes ukompenserte kostnad for tjenesteproduksjonen på 1999-nivå er beregnet til 1 430 mill. kr. Det konkluderes videre med at for å kunne øke tjenesteproduksjonen med 2 pst. i år 2000, slik Stortinget har forutsatt, vil det være behov for ytterligere 694 mill. kr. Til sammen utgjør dette 2,1 milliarder kr i underdekning i sykehusøkonomien.

Referansegruppen diskuterer i sin utredning også spørsmålet rundt kryptaket og hvorvidt dette bør opprettholdes. Likeledes diskuteres ordningen med gjestepasientoppjøret. Så langt jeg kan erindre, er det utredningsarbeidet som foreligger fra denne gruppen, det første i sitt slag når det gjelder en skikkelig analysing av sykehusøkonomien generelt og ISF-ordningen spesielt.

Dette til tross: Departementet legger i St.prp. nr. 47 fram forslag om en tilleggsbevilgning på totalt 1 250 mill. kr, hvorav 510 mill. kr gjelder tilleggsbevilgning for å dekke opp for høyere aktivitet i 1999, mens bare 740 mill. kr foreslås gitt for å bedre sykehusenes generelle økonomi i inneværende år, slik at den foreslåtte veksten på 2 pst. kan nås, til tross for at det i referansegruppen var enighet om en underdekning på 2,1 milliarder kr

Med denne foreslåtte bevilgningen oppstår det et gap på 850 mill. kr som Regjeringen i proposisjonen mot bed-

(Alvheim)

re vitende overlater til fylkeskommunene å ordne opp i. Det anføres bl.a. følgende fra Regjeringens side i denne sammenheng:

«En statlig inndekning av det påviste gapet vil kunne undergrave de ansvars- og styringsprinsipp som er gjort gjeldende for helsesektoren.»

Og videre:

«Skal en unngå tiltakende finansiell ubalanse i fylkeskommunene, krever det både omstilling og effektivisering samt styring av aktivitetsutviklingen i sykehusene.»

Som saksordfører finner jeg også grunn til å ta inn et annet kort sitat fra proposisjonen, hvor departementet anfører følgende:

«Sosial- og helsedepartementet legger til grunn at sykehusenes økonomiske situasjon gjennom denne tilleggsbevilgningen blir vesentlig forbedret og at det er lagt grunnlag for en samlet vekst i år 2000 på 2 pst. i sykehusenes behandlingsaktivitet.»

Denne påstanden vil jeg avvise på det sterkeste. Uttalelsen er freidig, og den er uriktig. Det samme mener vel også Arbeiderpartiets medlemmer i sosialkomiteen, idet de også fremmer forslag om en tilleggsbevilgning på 520 mill. kr for å opprettholde driften av sykehusene i 2000. Selv om det er gledelig at regjeringspartiet også her øker bevilgningen og tar ansvar, er det oppsiktsvekkende at helseministeren i denne saken går på et nederlag i forhold til egen stortingsgruppe.

Selv om det er positivt å registrere at flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet, går for en tilleggsbevilgning på 520 mill. kr til sykehusdriften for inneværende år, er gapet i forhold til behovet fortsatt svært stort. Særlig vil underdekningen ramme våre regionsykehus ganske sterkt. Fremskrittspartiet har sitt eget bevilgningsforslag på til sammen 690 mill. kr, hvorav 520 mill. kr går til økning av enhetsprisene, 70 mill. kr til å fjerne kryptaket og 100 mill. kr til de fire fylkeskommunale regionsykehusene. Denne bevilgningen blir imidlertid nå ikke vedtatt, og Fremskrittspartiet vil da selvfølgelig subsidiært stemme for flertallsinnstillingen på til sammen 520 mill. kr, hvorav 300 mill. kr går til økning av enhetsprisene i ISF-ordningen.

Slik Fremskrittspartiet ser det, er inndekningen fra flertallet på 520 mill. kr mer enn betenkelig. Selv om de ulike partiene har noe forskjellig inndekning, har alle kuttet på medisinsk-teknisk utstyr, som samlet får et kutt på 760 mill. kr. Selv 38 mill. kr til investering i psykiatrien i disse dager kutter flertallet. Det er bare Fremskrittspartiet og representanten Bastesen som foreslår en reell tilleggsbevilgning med friske penger i en størrelsesorden som vil muliggjøre normal drift ved sykehusene i resten av inneværende driftstermin.

Når det i revidert nasjonalbudsjett hevdes at en kan kutte på medisinsk-teknisk utstyr til sykehusene fordi disse beløpene ikke kommer til utbetaling i inneværende år, så har det sin bestemte grunn, nemlig at fylkeskommunen med sin dårlige økonomi ikke har hatt muligheter til å dekke inn egenandelen til tross for at det faglig sett

er sterkt ønskelig å skifte ut betydelige deler av det medisinsk-tekniske utstyret, som for mange sykehus' vedkommende er over 30 år gammelt. Å drifte med slikt gammelt utstyr er etter mitt skjønn faglig uforsvarlig og ikke minst en stor sikkerhetsrisiko for pasientene. Det finanskomiteen burde ha gjort, var å gå inn med 100 pst. dekning til innkjøp av utstyr for år 2000 når den økonomiske situasjonen i fylkeskommunene er som den er.

Jeg har registrert at vår nye statsminister har uttalt at denne regjeringen i løpet av en toårsperiode skal rydde opp i sykehusproblematikken. Kan en feste lit til en slik uttalelse når en ser hvordan denne regjeringen så langt i praksis ikke øker ressursene til sykehusene, men snarere tvert om kutter dem? Det er faktisk slik at ser en kuttene i revidert nasjonalbudsjett sammen med St.prp. nr. 47, ser en at flertallet her faktisk kutter mer til sykehusene enn det det lå an til i St.prp. nr. 47 og i revidert nasjonalbudsjett, fremlagt av Regjeringen. Regjeringen og flertallspartiene i denne sak driver her et dobbelt bokholderi som jeg synes grenser mot «det uredlige».

Til slutt tar jeg opp de forslag som Fremskrittspartiet har sammen med andre partier, og partiets egne forslag i innstillingen.

Presidenten: John I. Alvheim har tatt opp de forslag han refererte til.

Asmund Kristoffersen (A): Arbeiderpartiet og Regjeringen legger til grunn at den økonomiske situasjonen i sykehusene er alvorlig. Det la Arbeiderpartiet også til grunn da vi høsten 1999 behandlet budsjettet for 2000, der vi reiste sterk tvil om den daværende regjeringens budsjettopplegg var i samsvar med de utgiftene sykehusene ville få til pasientbehandling for 2000.

Ingen, verken sykehuseierne eller pasientene, er tjent med at det ropes krise for å tilrive seg politisk oppmerksomhet eller vinne nye sympatisører. Men alle er tjent med at faktiske, kriselignende forhold i deler av helsevesenet rettes raskt opp.

Nå er det slik at en finansiell krise i sykehusene har utviklet seg over tid. Den har ikke utviklet seg etter 17. mars, da regjeringen Stoltenberg tok over – heller ikke utelukkende under verken sentrumsregjeringen eller regjeringen Jagland. Det går heller ikke ensidig an å bevilge seg ut av den. Det tar tid å arbeide seg ut av de manglene vi ser i dag. Jeg synes derfor det er glimrende av statsminister Jens Stoltenberg når han sier at dette skal løses, og at en i løpet av de neste to årene må etablere et robust system.

Jeg tror derfor at vi nøye må vurdere hvor de kostnadsdrivende faktorene ligger i sykehusøkonomien. Vi må nøye vurdere dyre vaktopplegg for svært få pasienter. Vi må ta nye grep i forhold til organisering, styring og ledelse. Likevel: Mye kan gjøres med penger, og derfor fremmet Regjeringen en sak om tilleggsbevilgninger utover vedtatt budsjett for 2000. Bakgrunnen for dette var det initiativ som Arbeiderpartiet tok for å få en fullstendig gjennomgang av sykehusenes økonomi, men også med krav om forbedringer av vårt finansieringssystem,

slik at det blir mer forutsigbart. Dessuten måtte det gjøres noe med den manglende kontakt mellom sykehuseierne og staten, slik at begge parter var innforstått med virkningen av f.eks. systemendringer og nivået på enhetspriser for pasientbehandling. Denne gjennomgangen bekreftet langt på vei de innvendinger som vi reiste. Den viste også at aktivitetsveksten og kostnadsutviklingen var høyere enn forutsatt og bare hadde forsterket seg.

I dag får fylkeskommunen og dermed sykehusene våre en kraftig heving av bevilgningene til pasientbehandling, der Arbeiderpartiet og sentrumspartiene står sammen om å bevilge 1 770 mill. kr ekstra for 2000. Disse pengene fordeler seg med 510 mill. kr som følge av høyere aktivitet i 1999 enn forutsatt, og videreføring av denne i 2000. 1 260 mill. kr går til styrking av sykehusenes økonomi for å ivareta kravet om ytterligere vekst i pasientbehandlingen i 2000 og til å dekke økte kostnader.

Vi vet at kostnadene har økt, bl.a. gjennom økt lønnsvekst, kostnadskrevede utstyr, implantater og medikamenter og også økt pasienttyngde, bl.a. grunnet stadig flere og sykere eldre pasienter. I forslaget fra Regjeringen var det åpnet for å fange opp kostnadene ved moderne kreftbehandling gjennom en forbedring av DRG-systemet. Dette er forsterket gjennom komitebehandlingen og vil nok høyne kostnadene, men samtidig vil våre kreftpasienter være sikret den beste behandling.

En bevilgning til styrking av sykehusenes økonomi løser ikke alene fylkeskommunens økonomiske problem. Hovedproblemet ligger nettopp i at fylkeskommunene har problemer med basisfinansieringen av veksten i pasientbehandlingen ved at de frie inntektene har gått ned etter 1997, mens det har vært en målsetting å øke aktiviteten i sykehusene, noe som også har skjedd, også utover det som det har vært budsjettet for.

Til slutt noe som egentlig ligger utenfor denne saken, men som andre på en noe feilaktig måte har trukket inn. Planen for investering i sykehusutstyr med ca. 2,9 milliarder kr fordelt over fem år ligger fast. Fylkeskommunene har allerede fått utbetalt det beløp de skal ha for år 2000 – 380 mill. kr. Det at det nå blir overført 760 mill. kr av avsatte utstyrsmidler til andre formål, får selvsagt ingen betydning for de beløp sykehusene har krav på i fremtiden. Arbeiderpartiet legger til grunn at det på budsjettet for 2001 blir bevilget det beløp som er statens andel på 60 pst. av fylkeskommunenes innkjøp av utstyr, fullt ut i samsvar med investeringsplanen for sykehusutstyr.

Forskjellen mellom Fremskrittspartiets bevilgningsforslag og flertallets er på 170 mill. kr. Da går en ut fra tallet 1 770 mill. kr. Det er med forundring at jeg hører hvordan John I. Alvheim ordlegger seg, både her i salen og utenfor, i lys av en så liten forskjell i bevilgningsforslagene.

Are Næss (KrF): Sykehusøkonomi er et komplekst område, ikke minst fordi sykehusenes finansiering skjer gjennom en rekke ulike kanaler og systemer. Dette har gjort det vanskeligere for oss som politikere å ha den fulle oversikt over de forhold som knytter seg til sykehus-

økonomien. Det har ikke gjort saken lettere at de ulike aktører har presentert ulike synspunkter når det gjelder å beskrive den faktiske økonomiske tilstand for sykehusene, og hva som bør gjøres for å rette på denne.

Det bredt sammensatte utvalg som daværende helseminister Dagfinn Høybråten nedsatte, har nå gitt oss en rapport som på en helt annen måte gir oss anledning til å vurdere den faktiske situasjon når det gjelder sykehusenes økonomi, og dermed de tiltak som må treffes for å bedre denne. Referansegruppen, som består av representanter fra Sosial- og helsedepartementet, Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kommunenes Sentralforbund, fylkeskommuner og sykehus, har gitt en bred gjennomgang av sentrale problemstillinger knyttet til fylkeskommunenes økonomiske rammebetingelser for sykehusdriften, og også lagt fram forslag til tiltak. Sentrale forskningsmiljø har også vært involvert. Som politikere har vi dermed – vil jeg tro – for første gang en tilnærmet konsensusbeskrivelse av de faktiske forhold. Dette er helt klart et ønskelig, ja faktisk et nødvendig utgangspunkt for politisk behandling, og på lang sikt tror jeg derfor at det viktigste vi gjør i dag, er å vedta det enstemmige komiteforslaget om et kontaktorgan for løpende oppfølging av sykehusøkonomien. Men dermed er det ikke sagt at våre bevilgninger til sykehusene i dag er uten betydning – tvert imot.

Vi har altså fått en konsensusbeskrivelse fra den nevnte referansegruppen som under visse forutsetninger konkluderer med en avstand mellom kostnadene ved økt pasientbehandling fra 1997 til 2000 og fylkeskommunenes inntektsgrunnlag til å dekke disse kostnadene på om lag 2,1 milliarder kr. Referansegruppen har påpekt at det planlagte aktivitetsnivå i budsjettet for år 2000 ble nådd allerede i 1999. Regjeringen har villet holde fast ved målet om 2 pst. aktivitetsvekst for år 2000, målt ut fra det nye, høyere nivå. Ifølge referansegruppens oppstillinger krever dette en tilleggsbevilgning på ca. 700 mill. kr.

I denne sammenheng blir Regjeringens forslag i proposisjonen om en tilleggsbevilgning på i alt 1 250 mill. kr klart utilstrekkelig. Bare 740 mill. kr av dette er foreslått innrettet mot styrking av sykehusøkonomien, herav 40 mill. kr til Rikshospitalet. Dette er som nevnt klart utilstrekkelig, og det er derfor gledelig at en samlet komite ser dette, og at også Arbeiderpartiet er med på å øke bevilgningen til sykehusene med 520 mill. kr utover det Regjeringen har foreslått. Etter vår mening er det også gledelig at det er et flertall for å styre disse midlene mot pasientbehandling på den måten at 300 mill. kr går til justering av satsene for innsatsstyrt finansiering, slik at sykehusene får bedre betalt for hver behandlet pasient. 220 mill. kr går til styrking av fylkeskommunenes rammer, og dette forutsettes i sin helhet benyttet til styrking av sykehusdriften.

Kristelig Folkeparti kunne selvfølgelig – hvem kunne ikke det – ønsket en ytterligere styrking av sykehusøkonomien. Men vi er som sagt glad for at det har vært mulig å oppnå enighet om en økning på over en halv milliard utover det Regjeringen har foreslått. Jeg er også glad for at referansegruppens rapport har gitt oss et godt ut-

gangspunkt for å vurdere ikke bare hvor mye vi bør styrke sykehusøkonomien, men også hvilken innretning en slik styrking bør ha. Som nevnt innledningsvis tror jeg dette vil ha en avgjørende positiv virkning for den politiske behandling av spørsmål som angår sykehusøkonomien i årene framover.

Til slutt bare kort til II-vedtaket i innstillingen: Kristelig Folkeparti er ikke med på dette forslaget. Det er ikke fordi det i og for seg ville vært en dårlig tanke å knytte gjestepasientbetalingen opp til DRG-systemet, men all den tid departementet er i dialog med Kommunenes Sentralforbund om forslag til en omlegging, synes vi det kan være like greit å avvente dette.

Annelise Høegh (H): Dagens innstilling og debatt er egentlig en hard dom både over tidligere helseminister Dagfinn Høybråten og det budsjettforliket som Bondevik-regjeringens partier og Arbeiderpartiet inngikk høsten 1999 – altså for mindre enn et halvt år siden. Jeg vil si det så sterkt som at den budsjettavtalen som den gang ble inngått, ikke var verdt papiret den ble skrevet på. Den ble forhandlet frem av folk som i alle fall ikke var veldig godt kjent med hvilke behov og hvilke ønsker man har innenfor helsesektoren.

Derfor grep Stortinget inn, som flere har vært inne på. Allerede i budsjettinnstillingen fra sosialkomiteen gikk alle partier – både de som den gang hadde regjeringsansvar, og de som i dag har det, sammen med oss som hverken da eller nå har det – inn og forlangte at Regjeringen skulle komme med en tilleggsproposisjon så raskt som mulig. I tillegg fremmet Høyre og Fremskrittspartiet forslag om at vi burde få en skikkelig evaluering av innsatsstyrt finansiering som system, fordi det var avslørt at de endringer som stadig ble gjort, var i ferd med ikke bare å svekke tilliten til systemet, men å sette hele dette finansieringssystemet i miskreditt. Det førte til en tillitskrise mellom staten og fylkeskommunene. Det gav uforutsigbarhet og mistillit til innsatsstyrt finansiering som system. Men denne evalueringen har vi jo egentlig ikke fått i dag heller, og jeg håper derfor at helseministeren vil gjøre som Høyre og Fremskrittspartiet nå anbefaler, nemlig å legge frem en vurdering av den rapporten som fagmiljøene har utarbeidet, slik at vi får en bedre og mer total gjennomgang av innsatsstyrt finansiering som system.

Det den tidligere helseministeren gjorde – og som var svært bra – var at han nedsatte denne referansegruppen, der også forskningsmiljøene var med. Det er, som de tidligere talere også har påpekt, svært viktig at det nå ser ut til å være enighet om virkelighetsforståelsen. Det er i alle fall første skritt for å kunne gå videre. Det er slått fast at fylkeskommunenes frie inntekter er redusert mer enn forsvarelig er, og den foreløpige evaluering vi har fått av innsatsstyrt finansiering, viser selvfølgelig – hadde jeg nær sagt – at denne ordningen ikke har de vridningseffektene som først og fremst motstanderne og skeptikerne til dette finansieringssystemet har ment ville skje, nemlig at man ville prioritere de lette og såkalt billige pasienter fremfor de tyngre og mer kompliserte. Det har ikke skjedd.

Det er også enighet om, slik jeg oppfatter det, at gjestepasientordningen nå skal avvikles og bli en del av DRG-ordningen. Det er også bra. Forhåpentligvis vil det medføre et enklere og mer rettferdig system enn dagens.

Vi prøver også å gjøre noe med regionsykehusene, og Radiumhospitalet. Jeg vil i denne sammenheng understreke Radiumhospitalet, fordi man ofte glemmer at det også er et regionsykehus på sitt område. Alle disse sykehusene har vært underfinansiert i mange år. Det begynner vi altså å rette opp nå. Derfor er det gledelig at vi får til en styrking av sykehusenes økonomi, ikke bare gjennom Regjeringens proposisjon, men også gjennom de tillegg som kommer i og med stortingsbehandlingen. Men dersom dette skippertaket – for det er vel egentlig det det er, det er noe veldig norsk ved det – ikke skal bli et tilbakevendende årvisst skippertak, må Regjeringen ta på alvor at den årvisse manglende prisjustering som mange deler av sykehusøkonomien blir utsatt for, underbudsjetteringen av fylkeskommunenes frie inntekter og triksing og miksing med komponentene i innsatsstyrt finansiering, ikke kan fortsette. Da blir altså dette ikke en engangsforeteelse, som det burde være, da blir det noe vi må komme tilbake til med jevne mellomrom, og slik burde det ikke være dersom man ønsker forutsigbarhet, åpenhet og en sykehusøkonomi som gjør det mulig å behandle stadig flere pasienter. Det er det vi alle ønsker. Da må vi prøve å klare å prioritere denne sektoren, som er en av de viktigste som det offentlige stiller med.

Regjeringens forslag om å finansiere selv de midlene som ligger i proposisjonen, med kutt i utstyrsbevilgningene, viser jo dessverre at den nye helseministeren ikke er så ulik sin forgjenger i denne sammenheng som vi hadde kunnet ønske. For også Tore Tønne gir med den ene hånden og tar med den andre. Når han skal gi til sykehus, så tar han fra sykehus. Og det håper jeg altså blir siste gangen vi får oppleve.

Det er derfor svært positivt at Regjeringen ikke får flertall for å utvide antall år som utstyrsplanen skal gjennomføres på. Det ville også gått ut over gjennomføring av kreftplanen, fordi også deler av den baserer seg på at man skal kunne skifte ut gamle strålemaskiner med nye, og det går under utstyrsplanen. Men det er et stort spørsmålsteget ved flertallets påplussing av kuttene på utstyrsplanen, fordi, som vel også tidligere talere var inne på, dette nettopp indikerer at fylkeskommunene ikke er i stand til å bidra med sin del av det spleiselaget som denne planen egentlig er: 60 pst. fra staten og 40 pst. fra fylkeskommunene. Den eneste måten man kan forstå Regjeringens brev til finanskomiteen på, er at det å kutte opptil 600-700 mill. kr på utstyrsfinansieringen ikke får konsekvenser. Og det er jo også det som ligger i Asmund Kristoffersens understrekning nettopp, at her skal kommunene få det de er forutsatt å få til neste år, og at vi ikke får noen forskyvning i og utvidelse av planens antall år. Det betyr altså at fylkeskommunen har problemer med å fylle opp sin del. Jeg håper derfor at helseministeren vil vurdere denne ordningen i budsjettet for 2001, for dersom dette fortsetter, vil jo konsekvensen enten bli at utstyrsplanen ikke lar seg oppfylle, eller at man faktisk er nødt til,

når man kommer på slutten av perioden, å forlenge den fordi den ikke er gjennomført. Derfor håper jeg at man kan vurdere fordomsfritt om staten skal gå inn med en større del.

Til slutt noen ord om kreftmedisinene, som utgjør et tallmessig lite beløp, men ikke desto mindre er svært viktig for dem som blir rammet av denne sykdommen. Det har i mange år vært påpekt fra Stortingets side at man ikke har klart å finne gode ordninger for å dekke inn de stadig nye og forhåpentligvis bedre medisinene som kommer på markedet. Det er viktig at den styrkingen på 30 mill. kr som nå er foreslått, ikke blir et skippertak, noe jeg håper at resten av påplussingene heller ikke blir. Og det betyr at skal de 30 mill. kr i år bli noe mer enn et skippertak, må man altså gjøre det slik at når det er oppnådd enighet om kriteriene for når nye medisiner skal tas i bruk, må det skje en fortløpende tilpasning av refusjonstaksten, slik at den dekker kostnadene uten at det blir en ny forhandling og utdraging i tid. Det er bare slik norske kreftpasienter raskt kan få tilgang på ny og bedre behandling, slik at flere kan reddes og helbredes.

Komitelederen var inne på at det var et altfor stort gap mellom flertallets forslag til bevilgning, som Høyre i denne innstillingen står bak, og behovet. Det er riktig. Dette er ikke alt vi burde ha gjort, men det er et godt stykke på vei. Men i likhet med Kristoffersen, må jeg nok si at jeg synes Alvheims krasse ord også rammer ham selv, for heller ikke Fremskrittspartiet har vært i stand til å foreslå en bevilgning som er identisk med den som referansegruppen har kommet frem til. Det mangler flere hundre millioner kroner i samtlige forslag fra Stortinget i dag.

Asmund Kristoffersen var inne på at i løpet av to år skulle den nye regjeringen nå etablere et robust system for at helsesektoren skulle kunne fungere. Ja, det får vi håpe, det skal iallfall ikke stå på Høyre. Jeg synes nok det er dristig å legge frem noe slikt uten at det er antydning om hva disse nye, robuste tiltak skal inneholde, men vi kan jo håpe at helseministeren vil avdekke noe av det her i dag. Hvis ikke, er det foreløpig intet annet enn fromme ønsker. Det kan vi alle ha, men det er forslagene og innholdet det kommer an på.

Ola D. Gløtvold (Sp): Problemer med sykehusøkonomien er ikke av ny dato, og med en fortid i fylkespolitikken kan jeg vise til flere tiår med stadig debatt omkring dette temaet. Fylkeskommunene som sykehuseiere har ofte vært i en mellom barken og veden-situasjon i forhold til sykehusene som tjenesteutøver på den ene siden og staten, som i hovedsak setter de økonomiske rammene, på den andre siden. I flere tilfeller har den økonomiske situasjonen for helse- og sykehusvesenet ført til et uverdig svarteper-spill.

Ulike økonomiske dekningsmodeller har vært praktisert og blitt forkastet. Innføringen av DRG-systemet og innsatsstyrt finansiering er det som de siste årene har vært systemrådene når det gjelder det somatiske sykehusvesenet, og dette sammen med rammeoverføringene

til fylkeskommunene gir i hovedsak det økonomiske grunnlaget for drift av våre sykehus ute i fylkene.

Høsten 1999 var det en erkjennelse både i Stortinget og i sentrumsregjeringen at det igjen var store forskjeller i oppfatningen av det økonomiske grunnlaget for sykehusdriften mellom staten og sykehuseierne. Både Stortinget og sentrumsregjeringen var innstilt på å få foretatt en bred gjennomgang og vurdering av situasjonen med alle berørte parter, og så legge fram forslag til tiltak for å styrke driften.

Den økonomiske situasjonen for sykehusene og fylkeskommunene var for øvrig så vanskelig høsten 1999 at det etter nærmere kontakt med sentrumsregjeringen ble signalisert fra denne at den var villig til å foreta en ekstrabevilgning allerede før årsskiftet. Som saksordfører for den saken må jeg si at det var svært positivt at vi fikk til en bred enighet slik at det på det tidspunktet kunne tilleggsbevilges 254 mill. kr til sykehussektoren.

Sentrumsregjeringen gikk av bare dager før den skulle legge fram sin stortingsproposisjon om sykehusøkonomien. Grunnlaget for proposisjonen var imidlertid lagt gjennom det arbeidet som var utført i referansegruppen, med deltakelse fra Kommunenes Sentralforbund, fylkeskommunene sentralt, sykehusadministrasjonen, Kommunal- og regionaldepartementet, Finansdepartementet og selvsagt Sosial- og helsedepartementet. Videre var det under arbeidet nær kontakt med de sykehusfaglige forskningsmiljøene.

Arbeiderpartiregjeringen la så fram St.prp. nr. 47, som vi i dag behandler, etter sin tiltredelse nå i vår.

Referansegruppen konkluderte, under visse forutsetninger, med at det var en avstand mellom kostnadene ved økt pasientbehandling fra 1997 til i år og fylkeskommunenes økonomiske inntektsgrunnlag for å dekke disse kostnadene, på om lag 2,1 milliarder kr.

Nåværende regjering foreslår i proposisjonen å dekke dette gapet med 1 250 mill. kr. Det betyr at av de 2,1 milliarder kr som referansegruppen påpekte som totalt behov, gjenstår det ca. 850 mill. kr som ikke er inndekket i forslaget. Man må videre ta hensyn til at 510 mill. kr av Regjeringens forslag går til det staten skal betale i ISF-andel for merproduksjon i 1999, samt videreføring av denne aktiviteten i år. Det er også i Regjeringens forslag et øremerket tilskudd til Rikshospitalet på 40 mill. kr, noe som gjør at underdekningen i forhold til behovet på 2,1 milliarder kr blir enda større.

Alle partiene i sosialkomiteen er imidlertid enige om at noe av inndekningen må også sykehusene og sykehuseierne ta gjennom sitt delansvar, og at dette må gjøres først og fremst gjennom de gevinster bedre organisering og effektivisering kan bidra til.

Senterpartiet mener at statens andel av kostnadsdekningen for sykehustjenestene må styrkes utover Regjeringens forslag, og er glad for at det i hvert fall er et flertall for å tilføre 520 mill. kr til økt pasientbehandling utover Regjeringens forslag. Av dette skal 300 mill. kr gå til styrking av kap. 730 post 60. Dette skal gi grunnlag for nødvendige justeringer, som bl.a. justering av enhets-

prisen. 220 mill. kr skal gå til styrking av fylkeskommunenes rammer.

Jeg ønsker å understreke så sterkt jeg kan, at fylkeskommunenes økonomi for framtiden må styrkes ytterligere gjennom rammeoverføringene, og det er svært viktig at fylkenes frie inntekter kan økes også for helsevesenets del. Det vi i dag ser, er at en for sterk fokusering på finansieringssystemet med ISF fører til en svekkelse av andre områder som ikke dekkes av denne ordningen. Spesielt er det her grunn til å nevne psykiatrien, men også somatikken kan bli skadelidende da fylkene ikke har tilstrekkelige midler til egenandelsdekning av f.eks. sykehusutstyr.

Når det gjelder statens andel til anskaffelse av sykehusutstyr, har Regjeringen i forbindelse med behandling av revidert nasjonalbudsjett opplyst at statens forpliktelser i forhold til utstyrplanen er ivaretatt full ut for i år. I tråd med regjeringens egen merknad i innstillingen vil jeg understreke at det er en klar forutsetning for disposisjoner som nå gjøres, at det i statsbudsjettet for 2001 blir ført opp nok til å ivareta statens andel på 60 pst. for innkjøpt sykehusutstyr, og at utstyrsanskaffelsesplanen kan gjennomføres som forutsatt.

Sentrumsregjeringen økte den såkalte kryptakgrensen med 2 pst., og vi støtter nå forslaget om å heve kryptaket med ytterligere 1 pst. Når det gjelder andre viktige områder som har betydning for sykehusøkonomien, har jeg lyst til å nevne betalingsordningen for gjestepasienter, men det forslaget som Regjeringen eventuelt kommer tilbake med, at den skal knyttes til DRG-ordningen, vil vi se nærmere på når det kommer.

Olav Gunnar Ballo (SV): Den saken som vi skal drøfte i dag, nemlig økonomien til sykehusene og en ekstrabevilgning for å rette opp den, var også en viktig del av debatten i forbindelse med statsbudsjettet for 2000. Vi har siden da byttet regjering, og det falt mange ord i den debatten i forbindelse med statsbudsjettet, og man merker nå at posisjonene er endret ettersom man er mer forsiktig i å formidle kritikk av de beløpene som er bevilget.

Det som man må kunne si i forhold til økonomien i sykehusene, er at man på kort sikt står overfor en stor utfordring – man er i en bordet fanger-situasjon. Med et beregnet underskudd på 2,1 milliarder kr er det åpenbart at man må gå inn og dekke store deler av det beløpet for å få til en forsvarlig sykehusdrift. Men det må være de kortsiktige tiltakene. Ser man mer langsiktig på det, må det være grunn til ettertanke at man har brukt så store midler på sykehussektoren i Norge gjennom en årrekke. Det har vært en realvekst i bruken av midler på sykehusene på ca. 5,6 milliarder kr fra 1990 og fram til i dag, og likevel ser vi at vi får en vekst i underskuddene. Og det man har grunn til å savne i denne debatten, er en analyse av årsaksforholdene knyttet til det. Det er tankevekkende at særlig den innsatsstyrte finansieringen har ført til at underskuddene har vokst. Vi ser altså at fylkeskommunen ikke har frie inntekter som er store nok til å dekke opp for sin andel og sine forpliktelser, og på den måten vokser underskuddene. Og selv om vi får en vekst i pro-

duktiviteten ved sykehusene, er den ikke i samsvar med den veksten man har hatt i personell og i ressurstilførsel. Og dermed er det, mener jeg, grunn til å spørre seg om vi har en sykehusdrift i Norge som er som den bør være i forhold til de tilførte ressursene. Jeg synes at en del av dem som i dag fremmer krass kritikk både mot den tidligere helseministeren og mot den sittende, skyter over mål med sin kritikk.

Et spørsmål som burde være sentralt, er: Hvordan kunne langt flere pasienter bli behandlet uten at de hadde behov for sykehustjenester? Ikke: Hvordan skal vi behandle langt flere ved sykehusene? Det er åpenbart at i den behandlingsskjeden som skal eksistere, burde mye mer av veksten i det norske helsevesenet ha skjedd utenfor sykehussektoren, ikke innenfor. Det gjelder i forhold til kommunehelsetjenesten, der man står overfor en betydelig krise i dag. Utsettelse av fastlegeordningen er med på å forsterke den krisen fordi det blir usikkerhet om hvorvidt man vil ha en ordning i gang fra 1. juni neste år, og det har vært en flukt fra kommunehelsetjenesten inn i sykehusvesenet. Dermed behandles altfor mange pasienter i dag av sykehusene, pasienter som under andre omstendigheter kunne ha vært behandlet ute i kommunene. Det er klart at den innsatsstyrte finansiering, som stimulerer til at sykehusene skal hente sine inntekter gjennom aktivitet, fort vil kunne føre til en vridning inn i sykehusene, der sykehusene heller skulle argumentere for at behandlingen skjedde utenfor. Så i en sann kjedetenkning blir det viktig både å få fastlegeordningen på plass, og å få styrket allmenlegetjenesten generelt.

Andre viktige faktorer som vil virke inn, er såpass tilsynelatende «banale» ordninger – banale i anførselstegn fordi det er en viktig ordning – som den hjemmebaserte omsorgen, som sykehjemstjenesten, og der hvor man også har den som en modell, god sykestuemodell, rett og slett fordi det nå foreligger solid dekning for å kunne si at der hvor man har den type tjenester på plass og de er vel fungerende, er bruken av sykehusene mindre enn der hvor man mangler tjenestene. Ikke minst gjelder det i forhold til sykestuene. Derfor er det grunn til å satse mye bredere enn det som gjøres i dag, og det er grunn til å advare mot så sterk fokusering på videre vekst inn i sykehusene, fordi man da stadig vil komme ut i nytt uføre der man må dekke opp for de underskuddene som oppstår.

Jeg vil avslutningsvis si at jeg noterte meg i forbindelse med debatten i desember at bl.a. Gunhild Øyangen fra Arbeiderpartiet også bad om at det for protokollens del skulle understrekes at Arbeiderpartiet forventet at helseministeren kom tilbake til Stortinget tidlig i 2000 med hvordan inndekningen til sykehusene skulle skje. Nå er vi i juni. Jeg ser at kritikken fra Arbeiderpartiet mye har forstummet i forhold til de underskuddene, og at man nå i stedet forsvarer at inndekningen ikke fullt ut er til stede. Det er grunn til ettertanke også i denne salen, for hvordan man snur i forhold til argumentasjonen, er avhengig av om man er i posisjon eller i opposisjon.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Gunhild Øyangen (A): Ved behandlingen av budsjettet for inneværende år ble det reist tvil om det økonomiske grunnlaget var lagt for en 2 pst. vekst i pasientbehandlingen, slik regjeringen Bondevik varslet.

Stortinget stod overfor sprikende beregninger og dermed et svakt beslutningsgrunnlag for sine budsjettvedtak. Mye tydet på at det ikke var lagt et økonomisk grunnlag for økt pasientbehandling. Komiteen krevde derfor en full gjennomgang av sykehusøkonomien, slik at de ulike aktører – staten, Kommunenes Sentralforbund og fylkeskommunene – kunne komme fram til en omforent forståelse av virkeligheten.

Det var riktig og nødvendig at Bondevik-regjeringen fulgte opp Stortingets klare henstilling, slik at en kunne gjenopprette det tillitsforhold som er nødvendig mellom bl.a. staten og fylkeskommunene. Arbeiderpartiet mener det er viktig å ivareta dette tillitsforholdet som er skapt mellom partene i referansegruppen, og at det etableres et organ for kontinuerlig oppfølging og videreutvikling av ISF-ordningen.

Sykehusenes drift må kunne basere seg på forutsigbarhet, og der de økonomiske rammene for driften er sikret, slik at de enkelte sykehuseenheter ikke tvinges til drastiske tiltak midt i budsjettåret, som i sin tur mer eller mindre tilfeldig rammer pasientene.

Uansett styringsmodell, finansieringssystem eller prioriteringer, må norske pasienter forvente en rimelig forutsigbarhet i tilgangen på helsetjenester. Like lite som en skoleklasse eller en barnehageavdeling kan legges ned midt i året, kan et helsetilbud bare forsvinne. Dette har vi sågar sett eksempel på skje midtveis i behandlingen – ett eksempel er kjønnskiftebehandlingen ved Rikshospitalet i Oslo.

Det er ingen tvil om at fylkeskommunene for sin del har hatt trange rammer for driftsutgiftene, og at det er behov for forbedringer av ISF-systemet, slik at staten kan bidra til en mer sikker og forutsigbar økonomi for sykehuseierne.

I tillegg til en rekke henvendelser fra sykehuseiere i våre fylkeskommuner har jeg med interesse merket meg Ullevåls styreleder Karl Glads uttalelser til Dagens Næringsliv 9. juni i år, hvor han bl.a. mener at finansieringssystemet for sykehusene i praksis fungerer svært dårlig, og at betydelige systemforbedringer er påkrevd. Jeg tror også det er viktig at det enkelte sykehus får større ansvar for sin drift, noe som bl.a. kan oppnås ved å ta i bruk ny lov om fylkeskommunale selskap.

Jeg er glad for at det i tillegg til Regjeringens forslag til tilleggsbevilgning på 1,25 milliarder kr var mulig med en økning på ytterligere 520 mill. kr til drift i forbindelse med Stortingets behandling av revidert budsjett. Heller ikke denne bevilgningen løser alle fylkeskommunenes problemer, men gir muligheter for å sikre et forsvarlig driftsnivå ved våre sykehus.

Jeg vil tilbakevise at sykehusene skal havne i krise som følge av kutt i utstysinvesteringer. Rutinene det er lagt opp til, er at fylkeskommunene får refundert den statlige andelen til utstyr i mars året etter at investeringen er gjort. Fylkeskommunene har altså allerede i år fått ut-

betalt statens andel for 2000 med 380 mill. kr. Derfor er det mulig å omprioritere det budsjetterte beløp til andre formål som styrker pasientbehandlingen. Utstysplanen skal altså gjennomføres som planlagt.

Jeg vil til slutt gi uttrykk for at det er tegn på en alvorlig finansieringskrise når sykehusene må tilføres 1 770 mill. kr til drift i revisjonen av årets budsjett.

Jeg vil minne om at vår nåværende helseminister i vesentlig grad har bidratt til å skaffe til veie friske midler midt i et budsjettår med budsjettoverskridelser på en rekke felt. Jeg vil også støtte Regjeringens prioritering av arbeidet med bedre organisatoriske og finansielle løsninger for våre sykehus, slik Regjeringen selv har varslet, og jeg er svært overrasket over at en del partier i denne sal finner å kunne kritisere at Regjeringen har satt seg nye og høye mål på dette området.

Statsråd Tore Tønne: Da Regjeringen fremmet St.prp. nr. 47 for 1999-2000, Om sykehusøkonomi og budsjett 2000, var den fullt klar over at den foreslåtte tilleggsbevilgning ikke kunne løse alle de finansielle problemer sykehusene og deres eiere står overfor. De økonomiske utfordringene for sykehusene lar seg ikke løse i en håndvending og med bevilgninger alene. Problemene har bygd seg opp over flere år, og det vil ta tid å løse dem.

Det er ingen uenighet om at det har utviklet seg et gap mellom sykehusenes og fylkeskommunenes kostnader på den ene side og deres inntektsgrunnlag for å finansiere dem på den annen. Dette var klart allerede på det tidspunkt årets budsjett ble vedtatt. Den proposisjon Regjeringen fremmet, var et bidrag til å fylle dette gapet, men det var aldri meningen at det kunne fylles fullt ut gjennom en slik tilleggsbevilgning.

Når vi drøfter de finansielle problemer i sykehussektoren, er det viktig å være klar over at de også har sammenheng med en grunnleggende positiv utvikling i og ved sykehusene. Norske sykehus behandler stadig flere pasienter. Innsatsstyrt finansiering har ført til at personell og utstyr utnyttes bedre enn før. Antall brudd på ventelistergarantien går ned.

Vi snakker med andre ord ikke om en økonomisk eller finansiell krise som følge av generelt dårlig drift av sykehusene. Det vil alltid være muligheter til forbedringer også på driftssiden, men de kostnadsøkninger vi har sett, har først og fremst sammenheng med at produksjonen øker. Denne grunnleggende sammenheng gjør seg gjeldende også når produksjonen består i å behandle pasienter.

Kostnadene øker både fordi flere pasienter blir behandlet, og fordi utviklingen i medisinsk kompetanse og utstyr går raskt fremover. Sykehusene behandler stadig mer kompliserte sykdomstilfeller. Det er i seg selv positivt at stadig flere og mer kompliserte sykdomstilfeller lar seg behandle og faktisk blir behandlet ved våre sykehus. Det er i tråd med velferdssamfunnets krav. Samtidig må vi erkjenne at det er grenser for hvor sterk vekst vi kan ha ved våre sykehus med de økonomiske rammer sykehuseierne til enhver tid må prioritere innenfor.

I den proposisjonen som ligger til grunn for dagens innstilling, fremmet Regjeringen forslag om ekstraordi-

nære bevilgninger til sykehusene på i alt 1,25 milliarder kr. Det var da tatt hensyn til at veksten i 1999 var blitt 4-5 pst., hvilket var vesentlig høyere enn opprinnelig forutsatt. Dermed var også utgangsnivået for aktivitetsveksten i inneværende år vesentlig høyere enn forutsatt. Disse forholdene førte samlet til ekstrakostnader på til sammen 510 mill. kr. Ytterligere 740 mill. kr ble foreslått fordelt som tilleggsbevilgning til fylkeskommunenes frie inntekter, dekning av økt pasienttyngde, økt kreftbehandling, oppjustering av poliklinikkstatsen og økt tilskudd til regionsykehusene.

Dette utgjør et viktig bidrag til at målet om en vekst på 2 pst. i aktivitetsnivået kan nås også i år. Det er imidlertid ikke mulig gjennom slike bevilgninger å garantere at bestemte vekstmål kan nås. Det er mange flere elementer enn de statlige bevilgninger som avgjør dette, herunder også hvilke effektiviseringstiltak sykehusene og deres eiere lykkes med.

Jeg har selvsagt merket meg at komiteen mener det er riktig å tilføre fylkeskommunene økte midler til pasientbehandling utover det som er foreslått i St.prp. nr. 47, og at et flertall foreslår en økning på 520 mill. kr, som i sin helhet skal disponeres til pasientbehandling. En slik økning vil innebære at det omtalte gapet mellom sykehusenes kostnader og fylkeskommunenes evne til å finansiere disse kan dekkes raskere. Jeg ser naturlig nok positivt på å gjennomføre et slikt forslag. Samtidig vil jeg påpeke at heller ikke dette innebærer en reell løsning på de økonomiske problemene i sykehussektoren. De har utviklet seg over tid, og det vil nødvendigvis ta tid og kreve mer enn bevilgninger å arbeide seg ut av dem.

Som representanten Ballo nettopp har pekt på, kan det også være grunn til å stille spørsmål ved om vi i dag har en riktig sykehusdrift. Og jeg innrømmer gjerne at jeg kort tid etter tiltredelsen som helseminister var i tvil om hvor stor tilleggsbevilgning som burde gå til sykehussektoren før det var foretatt en nærmere gjennomgang av driftsopplegg, finansieringssystemet osv.

Proposisjonen går nærmere inn på den kritikken som har vært reist mot den innsatsstyrte finansiering av sykehusene. Det er gjennom forskernes arbeid ikke funnet noen sprik mellom utviklingen i enhetspris og enhetskostnad i ISF-ordningen. Jeg mener forarbeidet til proposisjonen har vist at det er grunn til å ha tillit til innsatsstyrt finansiering som prinsipp. Det fungerer etter intensjonene, som et bra insentiv for økt pasientbehandling. Det er likevel ikke grunn til å slå seg til ro med dette. ISF-ordningen er et system som krever konstant overvåking og forbedring. Samtidig er det et rimelig krav at systemet skal være mest mulig forutsigbart. Da må vi foreta en avveining mellom behovet for å la systemet og reglene ligge i ro og behovet for forbedringer. Jeg har merket meg at flertallet i komiteen finner det betryggende at den foreløpige ISF-evalueringen ikke viser negative vridningseffekter bort fra tunge over til lette pasienter i løpet av den første perioden med ISF.

Arbeidet med denne stortingsproposisjonen har foregått i nært samarbeid mellom representanter for staten, fylkeskommunene, sykehusene og Kommunenes Sen-

tralforbund og med støtte fra sentrale forskningsmiljøer. Det har vært et fruktbart samarbeid til nytte for alle parter. Jeg har merket meg at komiteen har gitt sin tilslutning til denne arbeidsformen. Jeg tror at videre samarbeid mellom alle involverte parter er en forutsetning for å lykkes i arbeidet fremover. Det gjelder også det arbeid Regjeringen har satt i gang med sikte på å skape en mer robust modell for sykehussektoren i løpet av de kommende to år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

John I. Alvheim (Frp): Som nevnt i mitt tidligere innlegg, har statsministeren uttalt at denne regjeringen i løpet av en toårsperiode skal prøve å løse de problemene vi i dag sliter med i helsesektoren. Og jeg går ut fra at når statsministeren sier dette, er det sagt i forståelse med helseministeren.

Og helseministeren har jo – særlig før tiltredelse – offentlig gitt signaler om at svært mye bør endres i norsk helsevesen, signaler som jeg har satt stor pris på og har store forventninger til. Da snakker jeg ikke først og fremst om ressurser, men om ny organisering.

I Dagbladet for lørdag den 10. juni er det to overleger ved Feiringklinikken som uttaler seg og gir råd til Regjeringen når det gjelder å få skikk på det offentlige helsevesenet. Dette er leger som har jobbet i offentlige sykehus, fortrinnsvis på Rikshospitalet, og utfører i dag fire ganger så mange behandlinger som de gjorde i det offentlige sykehuset. Det sier noe.

Men jeg kunne tenke meg å stille spørsmål til helseministeren ut fra den anbefaling som gis her, om han vil innføre sterkere stykkprisfinansiering, etablere mindre, selvstendige enheter i sykehusene for mer rasjonell drift, premiere gode resultater i sykehusene og få til mindre byråkrati, færre møter og mer praktisk arbeid. Er dette noe som helseministeren kan tenke seg å vurdere, eller har helseministeren allerede vurdert etter disse tankebaner?

Statsråd Tore Tønne: Jeg har merket meg de råd som er fremsatt gjennom mediene, og som det her vises til, og jeg kan være kort i mitt svar: Ja, jeg synes dette er gode råd. Enkelte av dem har jeg allerede vurdert, og de øvrige har jeg til hensikt å legge til grunn for det videre arbeid med forbedringer i sykehussektoren.

Are Næss (KrF): I proposisjonen heter det at man skal videreføre

«dagens målsetting om at hele befolkningen, uavhengig av økonomisk og sosial situasjon, skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester.»

Videre heter det

«at offentlig eide sykehus også framover skal være de dominerende tjenesteyterne i sykehussektoren.»

Men så sies det:

«Fylkeskommunene bør også vurdere å kjøpe helse-tjenester i utlandet når disse er bedre og billigere.»

Jeg kunne tenke meg å spørre helseministeren: Hvilke helsetjenester mener statsråden fylkeskommunen bør

vurdere å kjøpe i utlandet? Og ønsker statsråden å dimensjonere helsevesenet her i landet slik at de aller fleste pasienter kan behandles innenlands, eller vil han basere seg på at helsevesenet ikke skal være i stand til å ta seg av pasientene og dermed ikke bare svikte prinsippet om nærhet i behandling, men også gi avkall på den kompetansen som helsevesenet får ved å behandle pasienter?

Statsråd Tore Tønne: Det er for det første ingen tvil om at de aller fleste pasienter skal behandles ved norske sykehus også i fremtiden.

Når jeg har vært inne på behandling i utlandet som et alternativ, er det først og fremst på følgende måte: enten som et tillegg til behandling ved norske sykehus når det er kapasitetsproblemer, eller også dersom det innenfor enkelte områder er en mangel på kompetanse og kanskje heller ikke et stort antall pasienter som gjør det rasjonelt å bygge opp en kompetanse ved norske sykehus, og hvor dette bedre kan løses ved behandlinger i utlandet. I disse tilfeller mener jeg det godt kan forsvares å bygge opp et fast tilbud med behandling i utlandet, men jeg kan ikke i dag være konkret i mitt svar på representanten Næss' spørsmål om hvilke typer behandling det kan være snakk om, men det vil det være anledning til å komme tilbake til senere.

Annelise Høegh (H): Jeg synes det var et interessant svar helseministeren nå gav til Are Næss. Jeg er i alle fall enig i at det er nettopp i de tilfellene hvor vi har en situasjon med kortvarige kapasitetsproblemer, at vi bør kunne gå til utlandet, sånn som vi gjorde med hjertebroen på 1980-tallet, var det vel, eller når vi har mangel på kompetanse eller det er pasientgrupper hvor det er få, og som trenger en så høyt kvalifisert behandling at det er mer rasjonelt å samarbeide om behandling på nordisk eller europeisk nivå. – Så det synes jeg var en interessant opplysning.

Jeg nevnte i mitt innlegg at vi nå, tilsynelatende i alle fall, uten fare for utstyrsinvesteringer kan kutte i dem fordi fylkene ikke greier å oppfylle sin del. Jeg spurte helseministeren om han kunne kommentere det, og jeg spør nå, siden han ikke tok det opp i sitt innlegg, om han vil vurdere den fordelingen av utgifter mellom staten og fylkeskommunene som i dag ligger i utstyrsplanen, nemlig 60 pst. på staten og 40 pst. på fylkene. Det er i alle fall ikke fornuftig å kutte i investeringer, for de skal jo legge grunnlaget for en fremtidig mer kostnadseffektiv behandling. Derfor er det alvorlig dersom denne situasjonen får fortsette, at fylkene ikke ser seg i stand til å oppfylle sine investeringsplaner. Det er på denne bakgrunn jeg spør om helseministeren vil vurdere denne ordningen slik at vi ikke risikerer at utstyrsplanen til slutt må forlenges fordi fylkene ikke har vært i stand til å oppfylle sin del av spleiselaget.

Statsråd Tore Tønne: La meg først forsikre om at den vedtatte utstyrsplan, som innebærer at staten skal bevilge 2,960 milliarder kr som tilskudd til utstyrsinvesteringer ved sykehusene, står fast, og den skal gjennom-

føres som fastlagt over perioden 1998–2002. Disse bevilgningene er gjort overførbare nettopp fordi man må forvente at når man gjennomfører en slik plan, vil det kunne være rasjonelt å gjøre forskyvninger mellom de enkelte år. Og det er for så vidt det man har gjort så langt.

Jeg er enig i at det ikke er fornuftig å gjennomføre reelle kutt i en slik investeringsplan. Men jeg vil nok si at det her, som på andre områder, godt kan være fornuftig å gjøre tidsmessige forskyvninger. Det er vanlig innenfor all virksomhet at når det oppstår kanskje akutte finansielle kriser, ser man på om man kan skyve på investeringene et år eller to, eller i hvert fall skyve på noen av dem et år eller to. Selv om det isolert sett er uheldig, behøver det alt i alt ikke å være et problem. Det mener jeg at det ikke skal bli i dette tilfellet heller.

For øvrig er det ingen problemer med å foreta en slik revurdering som jeg her blir spurt om, men det vil jeg i tilfelle komme tilbake til Stortinget med senere.

Ola D. Gløtvold (Sp): Det kunne ha vært interessant å få en kortversjon i hvert fall fra helseministeren av hvordan han skal oppfylle statsministerens utsagn om et mer robust og effektivt helsevesen. Noe har vi fått, og det er klart at det ikke er tid til slikt i en replikk, men jeg synes nok kanskje at konsistensen kunne ha vært litt mer rettet mot det i innlegget til helseministeren.

Så har vi et utsagn her fra helseministeren om at han kort tid etter tiltredelse var i tvil om det burde bevilges mer penger til helsevesenet, slik jeg forstod det. Mener helseministeren at det er nok penger i vårt helsevesen i dag? Er det bare organisatoriske grep som skal gjøres? Vi har flere faktorer som påvirker kostnadsnivået kanskje utenfor både helseministerens og vår vedtaksramme for så vidt, det er dette med lønn, det er den medisinskteknologiske utviklingen med høykostmedisin, og det er også dette med høyere alder på befolkningen. Jeg synes kanskje spesielt dette med lønn er noe som burde tas tak i, i hvert fall hvis en skal gjøre et organisatorisk grep. Vi betaler nå mye for vaktordninger, men får lite utførte tjenester.

Fra proposisjonen henter jeg noe som er interessant. Som et kostnadsdrivende element framholdes det at legenes vaktordninger ved sykehus

«ikke bare utformes utfra beredskapsbehov, men at det også tas hensyn til personlige behov hos legene og særskilte behov hos sykehusledelsen».

Kan helseministeren kommentere dette noe? Hva kan gjøres her innen kort tid?

Statsråd Tore Tønne: Det var mange spørsmål til besvarelse i en kort replikk, så jeg tror i hvert fall at jeg tillater meg å hoppe over kortversjonen av de tiltakene som må gjennomføres for å rydde opp i sykehussektoren de nærmeste to år, bortsett fra at jeg nok vil si ifra om at det må gjøres tiltak innenfor det rent organisatoriske, altså hvordan sykehusene og sykehussektoren i dag er organisert.

Når det så gjelder spørsmålet om det er nok penger i helsesektoren eller til sykehussektoren, synes jeg også det er et vanskelig spørsmål. På den ene side, hvis man ser de behov som er der, i hvert fall i den forstand at det er behandling som kan gjennomføres ved sykehusene, blir det vel antakelig nesten aldri slik at man kan si at nå er det nok penger. Når jeg var i tvil, og for så vidt fortsatt er noe i tvil, om hvor raske eller hvor store tilleggsbevilgninger som bør gå til denne sektoren, er det nettopp fordi det er grunn til å stille spørsmål ved om den er organisert og drevet på en velegnet måte totalt sett. Da er jeg – siden en slik krise utvikler seg over lang tid – alltid i tvil om det er fornuftig å forsøke å rette den opp med én stor bevilgning, om det ikke er bedre tross alt å forsøke å arbeide seg ut av problemene over litt tid.

Til det siste spørsmålet må jeg si at jeg synes det er all grunn til å se nærmere på de vaktordninger som representanten viser til, men jeg har ikke tid til å gå nærmere inn på det nå.

Olav Gunnar Ballo (SV): Jeg vil innledningsvis bare avklare to ting. Det ene er at jeg på vegne av SV vil fremme det forslaget vi har liggende inne, før jeg kommer tilbake til et spørsmål til statsråden. Det andre er at jeg forstår at Norge nå leder 1-0 over Spania, og det syns jeg er gledelig.

Når det gjelder innsatsstyrt finansiering og det finansieringssystemet som vi står overfor, er jeg enig med statsråden i at det er et incentiv til å øke effektiviteten. Man beregner også en produksjonsgevinst av det, og det virker som om man er i en vekstfase, hvor sykehusene klarer å øke produktiviteten fra år til år, og at man også henter ut et forbedret inntektsgrunnlag.

Men den problemstillingen jeg har lyst til å reise overfor statsråden – hvis man eksempelvis tar Kirkenes Sykehus, som har et nedslagsfelt på noen og tretti tusen, som det kan være diskutabelt om er stort nok, men som altså ligger ca. 600 km fra neste sykehus – er at det er veldig vanskelig å hente ut en produktivetsgevinst med mindre man klarer å rekruttere folk til å reise langt for å komme til det sykehuset, samtidig som det kan være gode samfunnsmessige grunner til at sykehuset skal ligge der det ligger, bl.a. rett og slett av akuttmedisinske grunner. Da kan det jo tenkes at den innsatsstyrte finansieringen er et lite egnet redskap bl.a. for å sikre driften av den typen sykehus. Vi ser jo nå at man sier opp 30 ansatte ved Kirkenes Sykehus.

Jeg har lyst til å spørre statsråden om han ser at det kan være behov for mer differensierte virkemidler til forskjellige sykehus for å sikre en fordeling av sykehusene, slik at man ikke får en massiv sentralisering bare ut fra tenkningen om økt produktivitet, uten hensyntaken til at det også skal være nærhet til de ulike sykehusenhetene.

Presidenten: Presidenten må takke for at noen holder seg oppdatert i fotballkampen, men synes for så vidt at det kanskje var litt dristig å fortelle statsråden dette nå, for det kunne jo ødelegge hans konsentrasjon om de spørsmål som deretter fulgte. Men vi får se.

Olav Gunnar Ballo har tatt opp det forslag han refererte til.

Statsråd Tore Tønne: Det bedrer i hvert fall humøret å registrere at landslaget er ved god helse.

Svaret jeg kan gi til representanten Ballo, er at jeg er opptatt av å beholde den innsatsstyrte finansiering som et prinsipp og som et system, som vi selvfølgelig skal forbedre fremover, men også som en viktig del av finansieringen av sykehusene. Men jeg tror ikke det kan bli den eneste delen, og det er det jo heller ikke i dag.

Når det gjelder de øvrige finansielle løsninger, er jeg enig i at de må kunne differensieres ut fra hvilke spesielle situasjoner som enkelte av sykehusene er i. Landet er forskjellig. Sykehusenes oppgaver er derfor også forskjellige. Det vil ikke være egnet å ha én skjematisk finansieringsordning som skal gjelde helt likt for alle. Det er visse tilpasninger til dette i dag, bl.a. ved de særskilte tilskudd til regionsykehusene. Jeg mener vi også må være åpne for å differensiere for å ta hensyn til andre spesielle forhold, og uten at jeg kan gå nærmere inn på situasjonen i Kirkenes, er vel den kanskje et eksempel på det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A): Spørsmålet om sykehusenes økonomi har i mange år vært det sterkest omtalte tema i forbindelse med budsjettarbeidet i Stortinget.

Forskjellen i oppfatning av økonomisk behov er altfor stor, og forutsigbarheten er altfor dårlig, både for sykehuseierne og for staten som bevilgende myndighet. Dette kan ikke fortsette slik, fordi det kan ramme pasientene på en uheldig måte. Den betydelige tilleggsbevilgning til sykehusene som Regjeringen og stortingsflertallet i denne omgang har stått for, er meget positiv. Men forutsigbarheten blir for dårlig når det må skje store tilleggsbevilgninger midt i et budsjettår.

Det er viktig å sikre et godt og pålitelig offentlig helsevesen som setter pasientens behov i sentrum, og som ikke forskjellsbehandler mennesker på noen måte. Det norske offentlige helsevesenet må være slik at det er like godt for alle, uansett privat økonomi og bosted.

I noen deler av landet er det på grunn av store avstander dyrere å gi helsetjenester enn tilfellet er andre steder. Her kommer også behovet for sykestuer inn som et viktig tiltak i noen deler av landet. Også dette må bevilgningene til helsesektoren i framtiden ta høyde for.

En rask utvikling i form av teknologi og kompetanse gjør mulighetene i helsevesenet stadig større. Dette setter store krav til oppdatering i forhold til driftsutvikling og økonomi, og det må skapes større grad av felles forståelse for hvilke økonomiske behov slike endringer innebærer. Derfor er det så viktig at det etableres et kontaktorgan for løpende oppfølging av sykehusøkonomien, slik en samlet sosialkomite går inn for.

Jeg har også tro på at en omorganisering av de offentlige sykehusenes drift både kan skape større grad av forutsigbarhet og også utnytte ressursene bedre.

Hovedbudskapet må uansett være at Stortinget skal sikre et godt offentlig helsevesen også i framtiden, uten noen form for begrensninger som gjør at pasientene blir skadelidende.

Det haster etter min mening med å få et bedre system og en bedre forutsigbarhet for driften av våre sykehus. Og jeg har stor tiltro til at dette er en sak som helseminister Tønne og resten av Regjeringen vil ta et krafttak for å få på plass.

Øyvind Korsberg (Frp): Dagen i dag er en ganske dramatisk dag for norsk helsevesen. For det nordnorske helsevesen og pasientene i landsdelen er dagen i dag nær en katastrofe. Det jeg tenker på, er de enorme konsekvensene som en reduksjon i overføringene til sykehusene ville måtte medføre. Det er for meg helt ubegripelig at Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre kan være med på å føre en politikk som reduserer ressursene til helsevesenet på en slik måte som vi nå ser.

Det gode helsetilbudet som Regionsykehuset i Tromsø har bygd opp over flere tiår, vil i kveld bli kraftig redusert og svekket. Som et resultat av stortingsflertallets vilje vil over 200 ansatte på RiTø måtte gå fra sine stillinger. Avdelinger og sengeposter må stenge, noe som får konsekvenser for folks liv og helse. Man tappes også for faglig og medisinsk ekspertise, noe som kan medføre at de fagmiljøene en i dag har, vil bli redusert og kan gå i oppløsning. I tillegg blir det selvfølgelig vanskelig å få rekruttert øvrig helsepersonell til et sykehus som stadig vekk er i økonomisk krise.

Nedleggelsen av rehabiliteringstilbudet ved Region-sykehuset er et av forslagene som styret ved sykehuset har kommet med for å spare penger. I fjor flyttet man inn i nye lokaler, og man er i ferd med å bygge opp et tipp topp rehabiliteringstilbud for pasientene fra landsdelen. I år var det beregnet at 250 pasienter ville få behandling. Nå vil altså flere hundre brukere som følge av stortingsflertallets manglende bevilgning miste sitt tilbud. Pasienter som har vært utsatt for ulykker, hjerneslag eller andre alvorlige sykdommer, står helt uten tilbud når dette tilbudet legges ned.

Nå er det slik at det ikke bare er RiTø som rammes av stortingsflertallets manglende bevilgninger til norsk helsevesen. Alle sykehus i landet er i krise. På Kirkenes Sykehus er ledelsen tvunget til å si opp nesten 10 pst. av de ansatte. Det betyr at pasientbehandlingstilbudet reduseres vesentlig. Redusert behandlingstilbud medfører lengre sykehuskøer og ytterligere forverring av den enkelte pasients livskvalitet. Det er uakseptabelt at innbyggerne i Kirkenes skal få en så dramatisk reduksjon i sitt helsetilbud fordi en ikke ønsker å prioritere nødvendig sykehusbehandling. Det personell som nå forsvinner fra sykehuset, kan man ikke forvente kommer løpende tilbake dersom man velger å prioritere helse ved neste korsvei.

Reidun Gravdahl (A): I motsetning til foregående taler er jeg svært fornøyd med denne satsingen på sykehusene. Nå er det opp til fylkeskommunene å styre mot bedre tider. Det styringsverktøyet ligger bl.a. i å gi drifts- og budsjettansvar og ved å ha gode oppfølgingsrutiner som avdekker avvik på et tidlig tidspunkt. Samtidig må det fra statens side arbeides med forbedringer av ISF-systemet, slik at det blir mer forutsigbart.

Vi var svært bekymret etter de meldinger vi fikk inn på høsten i fjor, om virkningen av DRG-krypet. Det medførte også skarpe reaksjoner fra Stortingets side under behandlingen av budsjettet for år 2000. Det var enstemmighet om å be den da sittende regjering om raskt å komme tilbake til Stortinget med en vurdering av situasjonen og forslag til å styrke driften. Det ble slik at det ble den nye helseministeren som fremmet forslaget om styrking av sykehusøkonomien med 1,25 milliarder kr, og vi er alle glad for at den under behandlingen her i Stortinget er økt med 520 mill. kr. Dette bør sikre et for-svarlig drifts-nivå for sykehusene våre.

Det er viktig at ISF-ordningen medfører reell aktivitet-svekst. Men referansegruppen som har vært nedsatt, har påpekt forskjeller i registreringen, noe som gjør det uaktuelt å fjerne kryptaket på nåværende tidspunkt. Men det kan være aktuelt senere, når man har oppnådd nødvendig kvalitet på registreringen.

Jeg er også glad for at utstyrsplanen står ved lag. Noen har forsøkt å framstille en krise i sykehussektoren som følge av kutt på utstyrsinvesteringer. Dette er ikke bare sterkt overdrevet, men tilnærmet uriktig. Vi vet at statens andel på 380 mill. kr for dette året er utbetalt. Det budsjetterte beløpet for år 2000 vil derfor ikke bli benyttet og kan brukes til andre formål. Investeringspakken skal allikevel gjennomføres slik som forutsatt.

Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har presisert at de 520 mill. kr som er foreslått ut-over bevilgningen i St.prp. nr 47, er økte midler til pasientbehandling. Det er viktig å understreke at dette er fordelt med 300 mill. kr til styrking av ISF, som skal gi grunnlag for nødvendig justering av regelverket, bl.a. økning av enhetsprisen, og 220 mill. kr går til styrking av fylkeskommunenes rammer. Flere enn noensinne har blitt behandlet, og denne bevilgningen skal bidra til ytterligere aktivitetsøkning. Men økt behandling medfører også økte utgifter. Derfor kommer Stortinget nå med denne løsningen.

Jeg tror fylkespolitikere og fylkesadministrasjoner over hele landet nå får nødvendig arbeidsro til å finne bedre organisasjons- og styringsverktøy for sykehusene. Det er helt nødvendig å effektivisere og omprioritere i tråd med de inntektsrammer som blir gitt i de årlige statsbudsjettene. Den oppgaven er jeg sikker på vil bli tatt alvorlig.

John I. Alvheim (Frp): Det er nødvendig for meg å komme tilbake til et par uttalelser fra to av Arbeiderpartiets representanter i debatten.

Representanten Asmund Kristoffersen sier at det ikke skiller mer enn 170 mill. kr mellom bevilgningen fra fler-

tallet og bevilgningsforslaget fra Fremskrittspartiet. Det er korrekt, det. Men forskjellen er nemlig den at hele Fremskrittspartiets bevilgning er friske penger. Vi har ikke kuttet én øre i forhold til forslagene i revidert nasjonalbudsjett. Vi har beholdt sykehusutstyrspengene. Vi har beholdt pengene til psykiatrien. Vi har beholdt rehabiliteringspengene. Og vi har fremfor alt dekket inn den umoralske økningen av egenandelene for syke mennesker. Det er en himmelvid forskjell på dette og det flertallet her gjør, hvor man de facto driver med dobbelt bokholderi.

Da er det ganske utrolig at representanten Gunhild Øyangen fra denne talerstol kan si at hun er glad for at flertallet har kommet med så mye friske midler. Det er ikke fem øre i friske midler. Det er bruk av penger som var foreslått til andre tiltak i sykehusene, og som sykehusene nå mister. Ja, faktisk verre enn som så – totalt sett er innstillingen fra flertallet i sosialkomiteen dårligere sett fra sykehusenes side enn utgangspunktet i Regjeringens forslag i St.prp. nr. 47 og i revidert nasjonalbudsjett.

Så til slutt: Hvis det er slik at flertallet i denne sal mener at de bruker for mye penger på helse og omsorg, og hvis man mener at dette er inflasjonsdrivende og renteøkende, hvorfor da ikke skrive det rett ut i proposisjonen og i innstillingen, så hele det norske folk kan få lese at det er de syke, de omsorgstrengende, som er faren når det gjelder inflasjon og renteøkning?

Carl I. Hagen (Frp): Det var statsrådets uttalelser vedrørende investeringene i sykehusutstyr som fikk meg til å gripe ordet. Jeg vil gjerne utfordre statsråden på dette en gang til. Så vidt jeg oppfattet, sa han at utstyrsinvesteringer var meget viktig, fordi når det eventuelt var mangel på kvalifisert arbeidskraft, var det viktig at de som var der, hadde best mulig utstyr. Men så la han til at det ikke var så farlig om utstyrsanskaffelsene ble forlenget i tid; om man ikke maktet å bruke det som var meningen, og skjøv det over til et år senere, eller to, var ikke det så betydningsfullt. Dette er to synspunkter som står dønn imot hverandre. Jeg skulle gjerne ha statsrådets forklaring på dette.

Og så vil jeg gjerne spørre: Hvis det er slik, som det er, at sykehusene har klar bestillingslister på hva slags utstyr de trenger, og planer for anskaffelse og staten – eller Stortinget – har bevilget penger til det, men så har altså fylkeskommunene av den samme staten fått for lite penger, slik at staten har skaffet seg fylkeskommunene å kunne skylde på når den selv skal spare penger, er det da virkelig slik at man ikke greier å formidle de 540 mill. kr? Etter hvert har det blitt 760 mill. kr som flertallet vil kutte i utstyrsanskaffelser. Man har 760 mill. kr, sykehusene har behov for å kjøpe utstyr, og så greier altså ikke helseministeren å få formidlet disse 760 mill. kr ut til sykehusene for å kjøpe utstyr. Hvis det er snakk om en eller annen ordning med 40/60-fordeling og spleiselag, må vel statsråden kunne si at OK, da lager vi en ny ordning. Vi vet at sykehusene trenger dette utstyret, vi vet at de står klar til å kunne kjøpe det. De mangler penger, og vi har pengene. Er det virkelig så dårlig fatt med vår statsfor-

valtning? Er man virkelig så til de grader udugelig at man ikke greier å få formidlet disse 760 mill. kr ut til sykehusdirektørene, slik at de kan kjøpe det utstyret de har planlagt og har på sine lister, og som er tilgjengelig?

Dette begriper jeg ikke. Heller ikke det norske folk begriper at man i en situasjon som nå kutter 760 mill. kr som sykehusdirektørene kan bruke til utstyr, og dermed få mer arbeid utført av personellet og på den måten i realiteten sørge for at det kommer sykepleiere og leger opp av borehullene. For med moderne utstyr kan denne begrensede ressursen behandle flere pasienter. Hvorfor i all verden kan ikke en så dreven organisasjonsmann som helseministeren sørge for å få formidlet disse 760 millionene ut til sykehusene, helt uavhengig av hvorledes man har organisert dette?

Asmund Kristoffersen (A): Bare to korte presiseringer.

Æres den som æres bør. Jeg gjorde en feil ved ikke å nevne at Høyre var med på flertallsforslaget om tilleggsbevilgning på 1 770 mill. kr. Det er en styrke for våre sykehus at det aller meste i innstillingen har samlet et bredt flertall.

Og så det andre: Ja, Arbeiderpartiet var utålmodige etter å få fremmet denne saken om nødvendige tilleggsbevilgninger. Alle i sosialkomiteen så behovet for det. Jeg må konstatere at Bondevik-regjeringen ikke hadde fremmet en slik proposisjon før den gikk av 17. mars, men jeg antar at den var like om hjørnet. Det har jeg grunn til å tro. Men bare 28 dager etter at den nye regjeringen hadde tiltrådt, ble saken fremmet for Stortinget. Jeg syns at det var en meget rask reaksjon sett i forhold til det arbeid som en ny politisk ledelse måtte gjøre.

Statsråd Tore Tønne: Jeg skal forsøke å gi noen kommentarer til de utfordringene som representanten Hagen her gav meg. For det første ser jeg ikke helt den store motsetningen mellom det å understreke viktigheten av gjennomføringen av en ekstraordinær utstyrsanskaffelsesplan for en periode fra 1998 til 2002, og at det gjennomføres visse forskyvninger fra et år til et annet når det gjelder gjennomføringen av den planen. Det jeg mente å si om det, er at det ikke er uvanlig – i hvert fall ikke i andre virksomheter jeg kjenner – at man når det inntrener en vanskelig økonomisk situasjon eller en finansiell krisesituasjon, ser på om det er investeringer som i hvert fall uten de største skadevirkninger totalt sett kan forskyves fra et år til et annet. Når det gjelder den aktuelle utstyrsplanen, understreker jeg igjen at den står fast, og at den vil bli gjennomført etter planen i den forstand at 2,960 milliarder kr vil bli bevilget fra statens side som 60 pst. tilskudd til de utstyrsinvesteringer som fylkeskommunene og deres sykehus planlegger å gjennomføre.

Jeg har forholdt meg til den planen slik den der er beskrevet, men som jeg har sagt tidligere her, er det mulig å komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i forhold til det opplegget som tidligere er lagt til grunn.

Når det så gjelder den andre delen av representanten Hagens utfordring, er det mitt inntrykk at de anskaffelser

som det nå er aktuelt å refundere, er planlagt ut fra planer som de enkelte fylkeskommuner har lagt fram. Og i henhold til de planene, som staten da skal finansiere med 60 pst. tilskudd, er det altså behov for 380 mill. kr, som det er godt rom for på årets budsjett. Hvis man skal gjøre mer enn det – og jeg er ikke fremmed for det – må det i hvert fall innhentes nye planer fra fylkeskommunene eller fylkessykehusene. Jeg syns ikke det er enkelt uten videre å sende mer penger ut til disse på kort varsel når det ikke foreligger slike planer. Men kommer de, er det klart at det kan vurderes.

Ola D. Gløtvold (Sp): Sykehusøkonomien har vært og vil fortsatt være et hett tema i samfunnsdebatten. Derfor er det et overordnet mål for alle å få fram ordninger som gir mer forutsigbarhet og større trygghet for en nødvendig og god pasientbehandling. Det har vært brukt ord i dag som skippertak, og det er helt klart at vi ikke må gjøre dette til en skippertakssak, men at vi nå må få en kontinuitet i å se på hva som kan gjøres videre for å få et bedre og gjerne mer robust og effektivt helsevesen.

Da er det viktig med dialog, og det var derfor jeg i mitt første innlegg også sa at vi ønsker en dialog mellom departement og KS før vi f.eks. ser på hvordan betalingsordningen for gjestepasienter skal være. Vi ber også i denne saken om at Regjeringen etablerer et kontaktorgan for løpende oppfølging av sykehusøkonomien, og erfaringene med det som sentrumsregjeringen la fram og arbeidet med i vinter i forhold til referansegruppe og forskningsmiljø, tilsier vel at det bør bli en mer permanent ordning. Og som en liten replikk til Asmund Kristoffersen: Jeg tror det er ganske meningsløst om det med det arbeidet som var nedlagt, ikke skulle komme noe fra sentrumsregjeringen. Denne saken var vel faktisk varslet i våre papirer – også at den skulle komme før utgangen av mars – så det dreide seg bare om dager, som jeg sa.

Det er viktig at vi får større forutsigbarhet og trygghet når det gjelder dette med pasientbehandling og sykehussektor. Og jeg er enig med representanten Ballo i at hele behandlingskjeden her må ses i en sammenheng. En kjede er som kjent ikke sterkere enn det svakeste leddet. Derfor er det viktig at vi ser helheten her, og også at vi ser på hva primærhelsetjenesten betyr. Jeg er enig med representanten Ballo i at sykehusøkonomien og sykehussektoren vil bli avlastet i forhold til en del av det som nå er økonomisk belastende, og som føres på den regningen, hvis mer kan gjøres og blir gjort innenfor primærhelsetjenesten.

Ellers vil jeg til slutt bare si at jeg er glad for de signaler som helseministeren her har gitt når det gjelder å se litt videre på ulike muligheter, f.eks. når det gjelder differensierte virkemidler i tillegg til ISF-systemet i forhold til finansiering av sykehus og ulike kategorier sykehus. Det er et opplegg som i hvert fall jeg vil hilse velkommen på vegne av Senterpartiet – at vi ikke bare ser oss blind på ISF-finansieringsmodellen.

Harald T. Nesvik (Frp): Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i denne saken, men jeg stiller meg litt un-

drende når helseministeren i sitt innlegg helt til slutt sier at man i vanskelige økonomiske tider skyver på investeringene, og viser til den innsparingsmetoden som flertallet i Stortinget er i ferd med å vedta i dag – i vanskelige økonomiske tider. Da må jeg bare si: Det er vel ikke statens vanskelige økonomiske situasjon som er saken her. For penger har vi jo nok av, problemet er vel bare hvordan vi skal bruke disse pengene.

Vi er i en situasjon i dag der rehabiliteringstilbudene er i ferd med å raseres over hele landet. Vi er i en situasjon der en rekke rehabiliteringsinstitusjoner er i ferd med å måtte legge inn årene fordi det ikke er penger til drift. Og vi ser stadig nye eksempler på sykehus som sli-ter økonomisk. Kirkenes har vært nevnt her i dag, og også RiTØ. Spørsmålet er bare: Hvor skal dette ende? Og da er det klart at i vanskelige økonomiske tider skyver vi på investeringene.

Jeg håper at man snart får øynene opp for at man ved å investere i sykehusutstyr faktisk kan effektivisere pasientbehandlingen. Ved at personer i dette landet får nytte av det beste utstyret, kan de både komme seg hurtig tilbake i arbeid og ikke minst få en bedre livssituasjon. Vi må slutte å si at vi har en vanskelig økonomisk situasjon. De som har en vanskelig økonomisk situasjon, er sykehuse- ne, som ikke får investere i utstyr og dermed behandle pasientene med de beste metodene. Da får vi som sentrale politikere sørge for at disse sykehusene får denne muligheten til investeringer. Når vi sier at vi tar fra investeringsbudsjettet og fører over på driftssiden til sykehuse- ne, og man så sier at det skaper press i økonomien hvis vi pøser mer penger inn i helsevesenet, så er det det å be-merke at å investere i sykehusutstyr skaper ikke det pres- set i økonomien som det å pøse pengene inn. Så vi kan trygt opprettholde pengene til sykehusutstyr i dette lan- det, slik at flest mulig får den beste behandlingen.

Statsråd Tore Tønne: Jeg vil bare ved avslutningen av en debatt som jeg synes er viktig for det videre arbeid med sykehusenes økonomi, si at jeg nok ikke ser på fler- tallets forslag om en økning på 520 mill. kr slik at jeg, som det tidligere er blitt hevdet, går på et stort nederlag. I lys av den helt spesielle situasjonen som har fått utvikle seg over tid i norsk sykehussektor, synes jeg ikke det er så oppsiktsvekkende om det kan være noe ulike vurde- ringer av hvor raskt man gjennom økte bevilgninger bør ta sikte på å arbeide seg ut av situasjonen. Jeg legger dessuten vekt på at også flertallet foreslår økte midler til mer av de samme tiltak som Regjeringen har foreslått.

Så vil jeg også igjen si til de noe kritiske bemerkning- er som har kommet om at det er vært gjennomført en re- duksjon i det beløp som stod til disposisjon på årets bud- sjett for utstyrsinvesteringer, at jeg har litt vanskelig for å se at dette er noe som har dramatiske konsekvenser i for- hold til de planer som fylkeskommuner og sykehus har lagt. Disse planene vil bli gjennomført som forutsatt, og jeg vil hevde at også hele den ekstraordinære utstyrsplan- nen vil bli gjennomført som forutsatt. Det er ikke slik at disse kuttene er gjennomført på grunn av statens vanske- lige økonomiske situasjon. Det har ikke noe med det å

gjøre. Etter min vurdering ville det ikke være rasjonelt å gjennomføre større utstyrsinvesteringer i år enn det sykehusene og fylkeskommunene har planlagt å gjøre. Men en sterk økning i forhold til dette, oppå de øvrige problemer som sektoren strir med, tror jeg på kort sikt snarere vil skape problemer enn det motsatte. Da synes jeg det er bedre å gjennomføre de planer som ligger der, og eventuelt i årene fremover øke innsatsen på dette området.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13. (Votering, se side 3553)

S a k n r . 1 4

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om at drikke som merkes alkoholfritt skal være 100 pst. alkoholfritt (Innst. S. nr. 204 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:50 (1999-2000))

Are Næss (KrF): Norge har nettopp slått Spania 1-0 i EM i fotball. Det er grunn til å feire dette, og det vil jeg også gjøre – 100 pst. alkoholfritt, naturligvis. Jeg har sympati for Steinar Bastesens forslag om at drikke som merkes alkoholfritt, skal være 100 pst. alkoholfritt. Men i komiteen har vi sett de praktiske innvendinger som er anført i brev fra helseministeren, og dette aksepterer vi som reelt.

Imidlertid hevder Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV at det må være et klart mål at et produkt som markedsføres som alkoholfritt, har et lavest mulig alkoholinnhold. Vi mener også at slike produkter må merkes på en slik måte at det aktuelle, eventuelt maksimale, alkoholinnhold tydelig fremgår. Det gjøres jo bl.a. når det gjelder alkoholfri sider, der produsenten vel ikke kan garantere at det ikke foreligger en viss lav alkoholprosent i produktet, og derfor angir maksimalt alkoholinnhold der grensen, så vidt jeg husker, er 0,7 volumprosent.

Jeg vil gjerne spørre helseministeren om han ser noen problemer med å innføre en slik merking med aktuelt, eventuelt maksimalt, alkoholinnhold på øl som markedsføres som alkoholfritt. Ser helseministeren noen problemer med dette eller noen grunn til ikke å gjennomføre en slik ordning?

Steinar Bastesen (TF): Når jeg fremmer dette forslaget, er det ut fra det faktum at det faktisk er opp til 0,9 pst. alkohol i det som markedsføres som alkoholfritt øl. Det må da med skam bemerkes at da er det ikke alkoholfritt. Det må i verste fall være et brudd på markedsføringsloven når det markedsføres som alkoholfritt og ikke er det.

Forrige taler som var her oppe, pekte nettopp på det som er problemet: Hvorfor kan ikke det som selges med alkohol, merkes med alkohol? Hvorfor skal man lure folk til å tro at de drikker alkoholfritt, når det er nesten én volumprosent alkohol i det de drikker? Vi vedtok for noen dager siden at promillegrensen skal senkes til 0,2. Man

bør være konsekvent i sin behandling av dette spørsmålet. Når man drikker tre – fire flasker av dette ølet, har man over 0,2 promille i blodet. Da har man lurt folk når man sier at dette er alkoholfritt.

Det er et annet aspekt jeg synes er viktig. Tørrelagte alkoholikere skal ha veldig lite alkohol for å få tenning og begynne å drikke på nytt igjen. Jeg må jo si at hvis de drikker et såkalt alkoholfritt øl og får tenning så de er på kjøret igjen, da er det vi i denne salen som har ansvaret for det. Jeg begriper ikke hva slags problem det skal være for bryggeriene å bytte ut etikettene på flaskene og skrive i teksten hva dette dreier seg om. Fortell folk at det kan være opptil 0,9 eller 0,7 volumprosent i det ølet de drikker. Hva er problemet? Jeg synes det er merkelig at hele komiteen ikke ser problemet, men går inn for å avvise dette forslaget.

Jeg synes SV hadde en brukbar framstilling i sin kommentar og sin dissens i forhold til komiteen. Det er nettopp det det dreier seg om. Jeg er veldig glad for at SV har pekt på akkurat dette. Men det jeg synes er merkelig, er at Kristelig Folkeparti, som liksom skal være avholdsparti nr. 1, ikke kunne være med på den merknaden. Det synes jeg er litt rart.

Jeg opprettholder selvfølgelig forslaget, og det er litt interessant å se hva slags behandling det får i denne salen.

Reidun Gravdahl (A): (ordfører for saken) Da representanten Bastesen i forslaget sitt har noen påstander, bl.a. om at tre–fire flasker alkoholfritt øl vil medføre en promille på over den nye promillegrensen, tok vi telefonkontakt med Rettstoksikologisk institutt for å forhøre oss om virkningen, og fikk en del opplysninger om dette. Jeg skal ikke gå inn på alle detaljer, men det ble sagt at det var praktisk talt umulig å få en promille på 0,3 ved inntak av fire flasker lettøl med 0,9 volumprosent. Eksemplet de brukte, var en kvinne på 50 kg. Hvis hun drakk fire flasker lettøl med 0,9 volumprosent på én time, kunne hun oppnå en promille nesten oppimot den nye promillegrensen på 0,2 pst.

I forbindelse med forslaget har også representanten Bastesen påstått at det kan skape problemer for tørrelagte alkoholikere. Jeg har vært i kontakt med en leder i en forening for tørrelagte alkoholikere og konfrontert ham med denne påstanden. Han sier at så å si alle tørrelagte alkoholikere holder seg unna alt som har med øl og vin å gjøre, på grunn av smaken og på grunn av det psykologiske ved det å ta seg en øl. Så han mente at den påstanden falt på sin egen urimelighet.

Komiteen sendte under behandlingen av denne saken en forespørsel til departementet og fikk et brev tilbake fra helseministeren der det ble vist til merkeforskriften som forbyr merking som kan villedle kjøper med hensyn til næringsmidlets egenskaper, som f.eks. alkoholinnhold. Komiteen har merket seg at dette er regler basert på et EU-direktiv, og at å innføre strengere nasjonale regler kan oppfattes som en teknisk handelshindring som ikke kan godtas i henhold til EØS-avtalen.

Komiteen viser til at regelverket er basert på forpliktelseser vi har sluttet oss til, samt praktiske hensyn som gjør at

det ikke er hensiktsmessig å innføre krav om at øl som merkes alkoholfritt, skal være 100 pst. fritt for alkohol. På denne bakgrunn var det komiteen foreslo å avvise forslaget.

Ola D. Gløtvold (Sp): Jeg må nok be forslagsstiller om å lese komiteens innstilling litt grundigere. Når han sier at Sosialistisk Venstreparti har en vettug merknad, er det vel og bra. Men det er faktisk et par partier til som er med på den merknaden, og det er Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Det det er grunn til å slå fast, er at alle partier i komiteen står samlet om at det er praktiske problemer forbundet med å kreve at øl som markedsføres som alkoholfritt, virkelig er 100 pst. alkoholfritt. Det er bl.a. også praktiske problemer i forhold til fremstillingsmetoden. Det er derfor vi i vår merknad i innstillingen sier at vi likevel ser det som et problem at slik markedsføring kan oppfattes som villedende, og at det må være et mål at et produkt som markedsføres som alkoholfritt, også er alkoholfritt. Iallfall bør slike produkter merkes på en slik måte at det fremgår hva som er det maksimale alkoholinnholdet. Om det er 0,75 eller 0,4 eller hva det nå måtte være, bør det stå på produktet. Det er også et vesentlig poeng i forhold til eventuelle øltyper som er 100 pst. alkoholfrie, om det måtte komme på markedet senere. Jeg vil tro at det ville være både i norske markedsføreres interesse og i EU-direktivmakeres interesse at det klart går fram hva som er alkoholinnholdet, slik at det som eventuelt er 100 pst. alkoholfritt, kan markedsføres og nytes som det.

Statsråd Tore Tønne: Jeg tror ikke jeg har veldig mye å legge til i forhold til denne debatten så langt og i forhold til en enstemmig innstilling fra komiteen. Men jeg har notert meg det som er kommet her, både av spørsmål og det som nå til sist representanten Gløtvold mente burde være et mål når det gjelder å oppnå merkingsbestemmelser som ligger i hvert fall så nært opp til det faktiske forhold som mulig, og hvis praktisk mulig, enda nærmere opp til det enn hva tilfellet er i dag. Jeg har altså pekt på tidligere, slik det er fremkommet her også, at det er rent faktiske tekniske og praktiske problemstillinger forbundet med det. Men det er ikke til hinder for at vi kan arbeide med det og forsøke å imøtekomme de hensyn som enkelte av representantene her har pekt på.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14. (Votering, se side 3554)

S a k n r . 1 5

Innstilling frå sosialkomiteen om takstoppgjera for leger, fysioterapeutar og psykologar per 1. juli 2000 (Innst. S. nr. 249 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 81 (1999-2000))

Olav Gunnar Ballo (SV) (ordfører for saken): St.prp. nr. 81 omhandler takstoppgjøret for leger, fysioterapeuter og psykologer. Forhandlingene omkring oppjøret var ikke sluttført da vi fikk oversendt den, slik at det var snakk om å gi en godkjenning i forhold til be-

vilgningen for det oppjøret som skal finne sted. I den forbindelse viser komiteen til brev av 4. juni 2000 fra finansministeren til Stortinget, der det fremgår at kapittel 2309 Tilfeldige utgifter i all hovedsak er disponert, slik at det ikke lenger er dekning for utgifter til takstoppgjørene for leger, fysioterapeuter og psykologer, i motsetning til det som var opplyst i St.prp. nr. 81 for 1999-2000.

Da det ikke var angitt noen dekning på statsbudsjettet for de utgiftene det her var snakk om, forutsetter komiteen i sine merknader at Regjeringen avklarer den budsjettmessige inndekningen og kommer tilbake til Stortinget med forslag om tilleggsbevilgning i proposisjon til høsten, og at inndekning da ikke tas fra formål Stortinget allerede har bevilget midler til.

Komiteen viser i sine felles merknader også til bevilgningsreglementets § 11, Endringer i det løpende budsjett, om at saker som gjelder en større sum, bør legges fram for Stortinget som forslag om tilleggsbevilgning.

Komiteen påpeker videre at man ser det som uheldig at grunnlaget for behandling av den saken som her foreligger, er preget av flere uavklarte forhold som er av vesentlig betydning. Komiteen vil derfor samlet sterkt understreke at en slik saksbehandling og fullmaktsavgivelse ikke må skape presedens.

Komiteen har videre vært opptatt av det rent praktiske hvis man ikke skulle gi en fullmakt her, i forhold til konsekvensene for det oppgjør som skal finne sted. Dersom dette ikke hadde vært avklart, og man skulle la gjeldende takster gjelde for de yrkesgruppene som er referert, ville det ha fått en rekke praktiske og uheldige konsekvenser. Det betyr at man etterskuddsvis skulle begynne å oppjustere takstene, for så å få et fornyet oppgjør, noe som ville gjelde svært mange. Det ville være et veldig byråkratisk apparat mellom den ulike lege, fysioterapeut eller psykolog og Rikstrygdeverket, og komiteen ser ikke for seg at det fantes noen praktisk håndterlig måte å løse det på. Komiteen gir derfor fullmakt – gjennom forslag om at Regjeringen får

«fullmakt til å gjøre endringer i trygderefusjonene, fastlønnstilskuddene og tilskuddene til driftsavtale for leger, fysioterapeuter og psykologer fra 1. juli 2000 på grunnlag av eventuelle avtaler med Den norske lægeforening, Norske Fysioterapeuters Forbund og Norsk Psykologforening om regulering av honorartakster og driftstilskudd fra samme dato».

I merknadene har komiteen som forutsetning «at Regjeringen avklarer den budsjettmessige inndekning og kommer tilbake til Stortinget med forslag om tilleggsbevilgning i proposisjonen til høsten, slik at inndekning ikke tas fra formål Stortinget allerede har bevilget midler til».

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15. (Votering, se side 3554)

S a k n r . 1 6

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Øyvind Vaksdal om å opp-

nevne en uavhengig granskingskommisjon for å gjennomføre en gransking av alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkere i Nordsjøen, med særlig vekt på å klarlegge og kartlegge myndighetenes mulige ansvar for dette, samt gjennomføre en vurdering av hvorvidt pionerdykkerne og deres etterlatte har krav på oppreisning og erstatning fra det offentlige (Innst. S. nr. 243 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:58 (1999-2000))

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) (ordfører for saken): Det er en enstemmig sosialkomite som ber Regjeringen nedsette en uavhengig granskingskommisjon som skal vurdere alle forhold omkring pionerdykkingen i Nordsjøen.

Komiteen mener at Stortinget selv bare unntaksvis bør oppnevne granskingskommisjoner, og fremmer derfor ikke Dokument nr. 8-forslaget. Men budskapet er tydelig og klart: Vi ber Regjeringen oppnevne en uavhengig granskingskommisjon, og det bør vurderes om en representant fra Nordsjødykkeralliansen får observatørstatus i kommisjonen, da dykkerne selv har lang erfaring og stor kompetanse å bidra med.

Som saksordfører må jeg medgi at i arbeidet med saken stilte jeg flere spørsmål enn jeg fant svar på. Hvorfor skulle det ta nesten 20 år fra arbeidsmiljøloven ble iverksatt i 1977 til den først i 1995 også ble gjort gjeldende for arbeidsdykkerne i Nordsjøen? Da arbeidsmiljøloven ble utarbeidet, ble det poengtert at den skulle komme yrkesgrupper med særlig tungt arbeid til gode, og dykkeryrket ble nevnt som eksempel.

Det har vært vanskelig å finne offisielle tall på ulykker og ikke minst på antall selvmord. Ifølge dykkerne selv er tallene høye.

Det er etter hvert blitt grundig dokumentert en sammenheng mellom yrkesdykking og økt risiko for senskader, som bl.a. redusert lungefunksjon, hørselstap, kognitiv svikt og depresjon. Under høringen ble det beskrevet som et syndrom en finner hos krigsseilere og personer som har vært i konsentrasjonsleirer. Det gjorde et dypt inntrykk å høre om dette under høringene.

Ved Haukeland sykehus finnes det nå en god medisinsk kompetanse som en må ta vare på.

Det har skjedd en del positivt etter at Kromberg-utvalget i 1993 la fram sin innstilling om helse og sikkerhet i dykkervirksomheten. I kjølvannet av denne var det særlig to områder som var viktig for dykkerne. Det ene var en utvidelse når det gjaldt sykdommer ervervet under dykking som godkjennelse for yrkesskadetrygd, og det andre var opprettelse av et fond for å hjelpe dykkerne til omskolering.

Haberstad-utvalget – et rådgivende dykkerforum – ble oppnevnt for å følge opp, få en felles forståelse av problemstillingene i ulike departement og realisere anbefalingene i Kromberg-utvalget. Forumets virksomhet avtok på 1990-tallet og opphørte uten at saken nådde Stortinget.

I fjor fikk trygdekontorene melding om å henvise personer med mulige dykkersykdommer til Haukeland syke-

hus. Det er viktig at disse får en grundig vurdering i forhold til gjeldende regler om yrkesskade i folketrygden. Nye retningslinjer for helseundersøkelser av yrkesdykkere er utarbeidet.

Regjeringen Bondevik sørget også for at det ble sendt ut et høringsnotat om en økonomisk kompensasjon på inntil 200 000 kr til tidligere nordsjødykkere med varig helsesvikt. Staten erkjenner dermed et moralsk ansvar. Regjeringen Stoltenberg har fulgt dette opp i revidert nasjonalbudsjett.

Beredskap, regulering, dykkerprosedyrer og tilsyn med dykkervirksomheten er gradvis blitt forbedret. Nye forskrifter kom i 1991.

Problemene og uklarhetene rundt situasjonen for de første offshoredykkerne er fremdeles ikke løst. I høringsnotatet bekrefter departementet at en i den første fasen ikke kan se bort fra at det

«forekom dykking som senere har resultert i varige helseskader. En høy frekvens av trykkfallssyke i denne perioden er et forhold som styrker denne antakelsen.»

Direktør i Oljedirektoratet Gunnar Berge har sagt at når en yrkesgruppe får vanskeligheter, slik dykkerne har fått, må vi være villig til å gå inn i det, slik at de får en rettferdig behandling.

Sosialkomiteen tror at en uavhengig granskingskommisjon kan bidra med dette. Komiteen mener det er viktig å få belyst hva som skjedde både i forkant av oppstartingen av dykkervirksomheten, og hva som har skjedd underveis. Det er behov for å finne ut hvilke kunnskaper norske myndigheter og oljeselskaper hadde på daværende tidspunkt, og hvilke kunnskaper man hadde i andre land.

Vi skylder våre pionerdykkere dette. De ofret seg for at vi skulle få del i en ufattelig rikdom. I respekt og taknemlighet til våre pionerdykkere og for vår egen del i en historisk sammenheng, er det viktig at den hele og fulle sannheten om vårt oljeeventyr når overflaten.

Bendiks H. Arnesen (A): Det er ingen tvil om at pionerdykkerne har gjort en fantastisk stor jobb for det norske samfunn, en jobb som både har bidratt til verdier og internasjonal anseelse for Norge.

I komitehøring og i samtaler med representanter for denne yrkesgruppen har jeg fått en liten innføring i hva dette arbeidet egentlig gikk ut på, og hva disse menneskene ble utsatt for, men jeg innrømmer gjerne at jeg nok ikke forstår helt ut hva dette egentlig innebærer. Dette er en følelse som jeg tror deles av alle i sosialkomiteen.

Sosialministeren sier i et brev til komiteen at den foreslåtte ordningen i revidert nasjonalbudsjett med særskilt lønne kompensasjon for dem som har fått helsesvikt av dette arbeidet, bygger på en erkjennelse av at samfunnet har et visst moralsk ansvar i forhold til denne yrkesgruppen.

Jeg synes statsråd Ingebrigtsen raskt tok tak i denne saken ved at hun allerede i revidert nasjonalbudsjett fant å ville legge inn midler til en økonomisk kompensasjon for dem som er kommet i en slik uheldig situasjon.

Slik jeg ser det, har det i lang tid vært gjort et omfattende arbeid i de berørte departementer for å finne ut flere enkeltheter om situasjonen for pionerdykkerne.

Når nå en samlet sosialkomite går inn for at forholdet skal granskes ytterligere gjennom en egen, uavhengig granskingskomisjon, understreker dette med all tydelighet hvor alvorlig sentrale myndigheter tar denne saken.

Jeg føler meg sikker på at statsråden vil gjøre alt som står i hennes makt for å få denne saken behandlet så raskt som mulig og på en måte som gir pionerdykkerne og oss andre svar på de forhold som fortsatt synes å være uavklart.

Alt skulle nå ligge til rette for at denne viktige saken kan få et akseptabelt utfall.

Gunnar Kvassheim (V): Venstre er ikke representert i sosialkomiteen, så jeg vil gjerne nytte denne anledningen til å komme med noen kommentarer til en meget viktig sak.

Venstre stiller seg helhjertet bak forslaget om at det skal opprettes en granskingskomisjon som skal utrede alle forhold i tilknytning til dykking i forbindelse med oljevirksomheten i pionertiden. Jeg syns komiteen har en god begrunnelse for den fremgangsmåten som er valgt, og jeg syns denne begrunnelsen ytterligere er forsterket gjennom de innlegg som så langt har vært.

Det vedtak som det legges opp til i dag, er viktig og etterlengtet. Mange uavklarte problemstillinger har i lang tid versert i tilknytning til pionerdykkernes situasjon. Det var ikke mulig på en verdig måte å sette punktum nå. Vi trenger flere svar. Ikke minst respekten for dem som er involvert, tilsier det.

Pionerdykkernes situasjon har opptatt meg og Venstre over lang tid, og i fjor stilte jeg to skriftlige spørsmål til besvarelse av sosialministeren, med utgangspunkt i den manglende oppfølging det var av Kromberg-utvalget og Habberstad-utvalgets innstillinger. Daværende sosialminister fulgte opp med flere konkrete tiltak, som er omtalt i innstillingen. Det ble også bebudet at en skulle se nærmere på flere forhold, og det fulgte også forslag om et engangsbeløp på 200 000 kr til pionerdykkere med varige helseskader.

Det vedtaket som det legges opp til i dag, er en naturlig oppfølging av det som ble gjort av tidligere sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa, og det er et viktig og naturlig neste skritt i arbeidet med å få klarlagt omstendighetene rundt dette pionerarbeidet.

Harald T. Nesvik (Frp): Saken vi nå har til behandling, dreier seg om å få nedsatt en granskingskomisjon for å få kartlagt hva som har skjedd vedrørende dykkerne under pionertiden i Nordsjøen.

Storingsrepresentantene Siv Jensen og Øyvind Vaksdal fra Fremskrittspartiet tar i sitt Dokument nr. 8-forslag opp en rekke problemstillinger som det helt klart er sterkt behov for å få vurdert nærmere.

Sosialkomiteen har lagt fram sin innstilling, og det er med stor glede en nå kan si at det er en enstemmig komite som slutter seg til at en ber Regjeringen nedsette en uavhengig granskingskomisjon som skal vurdere alle forhold i tilknytning til dykkingen i Nordsjøen i pionerti-

den. Jeg vil også få lov å berømme saksordfører Åse Gunhild Woie Duesund for det meget grundige og ryddige arbeid hun har gjort, slik at vi faktisk i dag har en enstemmig innstilling fra komiteen.

Når det gjelder selve saken, er det helt klart at det er på tide at dette arbeidet nå blir satt i gang. Det er en sak der en opplever at jo mer en prøver å gå inn i dette saks-komplekset, jo mer blir en faktisk sittende igjen med stadig flere spørsmål.

Uten å foregripe det arbeidet kommisjonen skal gjøre, må jeg bare stille spørsmålet om det ikke er underlig at denne gruppen bl.a. ble unntatt arbeidsmiljøloven i så lang tid. Jeg vil videre få henlede oppmerksomheten til innstillingen, der en viser til den vanskelige økonomiske situasjonen som en rekke av disse dykkerne nå befinner seg i. Jeg vil derfor be om at statsråden griper fatt i denne problemstillingen raskt, slik at disse personene kan få hjelp til å få en ordnet økonomi. I den anledning er det ikke den erstatningen som det legges opp til i revidert nasjonalbudsjett, inntil 200 000 kr, som er løsningen på denne problemstillingen. Disse personene har en rekke problemer med å nå fram i systemet. De har problemer med å få stilt en diagnose som gjør at de kan få yrkesskadeerstatning. De har problemer med å komme gjennom byråkratiet og få på plass de papirene som skal til for å få de ytelsene de har krav på. Kanskje er det en hjelpende hånd i denne saken som skal til for å løse dem gjennom systemet. Kanskje bør en prøve å finne en ordning rundt den gjeldssituasjonen disse personene har kommet opp i, slik at vi faktisk kan gi dem et verdig liv tilbake igjen. Mange har fått en type sykdom som gjør at de sitter apatiske i en stol og faktisk har problemer med å lese et A4-ark. Jeg håper virkelig sosialministeren vil gripe fatt i dette, slik at vi kan få løst dem gjennom systemet og gi dem den hjelpen de virkelig så sår trenger.

Det er naturlig at når granskingskomisjonen er ferdig med sitt arbeid, må eventuelle spørsmål knyttet til erstatning igjen komme til ny vurdering dersom forholdene som blir avdekket i forbindelse med en granskingskomisjon, tilsier det.

Jeg er også glad for at en enstemmig komite ber Regjeringen vurdere å gi dykkerne en observatørplass i kommisjonen. Det er viktig med tanke på den kampen disse dykkerne har ført gjennom en rekke år uten å ha blitt hørt i systemet. Da er det viktig at de kan få en observatørplass, slik at de også får vite hva som skjer underveis, og kan føle den tryggheten som ligger i det arbeidet. Observatørplassen er viktig med tanke på å få avklart alle forholdene i dette sakskomplekset.

Dette er en sak som har fått et positivt utfall i komiteen, og nå ser ut til å få det i Stortinget. Men det er først og fremst en erkjennelse av at det ikke har vært gjort nok, og at det ikke har vært en tilstrekkelig oppfølging for denne gruppen når det gjelder å få vite hva som ble gjort under pionertiden.

Avslutningsvis vil jeg få rette en stor takk til disse dykkerne for den innsats som de har gjort for oljenasjonen Norge. La oss nå få alle kortene på bordet slik at disse hedersmenn får vite hva som har skjedd med dem. La

(Nesvik)

ikke denne gruppen bli vår tids krigsseilere. La oss sørge for å følge dem opp på en skikkelig måte. La oss sørge for at vi får svar på alle de spørsmål som vi stiller oss. Og la oss for all del sørge for å gi dem verdigheten tilbake. De er en av de yrkesgruppene som kanskje har gitt denne nasjonen de høyeste inntektene – i generasjoner fremover.

Jeg håper vi nå virkelig snart skal få svar på de spørsmålene som de stiller, og – som sagt – gi dem verdigheten tilbake.

Ola D. Gløtvold (Sp): Det er allerede sagt mye i en sak som det er stor enighet om i sosialkomiteen. Men jeg har lyst til å understreke at det er svært gledelig at pionerdykkernes situasjon nå blir tatt på alvor, og at denne saken, som begynte å rulle alt i fjor, nå ser ut til å få en konkret løsning ved at det blir nedsatt en kommisjon.

I fjor bidrog daværende sosialminister Magnhild Meltevit Kleppa til at det ble sendt ut nye retningslinjer for helseundersøkelser av yrkesdykkere. Det gikk melding til trygdekantorene om at personer som muligens hadde dykkersykdommer, skulle henvises til Haukeland Sykehus. Det ble også gjort et arbeid interdepartementalt, som munnet ut i en høringsuttalelse, et notat. Der foreslås det bl.a. annet at det blir gitt særskilt økonomisk kompensasjon til tidligere nordsjødykkere som har fått varig helsevikt.

NOPEF har sagt at det så langt er positivt, men det er også klart at det er enkelte kategorier dykkere som kan falle utenfor denne ordningen – f.eks. de som ikke har søkt om uførepensjon, og de som kravet om å ha arbeidet i minst tre år som dykker før 1990, kan slå feil ut for. Derfor er det gledelig at en nå får nedsatt en uavhengig granskingskommisjon som kan se både på det som har med ansvarsforhold å gjøre, på kompetansen omkring den fare slik dykking medfører, og på de skadevirkninger som dykkervirksomheten har påført disse pionerdykkerne.

Det er også – som flere representanter har nevnt – viktig at disse dykkerne nå blir tatt på alvor og kan følge den prosessen som settes i gang. Det skulle kunne skje på en svært grei og positiv måte ved at en representant fra Nordsjødykkeralliansen får observatørplass i kommisjonen.

Det må være en styrke både for pionerdykkerne og deres sak at innstillingen er enstemmig i Stortinget i dag.

Steinar Bastesen (TF): Som dykker og representant for kystbefolkningen: Dette er en gledens dag, spesielt for de dykkere som i pionertiden ble brukt – og forbrukt, som forbruksvarer – i Nordsjøen.

Denne saken har ligget som en verkebyll helt siden oljens spede begynnelse. Det ble tøyd grenser: Folk dykket mye, mye dypere, de dykket med blandingsgasser som ikke var utprøvd, og de dykket med dårlige blandingsgasser – fordi oljeselskapene skulle spare penger. Jeg skal love at når granskingen begynner, vil man helt opplagt finne veldig mye rart. Det finnes ikke medisinsk ekspertise – det fantes i hvert fall ikke medisinsk ekspertise; nå begynner den vel å komme på plass litt etter litt,

forståelsen av hva disse menneskene, som ennå lever, har vært utsatt for.

Jeg er veldig glad for å være en del av dem som i dag vedtar at det skal nedsettes en granskingskommisjon for å få på bordet de faktiske forhold. De menneskene dette dreier seg om, lever i dag under store smerter, og de lever under elendige sosiale forhold. 200 000 kr, som er foreslått i revidert budsjett, kan ikke kompensere for de plagene og de lidelsene som de er utsatt for. Derfor er det viktig at det her blir en rask oppfølging, og at kommisjonen blir hurtigarbeidende, men grundig. Og det er særdeles viktig, som det står i II i forslaget, at en representant for dykkerne får plass i kommisjonen som observatør. For det er den som har skoen på, som vet hvor den trykker. Nettopp de erfaringene som disse menneskene har, det de har opplevd, er det viktig for granskingskommisjonen å sette seg inn i.

Vi for vår del støtter fullt ut det forslaget som er fremmet.

Siv Jensen (Frp): Som forslagsstiller må jeg få lov til å si at jeg er svært glad for at en enstemmig sosialkomite nå går inn for å oppnevne en uavhengig granskingskommisjon.

Da jeg første gang møtte representanter for disse dykkerne, tror jeg at jeg opplevde kanskje noe av det tøffeste jeg har vært utsatt for som politiker, nemlig å sitte og få presentert i detalj så mye menneskelig lidelse. Så mange groteske historier om lidelse, om arbeidsbelastninger og om mangel på arbeidskultur gjorde det i hvert fall ikke vanskelig å ønske å sette frem dette forslaget.

Bakgrunnen for at jeg i utgangspunktet foreslo at vi fra Stortingets side skulle sette ned denne kommisjonen, var at det har vært utført et betydelig arbeid i Regjeringen knyttet til dette, uten at det på en måte har ført frem til noe resultat. Men jeg er ikke det minste redd for at Regjeringen ikke vil gå til denne oppgaven med den nødvendige åpenheten som skal til. For jeg vil be statsråden om å sørge for at dette blir en gransking som har full åpenhet i seg, en gransking hvor man også er villig til å erkjenne eventuelle feil, både fra myndighetenes side og fra oljeselskapenes side – hvis de foreligger. Det er det all mulig grunn til å tro at de gjør.

Det er særlig en moralsk side ved dette. Jeg har registrert at Sosial- og helsedepartementet har uttrykt at staten verken kan anses å ha opptrådt kritikkverdig eller lovstridig i sakens anledning. Det er selvfølgelig mulig, men denne saken har også en moralsk side som jeg tror vi absolutt bør fokusere mer på.

Det som er ille, er at disse dykkerne har slåss for sin sak i så mange år. Underveis har mange av dem tatt sitt eget liv. Det sitter igjen et betydelig antall etterlatte og pårørende med store spørsmål, med store savn, og ikke minst også av hensyn til dem fortjener denne saken stor oppmerksomhet. Som også saksordføreren sa, finner man flere spørsmål enn man finner svar når man går inn i materien knyttet til denne saken. Derfor er jeg veldig glad for at det ser ut til å være et enstemmig storting som støtter denne saken.

Statsråd Guri Ingebrigtsen: Jeg tar til etterretning at komiteen ønsker en kommisjon som skal granske alle forhold rundt dykkerne i den såkalte pionertiden i Nordsjøen.

Den tidlige fasen av petroleumsvirksomheten var en pionertid for de fleste yrkesgrupper som var involvert, og kanskje særlig for dykkerne. Felles for dem alle er at det etter den tid har vært en betydelig utvikling innenfor helse-, miljø- og sikkerhetsområdet, noe jeg må si meg veldig glad for.

Som kjent har det gjennom årene vært investert betydelige midler i forskning og utvikling, og det har gitt et erfaringsgrunnlag for en jevnlig forbedring av dykkerprosedyrer med hensyn til sikkerhet og helse. Denne saken har det vært arbeidet med i lang tid. Etter min oppfatning er det tvilsomt om en granskingskommisjon vil kunne frambringe ny kunnskap på området. Jeg har likevel ingen merknader til en uavhengig gransking, slik at forholdene kan bli belyst og undergitt en samlet vurdering, og jeg vil selvfølgelig følge opp det forslaget som foreligger her.

Forslaget om en kompensasjonsordning for dykkere med varig helsesvikt ble først fremmet av regjeringen Bondevik. Det forslaget har den nåværende regjeringen fulgt opp i revidert nasjonalbudsjett.

Vi har i Norge tradisjon for at erstatning er lite brukt med hensyn til å løse slike problemer. Derimot bruker vi folketrygden, som f.eks. uføretrygd, når sykdom gjør at man ikke lenger kan være i arbeid. Når Regjeringen likevel har foreslått en erstatning, er det ut fra en erkjennelse av at vi har et visst moralsk ansvar overfor denne yrkesgruppen.

Gjennom forslaget har man ønsket å tilgodese en gruppe dykkere som har gjort en risikofylt jobb, og som har blitt arbeidsuføre på grunn av senvirkninger. Jeg slutter meg til komiteens honnør til pionerdykkerne som utførte et banebrytende og krevende arbeid.

Som påpekt av komiteen, skal ordningen omfatte dem som har utført dykking i et visst omfang før 1990. Komiteen synes å mene at mange med varig helsesvikt da vil kunne falle utenfor ordningen. I revidert nasjonalbudsjett foreslås det imidlertid at også de som har fått senskader på grunn av bestemte hendelser, skal være omfattet. Det er altså ikke satt noe ubetinget krav til varighet av arbeidet som dykker.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16. (Votering, se side 3555)

S a k n r . 1 7

Innstilling fra samferdselskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 148/1999 av 5. november 1999 om endring av EØS-avtalens vedlegg XIII om transport (Innst. S. nr. 212 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 46 (1999-2000))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3555)

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l overtok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram sju forslag. Det er:

- forslagene nr. 1–6, fra Per Sandberg på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 7, fra Inger Stolt-Nielsen på vegne av Høyre. Det votes først over forslag nr. 7, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til endring av barnevernloven slik at barn kan underkastes tvangstiltak ikke bare med utgangspunkt i hensynet til barnets beste, men også for å beskytte samfunnet mot kriminalitet begått av barn. Regjeringen bes samtidig legge frem forslag til egnede former for reaksjon og oppfølging av barn og ungdom under den kriminelle lavalder som har begått kriminelle handlinger.»

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 77 stemmer mot og 32 stemmer for forslaget fra Høyre. (Voteringsutskrift kl. 20.57.40)

Inger Stolt-Nielsen (H) (fra salen): President! Jeg kom i skade for å trykke på feil knapp.

Presidenten: Da blir stemmetallene 76 mot og 33 for forslaget fra Høyre, og dermed er forslaget forkastet.

Når det gjelder forslagene fra Fremskrittspartiet, har Høyre varslet at de vil stemme for forslag nr. 3. Presidenten vil derfor først ta dette forslaget opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med forslag om å senke den kriminelle lavalder.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 74 mot 34 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.58.39)

Presidenten: Forslagene nr. 1, 2, 4, 5 og 6, fra Fremskrittspartiet, tas så opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å iverksette undervisning i folkeskikk og respekt for annenmanns eiendom i skolen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å opprette flere mindre, rømningssikre institusjoner som baseres på klare disiplinærregler og en fornuftig pedagogikk, som kan lære unge kriminelle skikkelig folkeskikk, med normal skoleopplæring og arbeidstrening som kan kvalifisere dem for arbeidslivet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sette i verk et påkrevet samarbeid mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med henblikk på familieveiledning tilpasset norske forhold. Politiets erfaringsbakgrunn bør danne idébank for samspillet mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak som beskriver behandlingsmåten, behandlingsrutiner, og forholdet til personopplysninger, og legge frem sak om de økonomiske sidene ved innføring av prosjektet i alle fylker ved den 3-årige opplæringsperiode for teamene og i tillegg hva systemet vil koste i et 10 års perspektiv, vedrørende PMT- og MST-prosjektene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om at det må legges frem program for overføring til lokale PPT-kontorer og berørte skoler, idet en må forvente at disse barn og ungdommer nyter godt også av lovpålagt opplæring.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 90 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.58.59)

Komiteen hadde innstillet:

I

St.meld. nr. 17 (1999-2000) – om handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

Stortinget ber Regjeringen legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik.

Presidenten: Her har Høyre varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 15 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.59.25)

Videre var innstillet:

III

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag til tiltak som kan bidra til kompetanseheving i det kommunale barnevernet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 39/2000 om endring av protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i fellesskapshandlingsprogrammet om førebyggjande tiltak for å kjempe mot vald mot barn, ungdom og kvinner (Daphne-programmet) (2000 – 2003), i samsvar med St.prp. nr. 71 (1999-2000).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag som det gjenstår å votere over. Det er:

- forslag nr. 1, fra Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Kristin Krohn Devold på vegne av Høyre

Presidenten gjør oppmerksom på at forslaget fra Høyre er innlevert etter kl. 9 i dag morges, men med mindre det kommer innsigelser fra salen vil presidenten ikke motsette seg at det tas opp til realitetsvotering. – Slike innsigelser er ikke kommet.

Det blir åpnet for stemmeforklaringer.

Karin Andersen (SV): Jeg vil rå SVs stortingsgruppe til å stemme for forslag nr. 3, fra Høyre.

Vidar Bjørnstad (A): Som jeg sa under debatten tidligere i dag, vil jeg rå Arbeiderpartiets medlemmer til å stemme for Høyres forslag.

Presidenten: Det voteres da først over forslag nr. 3, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget innen oktober 2000 en egen sak om problemet med og tiltak knyttet til utenlandske statsborgere som skal utvises/bortvises, men der dette blir hindret av hjemlandet/mottakerlandet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det vil bli votert alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:46 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentantane Carl I. Hagen og Jan Simonsen om sterkare kamp mot og hindring av kriminalitet utført av asylsøkjare – vert ikkje å tilrå.

Presidenten: Forslaget fra Fremskrittspartiet lyder: «Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag og fatte de nødvendige vedtak slik at:

1. Det innføres en «hurtig-paragraf» i utlendingsloven slik at asylsøknader som er «åpenbart grunnløse» avslås uten ankerett, men med en særskilt kvalitets-sikringsprosedyre.
2. Det innføres en nødvendig adgang eller hjemmel for utlendingsmyndighetene til å holde særskilte asylsøkere i asylmottak med sterke begrensninger i bevegelsesfriheten eller full forvaring på asylmottaket inntil søknaden er ferdig behandlet.
3. Det opprettes særskilte asylmottak organisert slik at det kan innføres en sterk begrensning eller full forvaring av de asylsøkere som myndighetene innfører slike begrensninger for.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 87 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.02.19)

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 21/2000 av 25. februar 2000 om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at forsettlig eller overlagte drap på polititjenestemenn kan medføre fengsel på livstid.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 88 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.03.16)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 127, slik at dagens maksimumsstraff heves fra 5 år til 10 års fengsel når volden utøves mot polititjenestemenn. Dersom volden er grov, settes det en minstestraft på 4 års fengsel og en maksimumsstraff på 21 års fengsel.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.03.54)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 326, slik at maksimumsstraffen for å hindre eller forsøke å hindre en polititjenestemann i å utføre sin jobb økes fra 6 måneders fengsel til fengsel i inntil 2 år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.04.28)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Det voteres over forslag oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere å heve strafferammen i alkoholloven § 10-1 tredje ledd til 10 år.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at avtaler som inngås om overføring av domfelte til Norge ikke skal omfatte domfelt som er statsborger i Norge når vedkommende også er statsborger av et annet land.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.05.15)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Kari Økland på vegne av Kristelig Folkeparti oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen evaluere tomtefesteloven § 15 og dens praktiske virkning etter 2 år fra ikrafttredelse. Resultatet av evalueringen legges fram for Stortinget som egen sak.»

Fremskrittspartiet og Høyre støtter forslaget subsidiært, og presidenten antar at Senterpartiet og Venstre gjør det samme. – Det bekreftes.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes med 62 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.06.10)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Tor Nymo på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen gi overgangsregler om gradvis forhøyelse av festeavgiften over en periode på 10 år for avtaler om feste av tomt til fritidshus inngått 26. mai 1983 eller tidligere.»

Tor Nymo får ordet til stemmeforklaring.

Tor Nymo (Sp): På bakgrunn av behandlingen i Odelstinget hvor det forslaget som fikk flertall, fikk Senterpartiets subsidiaire støtte, ville en naturlig konsekvens være å trekke forslaget. Etter å ha konferert med Stortinget

gets kontor slås det fast at det imidlertid ikke er mulig. Konsekvensen blir da at jeg må be Senterpartiet stemme mot forslaget, som var formulert ut fra helt andre forutsetninger.

Presidenten: Det voteres over forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble enstemmig ikke bifalt.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Det voteres over forslag oversendt fra Odelstingets møte den 6. juni 2000:

«Stortinget ber Regjeringen ved en egnet anledning fremlegge for Stortinget en vurdering av tiltak som kan føre til økt innsats for å avdekke bilførere som er påvirket av narkotiske stoffer og andre stoffer som innebærer en alvorlig svekkelse av kjøreevnen.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag. Det er:

- forslagene nr. 1 og 2, fra John I. Alvheim på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
  - forslag nr. 3, fra John I. Alvheim på vegne av Fremskrittspartiet
  - forslagene nr. 4 og 5, fra Olav Gunnar Ballo på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- Forslagene nr. 4 og 5, fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering.

Forslag nr. 4 lyder:

«I statsbudsjettet for 2000 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål	Kroner
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner	
	60	Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning økes m e d fra kr 15 168 643 000 til kr 15 818 643 000»	650 000 000

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen se på en omlegging av gjestepasientordningen inkludert at denne knyttes opp til DRG-ordningen, og på egnet måte forelegge saken for Stortinget.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I statsbudsjettet for 2000 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
730		Fylkeskommunenenes helsetjeneste	
	60	Innsatsstyrt finansiering av sykehus, <i>overslagsbevilgning</i> , ø k e s m e d fra kr 10 995 000 000 til kr 12 223 000 000	1 228 000 000
	62	Tilskudd til regionsykehusene, økes med fra kr 1 531 900 000 til kr 1 881 900 000»	350 000 000

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.08.47)

Presidenten: Forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre, tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i budsjettet for 2001 fremme forslag om å øke stykkprisandelen i den innsatsstyrte finansieringen til minst 60 pst., samt at denne skal gå direkte til sykehusene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fra 1. januar 2001 avvikle ordningen med kryptak i forbindelse med den innsatsbaserte finansieringen av sykehus.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 74 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.09.06)

Komiteen hadde innstillet:

I

I statsbudsjettet for 2000 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r :			
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner	
	60	Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning ø k e s med fra kr 15 168 643 000 til kr 15 628 643 000	460 000 000
730		Fylkeskommunenes helsetjeneste	
	60	Innsatsstyrt finansiering av sykehus, overslagsbevilgning, ø k e s m e d fra kr 10 995 000 000 til kr 11 933 000 000	938 000 000
	61	Refusjon poliklinisk virksomhet ved sykehus, m.v., ø k e s med fra kr 2 945 500 000 til kr 3 025 500 000	80 000 000
	62	Tilskudd til regionsykehus, ø k e s med fra kr 1 531 900 000 til kr 1 781 900 000	250 000 000
731		Rikshospitalet	
	50	Statstilskudd, ø k e s m e d fra kr 1 122 400 000 til kr 1 162 400 000	40 000 000
739		Andre utgifter	
	21	Forsøk og utvikling i sykehussektoren, ø k e s med fra kr 68 500 000 til kr 70 500 000	2 000 000

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

Stortinget ber Regjeringen endre den nåværende ordning med betaling for behandling av gjestepasienter slik at betalingen knyttes opp til DRG-ordningen.

Presidenten: Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 73 mot 34 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.09.46)

Videre var innstillet:

III

Stortinget ber Regjeringen etablere et kontaktorgan for løpende oppfølging av sykehusøkonomien.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:50 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentanten Steinar Bastesen om at drikke som merkes alkoholfritt skal være 100 pst. alkoholfritt – avvises.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes mot 1 stemme.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å gjøre endringer i trygderefusjonene, fastlønnstilskuddene og tilskuddene til driftsavtaler for leger, fysioterapeuter og

psykologer fra 1. juli 2000 på grunnlag av eventuelle avtaler med Den norske lægeforening, Norske Fysioterapeuters Forbund og Norsk Psykologforening om regulering av honorartakster og driftstilskudd fra samme dato.

Stortinget forutsetter at Regjeringen avklarer den budsjettmessige inndekning og kommer tilbake til Stortinget med forslag om tilleggsbevilgning i proposisjon til høsten, slik at inndekning ikke tas fra formål som Stortinget allerede har bevilget midler til.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 16

Komiteen hadde innstillet:

I

Stortinget ber Regjeringen nedsette en uavhengig granskingskomisjon som skal vurdere alle forhold i tilknytning til dykkingen i forbindelse med oljevirk-somheten i Nordsjøen i pionertiden. Kommisjonen skal bl.a. klarlegge ansvarsforhold, kompetanse om den fare dykkingen medførte, og de skadevirkninger dykkervirk-somheten har påført pionerdykkerne.

II

Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med at det oppnevnes en uavhengig granskingskomisjon, om å vurdere å gi en representant for Nordsjødykkeralliansen en observatørplass i denne kommisjonen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 17

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 148/1999 av 5. november 1999 om endring av EØS-avtalens vedlegg XIII om transport.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 1 8

Referat

1. (280) Olje- og gassvirksomheten (St.meld. nr. 39 (1999-2000))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (281) Datatilsynets årsmelding 1999 (St.meld. nr. 41 (1999-2000))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
3. (282) Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende innfordring av skatter (Dokument nr. 3:12 (1999-2000))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
4. (283) Samtykke til at Norge deltar i en kapitalpåfylling i Nordisk Utviklingsfond (St.prp. nr. 83 (1999-2000))
5. (284) Samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) 1998-99, og Norges OSSE-formannskap (St.meld. nr. 40 (1999-2000))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes utenrikskomiteen.

Møtet hevet kl. 21.10.
